

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ»**

На правах рукопису

Дейнека Ольга Валеріївна

УДК 336.1(477)(043.5)

**ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСІВ ДЕРЖАВНОГО
СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит

**Дисертація на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

**Науковий керівник:
Дехтяр Надія Анатоліївна
кандидат економічних наук, доцент**

Суми – 2010

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ ЯК СКЛАДОВОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	13
1.1. Фінанси державного сектора економіки в системі державних фінансів України.....	13
1.2. Сутність, особливості функціонування та розвитку фінансів державного сектора економіки.....	29
1.3. Інституціональне забезпечення функціонування фінансів державного сектора економіки.....	43
Висновки до розділу 1.....	60
РОЗДІЛ 2. УДОСКОНАЛЕННЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	65
2.1. Аналіз участі фінансів державного сектора економіки України у формування фінансових ресурсів держави	65
2.2. Оцінка кількісних показників розвитку державного сектора економіки України.....	90
2.3. Побудова системи показників оцінки ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки	107
Висновки до розділу 2.....	121
РОЗДІЛ 3. НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	126
3.1. Вплив масштабів державного сектора на фінансову ефективність його функціонування.....	126

3.2. Формування динамічного нормативу ділової активності державного сектора економіки.....	137
3.3. Фінансове планування в системі цільового управління ефективністю фінансів державного сектора економіки.....	152
Висновки до розділу 3.....	172
ВИСНОВКИ.....	176
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	180
ДОДАТКИ	201

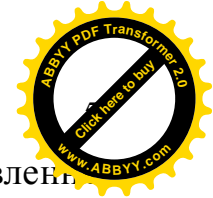

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Подальший розвиток фінансів державного сектора економіки є однією із пріоритетних задач реалізації фінансової політики країни, оскільки даний сегмент потребує адаптації до сучасних умов суспільного розвитку, що можливо лише при оптимальному співвідношенні між його кількісними та якісними параметрами. Рівень ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки характеризує наскільки виправданими є його масштаби та виступає важливим індикатором соціально-економічного розвитку держави.

Питання щодо розвитку державного сектора економіки, визначення його ролі та призначення досліджуються у наукових працях таких зарубіжних вчених, як: Е. Атінсон, Н. Зінгер, Р. Масгрейв, Дж. Стігліц, Л. Якобсон. Серед вітчизняних науковців слід виділити таких як: О. Головінов, Н. Гончарова, А. Єпіфанов, І. Жадан, Д. Медведєв, Ю. Пасічник, І. Сало, О. Теліженко, М. Чечетов та інших. Суттєвий внесок у дослідження проблем оцінки відносних масштабів державного сектора економіки зробили такі вчені, як Є. Балацький, В. Бірюков, А. Вісаріонов, А. Ілларіонов, К. Кузнецов, О. Кухар, І. Малій, Н. Пивоварова, І. Федоров. Питанням оцінки ефективності фінансування державного сектора економіки присвячено наукові праці М. Білик, О. Длугопольського, Г. Дорофєєвої, В. Конишева.

При всій значущості розробок вітчизняних і зарубіжних науковців на сьогоднішній день недостатньо розкритими залишаються питання ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки. Подальшого уточнення потребує визначення сутності фінансів державного сектора економіки з врахуванням вивчення їх функціонального призначення, ролі та місця в сучасній фінансовій системі України. Існує об'єктивна необхідність побудови дієвої системи оцінки ефективності

функціонування фінансів державного сектора економіки та виявлення факторів, що здійснюють вплив на її рівень.

Усе вищевикладене й обумовило вибір теми дослідження, об'єкта, мети, завдань та стало визначальним при формуванні структури дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана у контексті Основних наукових напрямів та найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних та гуманітарних наук на 2009-2013 роки (Постанова президії НАН України від 25.02.2009 № 55), а саме у відповідності до таких пріоритетних комплексних міждисциплінарних досліджень: п. 4.1.3 – Фінанси, грошовий обіг і кредит; п. 4.1.6 – Економіка видів діяльності та регуляторна політика; п. 4.1.14 – Економіко-правові аспекти суспільного розвитку.

Тематика дисертаційного дослідження відповідає державним, галузевим та регіональним науковим програмам і темам, тематиці наукових досліджень Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи Національного банку України». Наукові результати, теоретичні положення і висновки дослідження було використані: 1) при виконанні науково-дослідної теми «Сучасні технології фінансово-банківської діяльності» (номер державної реєстрації 0102U006965), де автором удосконалено систему оцінки ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки; оцінено взаємозв'язок відносних масштабів державного сектора та його ефективності в розрізі окремих видів економічної діяльності; 2) при виконанні науково-дослідної теми «Стан і перспективи розвитку банківської системи України» (номер державної реєстрації 0190U044204), де автором сформовано загальні принципи щодо удосконалення системи цільового управління ефективністю фінансів державного сектора економіки; 3) при виконанні науково-дослідної теми «Реформування фінансової системи України в умовах євроінтеграційних

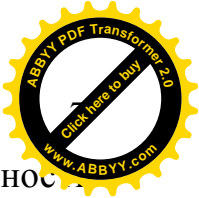

процесів» (номер державної реєстрації 0109U006782), де автором визначені сутність, особливості механізму функціонування та розвитку фінансів державного сектора економіки України.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розвиток теоретико-методичних засад та розробка практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення рівня ефективності функціонування фінансів державного сектора України.

Для досягнення поставленої мети було сформульовано наступні завдання дослідження:

- дослідити науково-методичні підходи до визначення призначення, ролі та місця фінансів державного сектора економіки в системі державних фінансів України;
- визначити сутність, особливості механізму функціонування та розвитку фінансів державного сектора економіки;
- провести аналіз сучасного стану розвитку фінансів державного сектора економіки і визначити його вплив на формування фінансових ресурсів держави;
- удосконалити науково-методичні підходи до оцінки кількісних показників функціонування державного сектора економіки України;
- розробити науково-методичні підходи до побудови системи показників ефективності функціонування суб'єктів державного сектора економіки;
- обґрунтувати доцільність присутності державного сектора економіки у складі національної економіки та визначити оптимальні пропорції співіснування державного та недержавного секторів шляхом порівняльного аналізу їх фінансової ефективності;
- визначити взаємозв'язок масштабів та ефективності функціонування суб'єктів державного сектора економіки;

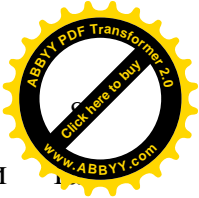
- удосконалити методичні підходи до оцінки ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки;
- розробити напрямки удосконалення елементів фінансового планування в системі управління ефективністю фінансів державного сектора економіки.

Об'єктом дослідження є організаційно-економічний механізм функціонування фінансів державного сектора економіки.

Предметом дослідження є економічні відносини між державою та суб'єктами господарювання у сфері функціонування фінансів державного сектора економіки.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дисертаційного дослідження стали фундаментальні положення з теорії державних фінансів, фінансів суб'єктів господарювання, сучасні концепції щодо державного регулювання економікою та побудови національної економіки, а також дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців.

Для досягнення поставленої мети залежно від конкретних цілей та завдань дослідження застосовувалися наступні методи наукових досліджень: абстрактно-логічний, системно-структурний аналіз – при визначенні сутності фінансів державного сектора економіки, їх місця в системі державних фінансів та інституційного забезпечення; розрахунково-аналітичний – при оцінці сучасного стану розвитку фінансів державного сектора економіки України; формально-логічний аналіз – при побудові методичних підходів до оцінки кількісних і якісних характеристик розвитку фінансів державного сектора економіки; економіко-статистичний – при визначенні взаємозв'язку між відносними масштабами державного сектора та його ефективності в розрізі окремих видів економічної діяльності; кореляційно-регресійного аналізу – при визначенні доцільності наявності даного сегмента в складі національної економіки та оцінці показників його ділової активності; моделювання і прогнозування – при побудові схеми

цільового планування фінансів державного сектора економіки встановлення рівня фінансової ефективності їх функціонування.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти державних органів влади, що регулюють функціонування державного сектора економіки України; офіційні дані Державного комітету статистики України, аналітичні огляди та статистичні звіти Міністерства економіки України, Міністерства фінансів України, Комітету Верховної Ради з питань бюджету, Фонду державного майна України; монографічні дослідження та наукові публікації з питань оцінки кількісних та якісних параметрів функціонування державного сектора економіки; матеріалів комп'ютерної мережі Інтернет.

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна полягає у теоретичному узагальненні та обґрунтуванні ряду науково-методичних рекомендацій, які в сукупності формують засади підвищення ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки.

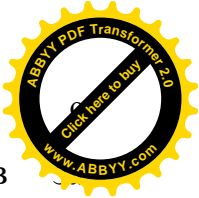
Найбільш вагомими науковими результатами дисертаційного дослідження є такі:

вперше:

- запропоновано та обґрунтовано науково-методичний підхід до оцінки ефективності функціонування системи фінансів державного сектора економіки на основі комплексного показника, який розраховується як добуток модифікованих інтегральних показників соціально-економічної ефективності бюджетних установ, бюджетної ефективності, фінансової ефективності з врахуванням рівня їх значущості;

удосконалено:

- науково-методичні підходи до визначення інтегральних показників:

- соціально-економічної ефективності бюджетних установ допомогою якого оцінюється вплив результатів їх діяльності на рівень соціально-економічного розвитку країни;
- бюджетної ефективності фінансів державного сектора економіки, що характеризує рівень фінансового навантаження на державний бюджет.

Зазначені підходи, на відміну від існуючих, усувають мультиплікативну взаємодію формуючих параметрів та дозволяють більш точно оцінити рівень віддачі у розрахунку на одиницю вкладених ресурсів;

- методичний підхід до визначення інтегрального показника фінансової ефективності функціонування суб'єктів господарювання державного сектора економіки, який, на відміну від існуючого, враховує показники рентабельності діяльності, ефективності використання оборотних активів та рентабельності основних засобів;
- принципи і методи формування еталонного ряду системи темпових показників ділової активності, які, на відміну від існуючих, враховують диференціацію цілей та завдань функціонування фінансів державного сектора економіки за пріоритетністю;
- процедуру цільового планування фінансів державного сектора економіки, що дозволить визначити вплив комплексу системних факторів на рівень фінансової ефективності державного сектора економіки, з метою виявлення можливих резервів її підвищення;

набули подальшого розвитку:

- визначення сутності поняття «фінанси державного сектора економіки» як системи економічних відносин з приводу формування та розподілу фінансових ресурсів суб'єктів державного сектора економіки для забезпечення їх ефективного розвитку, задоволення соціально-економічних потреб суспільства та дотримання належного рівня національної безпеки. Запропоноване поняття відрізняється від існуючих тим, що дозволяє акцентувати увагу на цільовій

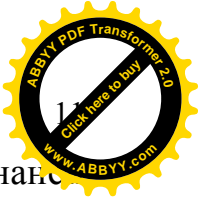
спрямованості використання фінансових ресурсів даного сегмента та критерію обґрунтування ефективності його функціонування;

- науково-методичний підхід до формування інтегрального показника відносних масштабів державного сектора економіки, який, в поєднанні з показниками ефективності, дозволяє виявити пріоритетні види економічної діяльності, що потребують державної фінансової підтримки.

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані в дисертаційні роботі теоретичні узагальнення та методичні рекомендації спрямовані на підвищення рівня ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки України. Запропонований підхід до оцінки ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки та схема цільового планування фінансової ефективності можуть бути використані державними органами, що здійснюють управління державним сектором економіки, у практичній діяльності для оптимізації галузевої структури економіки України.

Пропозиції щодо визначення соціально-економічної ефективності бюджетних установ та бюджетної ефективності, а також формування системи оцінки ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки впроваджено в діяльність Головного управління економіки Сумської обласної державної адміністрації (довідка від 08.10.2009 № 01\1705); щодо оптимізації масштабів та структури державного сектора економіки, а також підвищення рівня його фінансової ефективності – в діяльність Регіонального відділення Фонду державного майна по Сумській області (довідка від 26.10.2009 № 16-06-04380); щодо удосконалення процесу цільового планування фінансів державного сектора економіки та визначення рівня їх фінансової ефективності – в діяльність Служби автомобільних доріг у Сумській області (довідка від 20.05.2009 № 9-2/537).

Результати наукових розробок використовуються у навчальному процесі ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного

банку України» при викладанні дисциплін «Фінанси», «Фінансові підприємств», «Фінансовий аналіз», «Фінанси різних форм бізнесу» (акт від 15.09.2009).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно завершеним дослідженням. Наукові результати, теоретичні положення і практичні рекомендації, які виносяться на захист, одержані автором самостійно. У списку публікацій окремо зазначено особистий внесок дисертанта у тих працях, що опубліковані у співавторстві.

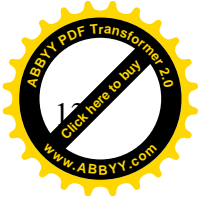
Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення та практичні результати дисертаційної роботи доповідались і обговорювались на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України» (м. Суми, 2007–2009 рр.); Міжнародній науково-практичній конференції «Найновіші наукові досягнення – 2009» (м. Софія, Болгарія, 2009 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми і перспективні напрямки управління економічним розвитком вітчизняних підприємств» (м. Кривий Ріг, 2009 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика» (м. Суми, 2009 р.); Міжвузівській науково-практичній конференції студентів та аспірантів «Проблеми і перспективи соціально-економічного розвитку України» (м. Сімферополь, 2009 р.).

Публікації. Основні наукові положення, висновки і результати дисертаційного дослідження опубліковано в 13 наукових працях загальним обсягом 3,29 друк. арк., з яких особисто автору належать 2,99 друк. арк., у тому числі – 6 статей у наукових спеціалізованих виданнях, 7 публікацій у збірниках матеріалів конференцій.

Структура і зміст роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Повний обсяг дисертації 220 сторінок, у тому числі на 70 сторінках розміщено 46 таблиць, 21 рисунок, 5 додатків і список використаної літератури зі 191 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ ЯК СКЛАДОВОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

1.1. Фінанси державного сектора економіки в системі державних фінансів України

В умовах розвитку ринкових відносин основою ефективного функціонування економіки держави є створення досконалої фінансової системи. Від якості її побудови залежить забезпечення належного рівня соціально-економічного зростання країни та поліпшення добробуту населення. Досягнення зазначених параметрів забезпечується за рахунок формування та реалізації відповідної державної фінансової політики, яка направлена, в першу чергу, на подолання наслідків фінансової кризи, виконання соціально-економічних функцій держави та створення передумов відкритого суспільства.

Фінансова система України пройшла складний шлях свого становлення і розвитку, який пов'язаний, перш за все, з переходом від адміністративно-командної економіки до ринкової і на сучасному етапі їй властиві наступні характерні ознаки: існування державної, приватної та колективної форм власності; подальший розвиток корпоративного сектора; поєднання регулюючої ролі держави із ринковою конкуренцією; рівень централізації фінансових ресурсів, залежно від фінансових пріоритетів складає від 25 до 60 % [8]. В свою чергу слід зазначити, що функціонування фінансової системи України знаходиться на стадії подальшого розвитку і удосконалення, усі її сфери та ланки сформовані, але фінансовий ринок, система державного кредиту, фінанси державного сектору економіки характеризуються недостатньою ефективністю, що зумовлює необхідність їх удосконалення. Низький рівень розвитку фінансів державного сектора економіки пов'язаний,

перш за все з трансформаційними процесами у вітчизняній економіці, що призвели до зміни державних підприємств на акціонерні товариства, які все ще істотно різняться в управлінні фінансами з компаніями та корпораціями західного зразка, оскільки їх управління продовжує здійснюватися державними органами. Отже, заслуговує на детальне вивчення питання щодо визначення місця такої важливої ланки фінансової системи України, як фінанси державного сектора економіки, роль та значення якої недооцінено, насамперед, через невизначеність складу державних фінансів та чіткого розуміння сутності фінансів державного сектора економіки. Тому, на нашу думку, слід розглянути не лише існуючі підходи щодо вивчення складу фінансової системи країни в цілому, а й державних фінансів зокрема, що надасть можливість дослідити як теоретичні аспекти формування фінансів державного сектора економіки, так і оцінити їх ефективність з метою визначення доцільності функціонування державного сектора економіки, оскільки фінанси державного сектора економіки входять до числа індикаторів соціального та економічного розвитку країни.

Питання формування ефективної фінансової системи України та її інфраструктури виступає предметом наукових розробок ряду вітчизняних економістів, серед яких: В.Д. Базилевич, Л.О. Баластрик, В. Д. Василик, О.В. Герасименко, М.І. Карлін, Б.А. Карпінський, Г.Г. Кірейцев, С.В. Ковальчук, В.П. Кудряшов, В.М. Опарін, О.Р. Романенко, І.В. Форкун, В.М. Федоров, С.І. Юрій та інші. Серед зарубіжних науковців, які займалися дослідженням даної проблеми, можна виділити наступних авторів: А.І. Бланка, А.Г. Грязнову, А.З. Дадашева, М.Є. Зайця, Н. Зінгера, В.Є. Леонтєва, Р. Масгрейва, В.В. Ковальова, А.М. Ковальову, Г.Б. Поляка, В.М. Радіонову, Н.П. Радковську, М.В. Романовського та інші.

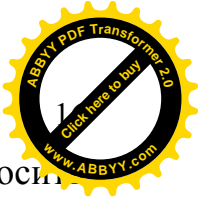
Проведений нами аналіз літературних джерел щодо поняття «фінансова система» свідчить, що теоретично та методологічно сутність фінансової системи можна розглядати за організаційно-інституційною побудовою та внутрішньою (змістовною) структурою.

Так, за організаційною структурою фінансова система є сукупністю фінансових органів та інститутів, які здійснюють управління грошовими потоками та фондами грошових коштів. У вітчизняній фінансовій літературі виділяють наступний організаційний склад фінансової системи України, а саме: органи управління, до складу яких входять Міністерство фінансів, Державна податкова адміністрація, Державна контрольно-ревізійна служба, Державне казначейство, Пенсійний фонд, Рахункова палата Верховної ради України, Аудиторська палата та фінансові інститути, які включають Національний банк України, банківські установи, небанківські фінансові установи, страхові компанії, фондові і валютні біржі, інвестиційні фонди тощо [18, 74, 130, 150].

Зазначимо, що з інституційної точки зору розглядають фінансову систему, в основному, науковці з фінансового права. Але вони виділяють наступні фінансові структури, що утворюють фінансову систему: бюджетна система з державними і місцевими бюджетами; позабюджетні цільові фонди; фінанси підприємств, об'єднань, організацій, закладів, галузей народного господарства; майнове та особисте страхування; кредит (державний, банківський) [77, 151, 152, 163].

Слід відмітити, що структуризація фінансової системи країни значно звужує її змістовну складову, так як, у більшості випадків, відбувається ототожнення фінансової системи з фінансовим апаратом, тоді як останній, лише забезпечує управління фінансовою системою і становить її організаційну структуру. В той же час, рух грошових потоків здійснюється не сам по собі, а керується певними управлінськими структурами, юридичними та фізичними особами. Формування системи фінансових органів та інституцій, розмежування функцій і повноважень між ними має забезпечити надійне та ефективне управління фінансами в країні. Діяльність органів управління фінансовою системою, насамперед, залежить від побудови її внутрішньої фінансової структури.

Соціально-економічна природа фінансів розглядається як досить складне суспільне явище, що охоплює широкий спектр розподільчих відносин, які ззовні відображаються у різноманітних грошових потоках. За єдиної сутності цих відносин вони мають конкретні форми прояву, характерні ознаки, а також певні особливості щодо організації фінансової діяльності, формування і використання фінансових ресурсів, які зосереджені у розпорядженні держави, підприємницьких структур, певних фінансових інституцій для фінансового забезпечення їх діяльності. За внутрішньою структурою фінансова система - це сукупність відносно відособлених взаємопов'язаних сфер і ланок, які відображають специфічні форми та методи організації фінансових відносин [17, 150, 173]. Розглядаючи виділення складових елементів внутрішньої побудови фінансової системи, слід відмітити, що воно проводиться за ознакою каналів руху грошових потоків і місцем концентрації фінансових ресурсів. Акумуляція фінансових ресурсів здійснюється у відповідних грошових фондах, які можуть виступати ознакою виокремлення сфер та ланок фінансової системи. Сфера фінансової системи характеризує узагальнену за певною ознакою сукупність фінансових відносин, а ланка фінансової системи – це виокремлена за певною ознакою частина фінансових відносин [74, 78, 161].

Проаналізовані літературні джерела дозволили нам зробити висновок, що в складі фінансової системи України виділяють наступні сфери, а саме: фінанси держави; фінанси суб'єктів господарювання; фінанси населення; міжнародні фінанси і фінансових ринок. Відповідно виділення ланок зазначених сфер фінансової системи проводиться за наявності автономного фонду фінансових ресурсів або специфічних форм і методів організації фінансових відносин. Склад та структуру фінансової системи України за організаційною та внутрішньої побудовою наведено в Додатку А.

У результаті проведеного детального аналізу наукової літератури ми визначили, що ключовою сферою фінансової системи будь-якої країни виступають державні фінанси, саме вони забезпечують реалізацію функцій

держави, а також характеризують процеси централізації доходів у бюджеті та цільових фондах та їх суспільне споживання в масштабах країни. Вони відображають насамперед перерозподіл доходів і відносне вирівнювання фінансових можливостей окремих регіонів та громадян. За економічною сутністю державні фінанси – це сукупність розподільно-перерозподільчих відносин, що виникають у процесі формування і використання централізованих фондів грошових коштів, призначених для фінансового забезпечення виконання державою покладених на неї функцій. Основними функціями, що покладені на державні фінанси є розподіл, перерозподіл та розміщення ресурсів та забезпечення соціально-економічної стабілізації суспільства. Державні фінанси відображають розгалужену систему фінансових відносин на різних рівнях адміністративного поділу між державою, юридичними та фізичними особами з приводу формування і використання фінансових ресурсів та доходів держави, а також щодо управління і розпорядження державною власністю [3, 73, 88, 90].

Слід зазначити, що дослідження сутності та складу державних фінансів здійснювалися науковцями починаючи з XV ст. Вагомий вклад у розвиток державних фінансів внесли наукові праці таких відомих вчених, як У. Петті, Ф. Кене, А. Сміт, Д. Рікардо, Дж. М. Кейнс, але їхні точки зору щодо втручання держави в економіку суттєво відрізнялися. Так, У. Петті та Дж. М. Кейнс вважали, що держава має займати провідну роль та активно втручатися в економіку. В свою чергу, У. Петті у «Трактатах про податки і збори» розглядав питання найбільшого збагачення держави за рахунок побудови оптимальної структури оподаткування, що дозволить зібрати максимальні обсяги ресурсів; Дж. М. Кейнс у своїй науковій праці «Загальна теорія зайнятості, відсотків і грошей» розглядаючи рівень державного втручання в економіку, звертав увагу на питання щодо підвищення державних витрат за допомогою позик для підтримки «ефективного попиту». В протиположності їм Ф. Кене, А. Сміт, Д. Рікардо виступали за невтручання держави в економіку. А. Сміт у науковій праці «Дослідження про природу та

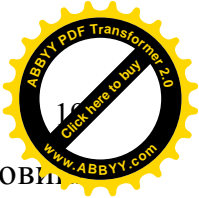
причини багатства народу» зазначав, що існування державних підприємств збитковим і неефективним. Вивчаючи погляди наукових діячів економічних шкіл, слід відмітити, що з часом значення державних фінансів змінювалося. Дослідження державних фінансів представниками різних теорій тією чи іншою мірою залежить від змін реальних умов господарювання та стану економіки, які справляють значний вплив на формування економічної думки [10, 156].

Як наслідок, в результаті виникнення та існування альтернативних економічних теорій сформувалися і функціонують різні моделі державних фінансів. Так, класичні постулати, які лежали в основі формування моделей державних фінансів проіснували до 20-х років ХХ ст. Під впливом трансформаційних процесів в економіці з другої чверті ХХ століття було започатковано новітній період розвитку моделей державних фінансів, який призвів до певної модифікації структури державних фінансів. На сьогоднішній день нараховується понад 20 різних моделей фінансових систем окремих держав. За наявності певних відмінностей вони мають спільну основу щодо складу окремих ланок [173].

Найбільш поширеною вважається класифікація сучасних моделей державних фінансів за наступними ознаками:

- за рівнем централізації ВВП у бюджеті виділяють американську, західноєвропейську, скандинавську моделі;
- за економіко-правовою позицією розрізняють модель притаманну для країн з англосаксонською системою права (США, Велика Британія, Канада) і країн, що до неї тяжіють (Ізраїль, Індія, Таїланд) та країн із континентальною системою права, зокрема, Німеччина, Франція, Італія;
- за формою державного устрою – федеративна і унітарна [99, 173].

Відповідно, склад і структура державних фінансів значною мірою визначається моделлю фінансової системи держави. В умовах змішаної економіки державні фінанси розвинених країн охоплюють такі ланки, як державний бюджет, місцеві бюджети, фінанси державних підприємств,

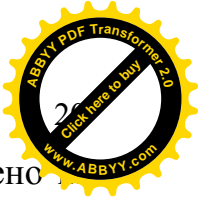

спеціальні урядові фонди тощо. Слід зазначити, що поява у другій половині ХХ століття у складі державних фінансів такої ланки як фінанси державних підприємств, була обумовлена необхідністю підтримки галузей економіки, важливих для задоволення окремих суспільних потреб [172].

Розглядаючи склад державних фінансів провідних країн світу за організаційною структурою можна зазначити наявність ланок, що обумовлені специфікою інституціональної та територіальної організації державної влади відповідної країни. Так, дослідження побудови державних фінансів США, показало, що вони охоплюють юридично самостійні складові, а саме: фінанси федерації, фінанси штатів, фінанси місцевих органів та адміністративно-територіальних утворень, фінанси підприємницьких, культурно-просвітницьких, шкільних структур. Державні фінанси Великої Британії представлені бюджетом центрального уряду, місцевими бюджетами, фондами національного страхування й фінансами корпорацій. Досить складною є структура державних фінансів Франції, так як вони включають поряд із державним бюджетом приєднані бюджети, численні спеціальні рахунки державного казначейства, бюджети місцевих органів влади, соціальні фонди та фінанси державних підприємств [9, 16, 104, 172].

Дослідження вітчизняної наукової літератури свідчить, що існує декілька методичних підходів щодо виділення ланок державних фінансів та включення фінансів державного сектора економіки до тієї чи іншої сфери фінансової системи.

Оскільки державні фінанси характеризують дуже розгалужену систему відносин, то їх слід розрізняти за двома напрямками: ланками і рівнями. Ланки характеризують форми фінансових відносин, а рівні – розмежування їх за органами влади й управління. Традиційно державні фінанси включають наступні ланки: бюджет держави, державні цільові фонди, державні резервні та страхові фонди, державний кредит [130]. Що стосується такої ланки державних фінансів як фінанси державного сектору економіки, то її місце в

фінансовій системі України достовірно не визначено, оскільки не вивчено фінансову природу.

Як свідчить аналіз наукової літератури існує декілька точок зору стосовно місця фінансів державного сектору економіки в складі фінансової системи держави: деякі науковці вважають за доцільне виділяти фінанси державних підприємств в складі державних фінансів, але при цьому значно звужують склад державного сектору, так як не враховують державні установи, заклади та організації; інші, виходячи з того, що елементом державного сектору економіки є виробничі підприємства, включають даний сегмент до складу фінансів суб'єктів господарювання.

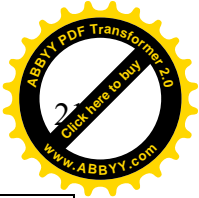
Окрім того, досліджуючи сучасні науково-методичні підходи щодо визначення ланок державних фінансів можна зробити висновок, що вони також класифікуються за рівнем централізації та за роллю в суспільному відтворенні. Відповідно і відношення щодо місця фінансів державного сектора і доцільності його виділення окремою ланкою в кожному підході суттєво різняться.

Науково-методичні підходи щодо місця фінансів державного сектора економіки в фінансовій системі та в державних фінансах представлено в табл. 1.1 та 1.2.

Таблиця 1.1

Науково-методичні підходи щодо складу фінансової системи країни за рівнем централізації фінансових відносин з виділенням фінансів державного сектора економіки у складі фінансів суб'єктів господарювання

Автор	Сфери фінансової системи	Ланки державних фінансів
А. Г. Грязнова, О. В. Маркіна [158]	Державні та муніципальні фінанси, фінанси суб'єктів господарювання	Бюджет органів державної влади та органів місцевого самоврядування, позабюджетні фонди
М. В. Романовський, О. В. Врублевська, Б. М. Сабанти [155]	Державні та муніципальні фінанси, фінанси господарюючих суб'єктів	Бюджетна система, державний кредит

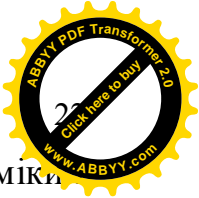

Продовження табл. 1.1

Автор	Сфери фінансової системи	Ланки державних фінансів
В. В. Ковалев [153]	Централізовані фінанси, децентралізовані фінанси	Державні та муніципальні фінанси, бюджетна система, державний та муніципальний кредит
Г. Б. Поляк [159]	Централізовані фінанси, децентралізовані фінанси	Федеральний, регіональний і місцевий бюджети, позабюджетні фонди
А. М. Ковальова [157]	Загальнодержавні фінанси, фінанси господарюючих суб'єктів	Державний бюджет, позабюджетні фонди, державний кредит, фонди страхування, фондовий ринок
М. Є. Заяц, М. К. Лисенко [144]	Фінанси підприємств, установ, організацій (централізовані фінанси), загальнодержавні фінанси (децентралізовані фінанси)	Державний бюджет, позабюджетні фонди, державне майнове, особисте та інші види страхування, державний кредит

Виходячи з того, що в наукових працях російських та білоруських вчених-економістів побудова фінансової системи здійснюється за рівнем централізації фінансових відносин, то фінанси державного сектора економіки представлено у складі децентралізованих фінансів.

Проведений аналіз дозволив зробити висновок, що за рівнем централізації у складі фінансової системи виділяють наступні сфери: централізовані та децентралізовані фінанси, які практично не відрізняються набором ланок, що їх утворюють. Але, майже при одностайній думці щодо складу фінансової системи, підходи щодо визначення в ній місця фінансів державного сектора суттєво відрізняються. Так, більшість науковців, а саме: А. Г. Грязнова, О. В. Маркіна, М. В. Романовський, О. В. Врублевська, Б. М. Сабанті, В. В. Ковальов, Г. Б. Поляк, А. М. Ковальова, М. Є. Заяц, М. К. Лисенко вбачають за доцільне відобразити фінанси державних підприємств та організацій у складі фінансів суб'єктів господарювання, що

розмиває результати діяльності даного сегменту по всіх секторах економіки не дає змогу оцінити його вклад у економіку в цілому.

Таблиця 1.2

Науково-методичні підходи щодо виділення складових фінансової системи країни за рівнем централізації фінансових відносин

Автор	Сфери фінансової системи	Ланки державних фінансів
В. Є. Леонт'єв, Н. П. Радковська [86]	Державна фінансова система, фінансова система в недержавному секторі	Державні фінанси (бюджетна система, державні позабюджетні фонди, фінанси державних підприємств, управління державним майном), муніципальні підприємства
В. М. Родіонова, Ю. Я. Вавілов, Л. І. Гончаренко [154]	Фінанси підприємств, установ, організацій, страхування, державні фінанси	Бюджети різних рівнів державного управління, позабюджетні фонди, державний кредит, фінанси державних підприємств
А. З. Дадашев, Д. Г. Черник [29]	Фінанси господарюючих суб'єктів, державні і муніципальні фінанси, фінанси населення (домогосподарств)	Бюджетний фонд, позабюджетні фонди, фінанси федеральних органів влади, фінанси органів влади суб'єктів РФ, фінанси органів місцевого самоврядування

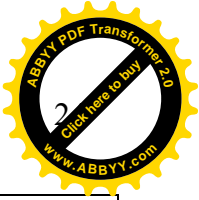
В протипагу їм такі науковці, як А.З. Дадашев, Д.Г. Черник, В.М. Родіонова, Ю.Я. Вавілов, Л.І. Гончаренко, В.Є. Леонт'єв, Н.П. Радковська визначають фінанси державних підприємств як складову ланку державних фінансів, що дає змогу відслідковувати доцільність функціонування державних підприємств та їх результативність.

Слід відмітити, що переважна більшість представників вітчизняних наукових шкіл, в основному, розглядають фінансову систему з позиції її ролі у суспільному відтворенні, і тому їх погляди на дану проблему значно відрізняються від представлених вище. Проведені дослідження підходів вітчизняних науковців щодо складу фінансової системи, державних фінансів та місця в ній фінансів державного сектора економіки узагальнено в табл. 1.3.

Науково-методичні підходи щодо складу фінансової системи України
за ознакою визначення її ролі у суспільному відтворенні

Автор	Сфери фінансової системи	Ланки державних фінансів
Виділення фінансів державного сектора економіки у складі державних фінансів		
О. Р. Романенко [130]	Фінансовий ринок, страхування, фінанси суб'єктів господарювання, державні фінанси, міжнародні фінанси	Державні і місцеві бюджети, державні цільові фонди, державний кредит, фінанси державного сектора
В. М. Опарін [99]	Фінанси суб'єктів господарювання, державні фінанси, міжнародні фінанси, фінансовий ринок	Бюджет держави, фонди цільового призначення, державний кредит, фінанси державних підприємств
С. В. Ковальчук, І. В. Форкун [78]	Державні фінанси, фінанси суб'єктів господарювання, міжнародні фінанси, фінансовий ринок	Бюджетна система, централізовані грошові фонди цільового призначення, державний кредит, страхування, фінанси державних підприємств
М. М. Александрова, С. О. Маслова, Г. Г. Кірейцев [1]	Міжнародні фінанси, державні фінанси, фінанси господарюючих суб'єктів, фінансовий ринок	Бюджет держави, державний кредит, фонди цільового призначення, фонди підприємств державного сектора економіки
В. П. Кудряшов [83]	Державні фінанси, фінанси недержавних підприємств і установ, фінанси громадян, фінанси закордонних осіб	Державний бюджет, державні цільові фонди, державний кредит, державні підприємства і установи
М. І. Карлін [73]	Державні фінанси, фінанси підприємств суб'єктів господарювання, страхування, фінансовий ринок, фінанси домогосподарств	Сукупність всіх бюджетів держави, централізовані та децентралізовані фонди цільового призначення, фінанси підприємств і організацій державної та комунальної форм власності, державний кредит, державне особисте і майнове страхування
Б. А. Карпінський, О. В. Герасименко [74]	Міжнародні фінанси, державні фінанси, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансовий ринок	Державний бюджет, фонди цільового використання, фінанси державного сектора економіки, державний кредит
В. Д. Базидевич, Л. О. Баластрик [3]	Державні фінанси, фінанси приватних підприємств і корпорацій, фінанси населення	Зведений бюджет України, фінанси державного сектора економіки, державні централізовані і децентралізовані фонди цільового призначення, державний кредит, резервні та страхові фонди

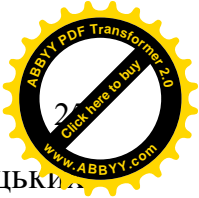

Продовження табл. 1.3

Автор	Сфери фінансової системи	Ланки державних фінансів
О. П. Шитко [173]	Державні фінанси, фінанси господарюючих суб'єктів, страхування, фінансовий ринок, фінанси населення, міжнародні фінанси	Бюджет держави, державний кредит, фонди цільового призначення, фонди підприємств державного сектора
Виділення фінансів державного сектора у складі фінансів суб'єктів господарювання		
М. В. Грідчина, В. Б. Захожай, Л. Л. Осіпчук [160]	Державні фінанси, фінанси підприємств, установ, організацій, фінанси домогосподарств, фінанси страхування	Державний бюджет, місцеві бюджети, державні цільові позабюджетні фонди, державний кредит
С. І.Юрій, В. М. Федосов [162]	Фінанси домогосподарств, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси держави	Зведений бюджет України, державний кредит, державні цільові фонди

Таким чином, можна зазначити, що більшість вітчизняних науковців, а саме: О. Р. Романенко, Б. А. Карпінський, О. В. Герасименко, В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик дотримуються думки щодо виділення фінансів державного сектора окремою ланкою державних фінансів. Проте дещо звужують роль фінансів державного сектора економіки В. П. Кудряшов, С. В. Ковальчук, І. В. Форкун та В. М. Опарін включаючи до складу державних фінансів лише фінанси державних підприємств, не враховуючи існування інших інституціональних одиниць державного сектора. Досить дискусійною є думка таких науковців, як М. В. Грідчина, В. Б. Захожай, Л. Л. Осіпчук, С. І. Юрій, В. М. Федосов, які не вважають за доцільне розглядати фінанси державного сектора економіки як окрему ланку державних фінансів. Не включення результатів діяльності державного сектора економіки до складу індикаторів рівня як національної безпеки в цілому, так і фінансової безпеки зокрема, на нашу думку, призводить до певних прорахунків у економічній політиці держави.

Двояка природа державного сектора економіки чітко прослідковується у підході О.Д. Василика щодо визначення складу фінансової системи України. На його думку державний сектор економіки виступає як однією із ланок державних фінансів, так і є складовим елементом фінансів

підприємницьких структур [17, 18]. У свою чергу, фінанси підприємницьких структур включають фінанси виробничої сфери, які залежно від форми власності поділяються на державні, акціонерні, колективні та індивідуальні. У результаті цього виникає ряд дискусійних питань щодо критеріїв такої класифікації та відповідності наведених форм власності чинному законодавству.

Заслуговує на увагу підхід російського науковця Ю. А. Казака, який фінанси державних підприємств, установ та організацій представляє як окрему сферу фінансової системи, розуміючи сутність фінансів як публічних і не враховує існування фінансів недержавних підприємств [55]. На нашу думку, такий поділ не є доцільним, оскільки між державними фінансами і фінансами державного сектора економіки існують нерозривні взаємозв'язки. Навіть у наукових працях таких відомих вчених у фінансовій науці як Р. Масгрейва і Н. Зінгера зазначається, що державні фінанси є особливою формою функціонування державного сектора економіки [89].

Таким чином, на основі детального вивчення та аналізу наукової літератури з даної проблематики ми можемо зробити висновок, що на сучасному етапі економічного розвитку відсутній єдиний науково-методичний підхід щодо структуризації ланок державних фінансів.

Все це дає можливість нам стверджувати, що невизначеність фінансів державного сектора економіки пояснюється в першу чергу тим, що фінансова системи держави охоплює фінанси підприємств всіх форм власності, які формують значну частину фінансових ресурсів держави. На основі порівняння фінансових відносин, фінансових завдань та цілей державних фінансів, фінансів суб'єктів господарювання та фінансів суб'єктів державного сектора економіки проведемо розмежування між зазначеними сферами та ланками фінансової системи України.

Взаємозв'язок фінансів державного сектора економіки з державними фінансами та фінансами суб'єктів господарювання узагальнено на рис. 1.1.

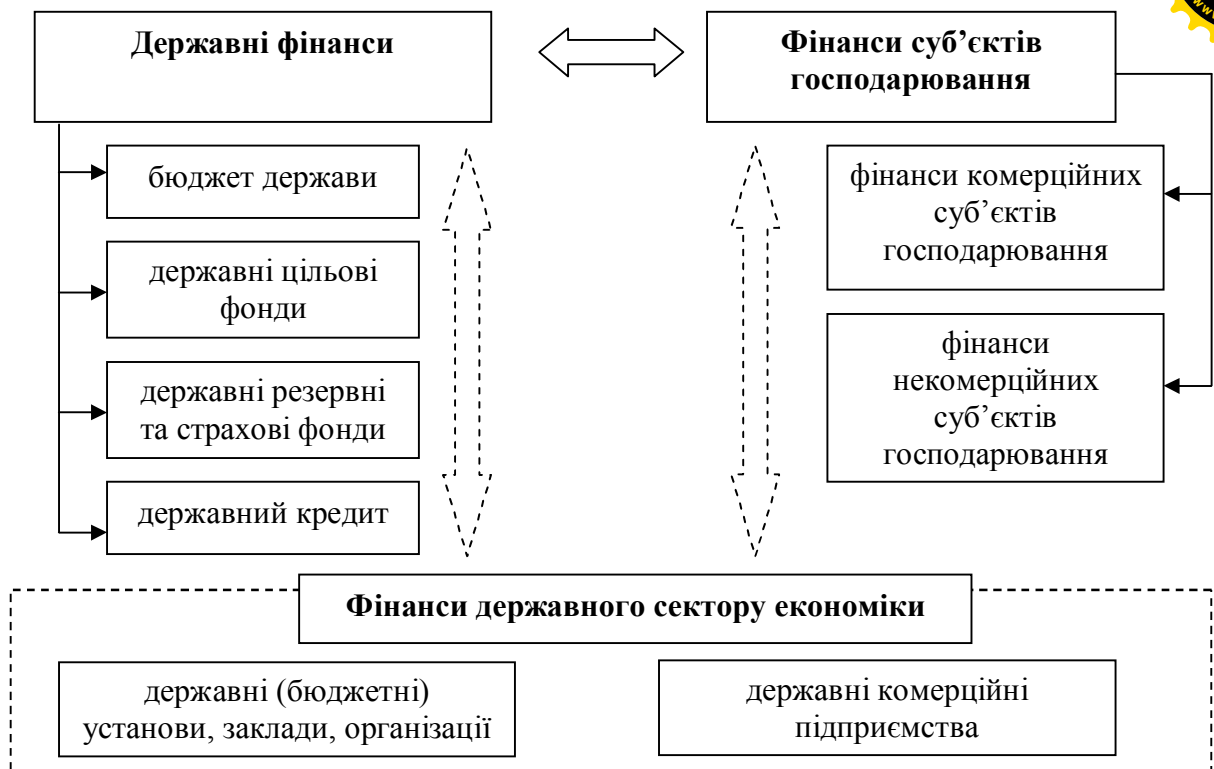
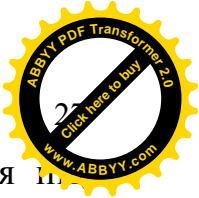

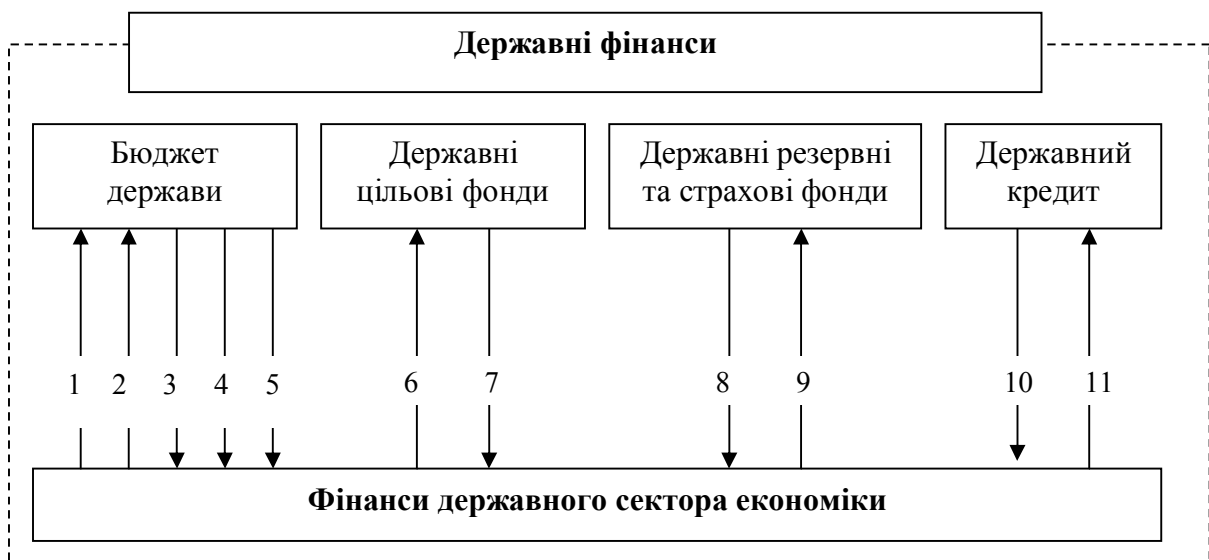
Рис. 1.1. Взаємозв'язок фінансів державного сектору економіки з державними фінансами та фінансами суб'єктів господарювання

Слід відмітити, що державний сектор економіки представлений більше ніж на половину загальнодержавними органами управління, які здійснюють обслуговування таких важливих ланок державних фінансів як державний бюджет, державний кредит, державне страхування. Відповідно перед фінансами державного сектору економіки постає завданням не лише щодо формування та використання фондів грошових коштів, які зосереджено в складі державних фінансів, а й здійснення елементів грошово-кредитної політики та виконання соціальних завдань. В свою чергу, між державними фінансами та фінансами державного сектору економіки склалася система фінансових взаємозв'язків, яку схематично можна представити наступним чином (рис. 1.2). Виходячи з вищевикладеного матеріалу, на нашу думку, фінанси державного сектору економіки є невід'ємною складовою державних фінансів.

Що стосується державних підприємств сфери матеріального виробництва, то вони в основному зосереджені у базових та стратегічно

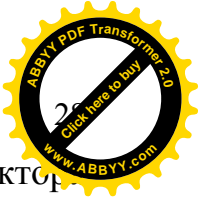

важливих галузях економіки і координація їх діяльності знаходиться під контролем державних органів влади. І хоча організація їх фінансів не відрізняється від організації фінансів суб'єктів господарювання приватної та колективної власності, на нашу думку, вони повинні відобразитися у складі державних фінансів. Поясненням цьому є те, що фінанси державного сектора економіки посідають значне місце у складі державних фінансів, тому що за рахунок доходів, отриманих в результаті діяльності державного сектора економіки, в певній мірі відбувається формування централізованих фондів, так як фінансові ресурси й отримані доходи цих підприємств повністю або частково належать державі. Окрім того, діяльність суб'єктів господарювання державного сектора економіки регулюється державою як на підставі оперативного управління, так і господарського відання [26].

- 1 - сплата податків;
- 2 - сплата неподаткових платежів;
- 3 - бюджетне фінансування державних установ;
- 4 - державне фінансування: субсидії, дотації, інвестиції;
- 5 - фінансування створення державних підприємств;
- 6 - сплата зборів до державних цільових фондів;
- 7 - інвестування, сплата страхових відшкодувань;
- 8 - надання державних гарантій;
- 9 - участь у формуванні державних резервних та страхових фондів;
- 10 - надання пільгових державних кредитів;
- 11 - сплата кредиту та відсотків.

Рис. 1.2. Взаємозв'язок окремих ланок державних фінансів з фінансами державного сектора економіки

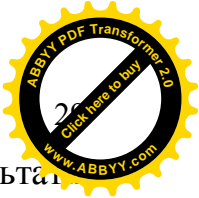
Досліджуючи основне призначення фінансів державного сектору економіки слід, відмітити, що воно полягає в обслуговуванні сфери державних фінансів з метою сприяння зміцненню фінансової безпеки України та забезпеченню соціальних стандартів, подальшому розвитку стратегічних та базових галузей економіки, структуризації національної економіки в цілому.

Виходячи з призначення фінансів державного сектору економіки, їх роль у ринковому середовищі полягає в наступному:

- сприянні підтримки національної безпеки на належному рівні, оскільки вони функціонують переважно в базових та стратегічних галузях економіки;
- подоланні кризових явищ в економіці;
- забезпеченні підтримки належного рівня фінансової безпеки України;
- наповненні доходної частини державного бюджету за рахунок податкових платежів, відрахування частини чистого прибутку, амортизаційних відрахувань, сплати дивідендів та надходження коштів від приватизації державного майна;
- забезпеченні соціальних потреб та гарантій суспільства;
- захисті національних інтересів від експансії іноземного капіталу.

Отже, все вищевикладене дало нам підстави обґрунтувати наступну точку зору, що, виходячи з призначення та ролі фінансів державного сектора економіки, дана ланка є невід'ємною частиною державних фінансів.

Таким чином, дослідження наукових праць вітчизняних та зарубіжних економістів з питань формування сфер і ланок фінансової системи свідчить, що недостатньо вивченим залишається визначення місця та ролі в ній фінансів державного сектору економіки, що на наш погляд, є наслідком недооцінки внеску у формування фінансових ресурсів держави та забезпечення соціальних стандартів. Запропонований нами підхід щодо виділення фінансів державного сектора економіки у складі державних

фінансів дасть можливість чітко окреслити та оцінити результати підприємницької діяльності держави.

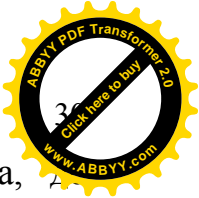
1.2. Сутність, особливості функціонування та розвитку фінансів державного сектора економіки

На сучасному етапі економічного розвитку України спостерігається значна нестача фінансових ресурсів, що супроводжується зростанням дефіциту бюджету та неналежним рівнем виконання соціально-економічних функцій держави. На нашу думку, саме фінанси державного сектора економіки виступають потенційним джерелом нарощення фінансових ресурсів держави та одним із інструментів подолання наслідків фінансової кризи в країні. А тому, в сучасних економічних умовах досить актуальним є дослідження сутності та особливостей функціонування фінансів державного сектора економіки.

На нашу думку, першочергово слід розглянути сутність поняття «державний сектор економіки» та дослідити фінансові аспекти його організації.

Так, дослідження сутності поняття «державний сектор економіки» показало, що в сучасній науковій літературі не існує однозначного підходу до його визначення, конкретизації структури і розміру, що пояснюється як складністю самого явища, так і невизначеністю сучасного стану державного сектора в економіці України. Слід зазначити, що залежно від місця державного сектора в економіці країни, а також його складових визначення сутності державного сектора економіки є різним.

Проведений аналіз наукової літератури щодо сутності державного сектора економіки дозволяє стверджувати, що дослідженням даного питання займалися як зарубіжні так і вітчизняні науковці. Слід відмітити, що значний

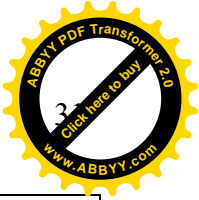
внесок у розвиток даного питання належить працям Дж. Стігліца, розглядаються мотиви поведінки держави в економіці, в яких визначені «вади ринку». В той же час, слід відмітити, що Дж. Стігліц не надає чіткого визначення державного сектора економіки, виходячи з того, що в змішаній економіці державний сектор має займатися такими видами діяльності, які не можуть за визначенням забезпечуватися ринковими структурами (приватним сектором). Держава реалізує економічну діяльність через власне підприємство (суспільні товари), державні закупівлі товарів і послуг, субсидування недержавних структур, регулювання ділової активності, державну діяльність на фінансових ринках, державний перерозподіл доходів, оподаткування й трансферти, короткочасні і довгострокові програми [2, 141].

Узагальнений аналіз сутності державного сектора економіки з інституційної точки зору представлено в табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Методичні підходи щодо визначення сутності державного сектора економіки з інституційної точки зору

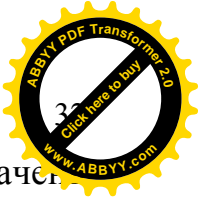
Автор	Визначення
М. Камишанська [71]	структури держави, які безпосередньо зайняті виробництвом і перерозподілом кінцевого продукту між усіма членами суспільства
Г. Дорофєєва [49]	це сукупність як державних підприємств, зайнятих у процесах виробництва, розподілу, обміну та споживання кінцевого продукту, так і інституційних структур держави, що формують правове поле функціонування цих підприємств, а також здійснюють управління і регулювання макроекономічними процесами
П. Тархов [142]	комплекс господарських об'єктів, які повністю або частково належать центральним чи місцевим органам державної влади і використовуються державою для виконання нею економічних, соціально-культурних та політичних функцій
Д. Медведєв [93]	сукупність економічних об'єктів, сформованих на основі або за участю державної власності (підприємств, установ), стосовно яких можливе здійснення управління суб'єктами державної та місцевої влади
Л. Ходов [165]	є комплексом господарських об'єктів, які повністю або частково належать центральним і місцевим органам влади

Продовження табл. 1.4

Автор	Визначення
О. Ковтун [79]	комплекс господарських об'єктів, які повністю або частково належать центральним і місцевим органам державної влади і використовуються для виконання нею економічних, соціально-культурних та політичних функцій
Є. Балацький [5]	сукупність юридичних осіб, управління якими здійснюється державою через федеральні органи влади і органи влади суб'єктів Федерації
Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера (за ред. Р. Дяківа) [54]	сукупність організацій, підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності, економічної інфраструктури, державної форми власності, що є у підпорядкування держави й створює додаткову вартість, яка є державною власністю
Великий економічний словник (ред. А. Н. Азріліяна) [15]	сукупність підприємств, організацій, установ, що знаходяться в державній власності або контрольованих державними органами або особами, що призначаються, чи наймаються
Сучасний економічний словник (за ред. Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовський, Е. Б. Стародубцева) [128]	сукупність здійснюючих економічну діяльність підприємств, організацій, установ, що знаходяться в державній власності і контрольованих державними органами або особами, що призначаються чи наймаються державою

Більшість вчених, а саме: М.О. Камишанська, Г.А. Дорофєєва, П.В. Тархов, Д.М. Медведєв, Л.Г. Ходов, О.І. Ковтун розглядають державний сектор економіки з інституційної точки зору, тобто виходячи із видів суб'єктів господарювання, що його формують. Водночас необхідно відмітити, що Д.М. Медведєв, П.В. Тархов, Л.Г. Ходов, О.І. Ковтун, Є.В. Балацький та автори енциклопедичних видань надають досить звужене трактування, зазначаючи, що державний сектор економіки охоплює сукупність господарських суб'єктів, що діють на основі державної власності і використовуються для виконання нею визначених цілей [93, 142, 165, 79]. В той же час, М.О. Камишанська, Г.А. Дорофєєва відносять до складу державного сектора не лише виробничі підприємства, а й ті структури держави, які зайняті перерозподілом кінцевого продукту між усіма членами суспільства та здійснюють управління державним сектором [71, 49].

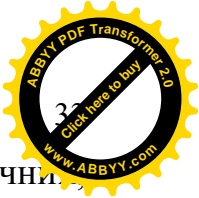
Слід відмітити, що у більшості наведених в табл. 1.4 визначеннях державний сектор економіки розглядається як сукупність певних суб'єктів господарювання, відображається його призначення і зазначається, що функціонування даного сегменту здійснюється лише на основі державної форми власності. В той же час такий підхід не враховує, що функціонування змішаної економіки передбачає поєднання державної, комунальної, приватної та колективної форм власності. На сьогоднішній день суб'єктами державного сектора економіки є не лише суто державні підприємства, а й акціонерні товариства та інші корпоративні структури, які функціонують як на державній так і на змішаній формах власності. Відповідно, сучасні підходи щодо визначення сутності державного сектора економіки мають враховувати даний аспект.

Іншу точку зору має О. В. Кухар, який розглядає поняття державний сектор економіки через взаємозв'язок з такими категоріями економічної теорії як «державна власність», «державне регулювання» та «уряд» [84, 85].

На думку О. В. Длугопольського, державний сектор економіки є сферою діяльності, яка доповнює ринкове саморегулювання і зорієнтована на ліквідацію «провалів ринку» й створення соціально значущих благ [48]. Тобто в даному визначенні підкреслюється важливий аспект сутності державного сектора, що полягає в спрямуванні ресурсів держави на виробництво суспільних благ

У наукових працях О. М. Головінова, державний сектор представлений як такий, що формує особливу сферу відносин у ринковій економіці, пов'язану з використанням державного майна, закріпленого за державними унітарними підприємствами, державними установами й організаціями, а також корпоративних прав держави, які визначають її участь у корпоративних організаціях [23].

Через призму специфіки економічного механізму трактують дане поняття М. Чечетов і І. Жадан, на думку яких державний сектор економіки є тим специфічним механізмом, який має використовуватися державою для

виконання нею політичних, економічних, соціальних, екологічних, культурних і просвітницьких функцій [171].

Окрім того, досить часто в науковій літературі державний сектор ототожнюється з суспільним (публічним). Згідно із західною термінологією - суспільний (публічний) сектор призначений для того, щоб відтворювати суспільні (публічні) блага. Аналіз вітчизняних наукових досліджень щодо сутності суспільно (публічного) сектору дає змогу виділити наступні підходи:

- це сукупність підприємств, установ та організацій, які мають на меті надання суспільних благ та послуг [142];
- складається з державного та муніципального секторів [48];
- здійснює виробництво та надання державою суспільних та квазісуспільних послуг [79].

Все це дало нам можливість зробити висновок, що між державним і суспільним сектором існує тісний взаємозв'язок, але, при цьому, їх не можна ототожнювати (рис. 1.3). Оскільки суспільні послуги можуть виробляти та надавати суб'єкти господарювання як державного, так і приватного секторів економіки.

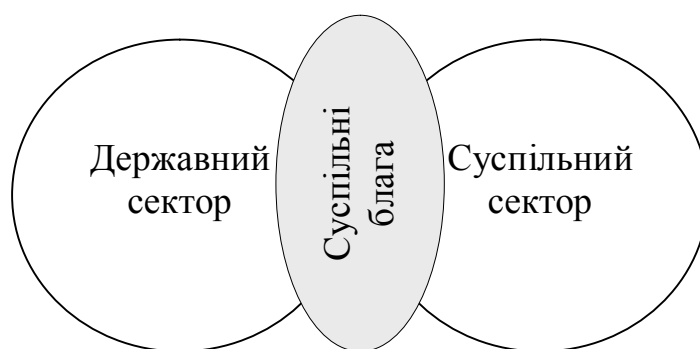
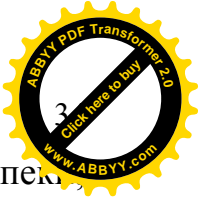

Рис. 1.3. Взаємозв'язок суспільного та державного секторів

На нашу думку, державний сектор перетинається із суспільним лише в частині виробництва та надання суспільних благ, зокрема, забезпеченні колективної безпеки членів суспільства в т.ч. оборони від зовнішніх посягань

і внутрішньої безпеки; вирішенні проблеми екологічної безпеки, забезпеченні рівних можливостей реалізації права осіб на освіту, охорону здоров'я, зайнятість та соціальний захист. Крім того, в багатьох країнах світу на макроекономічному рівні саме державний сектор вирішує питання по реформуванню і підтримці галузей, які забезпечують найбільш загальні умови виробничо-господарської діяльності та прискорюють розвиток науково-технічного прогресу. Це, перш за все, галузі виробничо-господарської інфраструктури, а саме: енергетика, зв'язок, транспорт, фундаментальні наукові дослідження і розробки, військова промисловість, в цілому, авіакосмічна і атомна, зокрема. При цьому, слід зазначити, що масштаби державного сектора економіки визначаються економічною, виробничою, політичною і соціальною доцільністю. Межі державного сектора можуть бути достатньо рухомими, оскільки не виключено поступове ослаблення державного контролю над окремими об'єктами по мірі їх підготовки до чисто ринкового режиму функціонування, а у такому разі можливого продажу їх приватному капіталу [20, 70].

Слід відмітити, що в розвинених країнах державний сектор економіки формується з метою створення нових робочих місць, утримання інфраструктурних галузей та підприємств, які задовольняють потреби національної безпеки [23].

Проведений нами аналіз наукових праць щодо сутності державного сектора економіки дозволив визначити ідентичні складові існуючих наукових підходів до даного поняття, а саме: суб'єкти державного сектора економіки; рівень підпорядкування та форму власності; мета та призначення. Слід зауважити, що в Україні законодавчо не закріплено визначення сутності державного сектора економіки, а в основних законодавчих актах України розглядаються лише такі поняття, як «державна власність», «державне майно», «державне підприємство», «державне підприємництво», «суб'єкти державного сектора економіки». Саме це і спричиняє розмитість у визначенні сутності, ролі та значення державного сектора економіки.

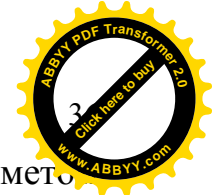

Найбільш повним тлумаченням поняття «державний сектор економіки», на нашу думку, є наступне: це сукупність суб'єктів господарювання, що перебувають у повній або частковій державній власності та підпорядковані державним органам управління, діяльність яких спрямована на виконання соціально-економічних функцій, пов'язаних із забезпеченням належного рівня національної безпеки, соціальних стандартів, економічного зростання та забезпечення життєздатності населення.

У результаті проведеного детального вивчення наукової літератури, нами встановлено, що фінанси державного сектора економіки відображають систему економічних грошових відносин пов'язаних зі здійснення підприємницької діяльності держави та реалізації фінансової політики. Державне підприємство – діяльність державних підприємств, які випускають товари чи надають послуги, необхідні для національної економіки та функціонують на комерційних та некомерційних засадах. Підприємство у державній сфері передбачає проведення націоналізації та денационалізації суб'єктів господарювання, створення державою власних підприємств та забезпечення управління та планування їхньою діяльністю. Діяльність органів загальнодержавного управління направлена на організацію загального управління та регулювання економіки, фінансів та соціально-культурного забезпечення [79].

В свою чергу, розглядаючи сутність фінансів державного сектора економіки, перш за все, необхідно зазначити, що вони є економічною категорією і представляють систему економічних відносин. По-перше, суб'єкти державного сектора здійснюють як виробництво так і обмін матеріальними та нематеріальними активами, що супроводжується грошовими розрахунками; по-друге, передбачають побудову певних взаємовідносин з іншими суб'єктами економіки, що є характерними саме для економічних відносин [162].

При цьому, слід зауважити, що ці економічні відносини мають бути спрямовані на формування, розподіл і перерозподіл фінансових ресурсів

суб'єктів державного сектора економіки. Тому, на нашу думку предметом категорії «фінанси державного сектора економіки» є фінансові ресурси даного сегменту. Основним призначенням фінансів державного сектора економіки є створення та використання як централізованих, так і децентралізованих (корпоративних) фондів фінансових ресурсів. Фінансові ресурси державного сектора економіки складаються з фінансових ресурсів державних установ, фінансових ресурсів державних унітарних (комерційних) підприємств, фінансових ресурсів державних корпоративних товариств.

На нашу думку, основною метою економічних відносин є задоволення соціально-економічних потреб суспільства та забезпечення процесів розширеного відтворення. Це пов'язано з тим, що фінансово-господарська діяльність суб'єктів державного сектора економіки має бути спрямована на виконання соціально-економічних функцій та забезпечення ефективного розвитку суб'єктів державного сектора економіки.

Враховуючи вищевикладене, ми пропонуємо наступне визначення: фінанси державного сектора економіки як економічна категорія – це система економічних відносин з приводу формування та розподілу фінансових ресурсів суб'єктів державного сектора економіки для забезпечення їх ефективного розвитку, задоволення соціально-економічних потреб суспільства та дотримання належного рівня національної безпеки.

Фінанси державного сектора економіки мають своє функціональне призначення. Основними функціями фінансів державного сектора є розподільча, забезпечувальна та контрольна [14, 162]. Функції притаманні фінансам державного сектора можна розподілити за рівнями їх спрямування на макро- і мікрофункції. Узагальнені результати дослідження реалізації функцій фінансів державного сектора економіки згруповано у вигляді матриці та наведено у табл. 1.5.

Таким чином, як бачимо, виконання покладених на фінанси державного сектора функцій, в першу чергу, пов'язане із формуванням фінансових ресурсів держави та виконанням державою соціально-економічних функцій.

Матриця реалізації основних функцій фінансів державного сектора економіки

Функції фінансів державного сектора економіки	Суб'єкти економічної системи		
	Держава	Суб'єкт господарювання	Населення
- розподільча	формування централізованих фондів грошових коштів, перерозподіл фінансових ресурсів між матеріальною та нематеріальною сферами	формування централізованих фондів грошових коштів для забезпечення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності	формування первинних доходів фізичних осіб
- забезпечувальна	формування фондів фінансових ресурсів, підтримка стратегічних та пріоритетних галузей економіки, забезпечення соціальних гарантій населення	забезпечення кругообігу необоротних та оборотних активів	забезпечення життєздатності населення.
- контрольна	контроль за формуванням і використанням фінансових ресурсів		

Досліджуючи систему фінансових відносин суб'єктів державного сектора економіки слід зазначити, що вона включає ті ж самі фінансові відносини, що і фінанси будь-якого суб'єкта господарювання, оскільки характер і напрямки господарської і фінансової діяльності не залежать від форми власності. Об'єктом фінансових відносин державних підприємств, як і підприємств інших форм власності, є процеси розподілу вартості доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Інструментом їх фінансових відносин є грошові кошти. Сфери фінансових відносин державних підприємств мають два рівні: внутрішні та зовнішні фінансові відносини [14, 18].

Відмітимо, що внутрішні фінансові відносини суб'єктів державного сектора мають переважно розподільчий характер і включають: фінансові відносини з приводу формування статутного капіталу, що можуть виникати як з державою, так і з недержавними засновниками (власниками); фінансові відносини, пов'язані з утворенням та розподілом первинних грошових доходів (виручки, прибутку, грошових фондів); фінансові відносини з приводу формування та використання амортизаційних відрахувань [14]. Система фінансових відносин державного сектора економіки відображена в Додатку Б.

Що стосується зовнішніх фінансових відносин суб'єктів господарювання державного сектора економіки, то вони охоплюють: фінансові відносини з установами спільного інвестування (пайові інвестиційні фонди) з приводу розміщення тимчасово вільних грошових коштів в фінансові інструменти ринку цінних паперів України; фінансові відносини, які виникають між суб'єктами господарювання у зв'язку з продажем та реалізацією продукції, здійсненням пайових внесків, одержанням та сплатою штрафних санкцій; фінансові відносини, які виникають між підприємствами та банківськими установами з приводу розрахунково-касового обслуговування, кредитування та надання інших касових послуг; взаємовідносини з страховими компаніями; фінансові відносини між підприємством та державою з приводу податкових та інших платежів, бюджетного фінансування [14, 154].

Необхідно відмітити, що суб'єкти господарювання державного сектора економіки починають формувати свої фінансові ресурси ще до початку своєї діяльності у процесі створення статутного капіталу. Фінансові ресурси, з якими суб'єкти господарювання розпочинають свою діяльність, є початковими, а утворені в процесі функціонування є прирощеними. Формування фінансових ресурсів здійснюється з метою фінансування оборотних і необоротних активів, формування резервного капіталу, фондів цільового призначення та ін. Відповідно, фінансові ресурси направлені в

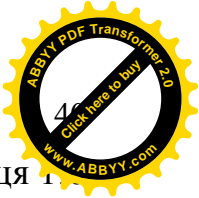

необоротні активи називаються матеріалізованими, а в оборотні – кругообігу. Фінансові ресурси суб'єктів господарювання державного сектора економіки створюються за рахунок власних, позикових та залучених джерел.

Дослідження джерел формування фінансових ресурсів суб'єктів державного сектора економіки показало, що вони представлені переважно власними та залученими коштами. Специфічною рисою формування власних фінансових ресурсів суб'єктів державного сектора економіки є те, що в основному вони належать державі і надходять в результаті перерозподілу державних коштів. Звичайно, суб'єкти господарювання, основною метою функціонування яких є отримання прибутку, поповнюють власні фінансові ресурси завдяки результатам своєї діяльності: доходами і прибутком. Водночас, суб'єкти господарювання можуть залучати фінансові ресурси у вигляді державних дотацій, державних субсидій, державних інвестицій, а державні корпоративні товариства ще й за рахунок емісії корпоративних прав. В свою чергу, державні підприємства та державні корпоративні товариства у випадку дефіциту фінансових ресурсів можуть їх запозичувати. Позикові фінансові ресурси формуються за рахунок різного виду кредитів, а саме: банківського, державного, комерційного, лізингового; коштів від емісії облігацій та векселів, кредиторської заборгованості тощо.

Джерела формування фінансових ресурсів суб'єктів державного сектора економіки за методами організації їх фінансів представлено в табл. 1.6.

Функціонування фінансів державного сектора економіки може бути організовано двома методами: комерційний розрахунок та кошторисне (бюджетне) фінансування. Основна відмінність в організації фінансів державного і недержавного секторів полягає в джерелах формування фінансових ресурсів та напрямках використання фінансових результатів [158, 155].

Джерела формування фінансових ресурсів суб'єктів державного сектора економіки [26].

Організаційно-правова форма	Джерела формування фінансових ресурсів		
	власні	залучені	позикові
Державні установи	Кошторисне (бюджетне) фінансування. Надходження від надання платних послуг. Виручка від продукції власного виробництва. Виручка від реалізації та оренди основних засобів. Добровільні внески. Амортизація	Бюджетні субсидії. Державні дотації. Бюджетні інвестиції	-
Державні унітарні (комерційні) підприємства	Статутний капітал (державні кошти та майно) Прибуток. Амортизація	Бюджетні субсидії. Державні дотації. Бюджетні інвестиції	Емісія облігацій. Кредити, під гарантію уряду
Державні корпоративні товариства	Статутний капітал (державні кошти та майно, акціонерний капітал). Прибуток. Амортизація	Бюджетні субсидії. Державні дотації. Бюджетні інвестиції. Емісія корпоративних прав	Емісія облігацій. Кредити

Слід зазначити, що значна кількість державних підприємств (установ, організацій) працюють за методом кошторисного фінансування. До їх числа відносяться органи державної влади та установи, заклади соціального забезпечення, заклади освіти, наукові заклади, військові організації органи юстиції, установи кримінально-виконавчої системи, Національний банк України. В той же час, діяльність зазначених суб'єктів є неприбутковою, так як направлена на задоволення визначених потреб суспільства, що не передбачає дотримання принципу прибутковості. Фінансові ресурси вище перелічених організацій сформовані виключно за рахунок державних коштів

та державного майна, а їхня діяльність спрямована на виконання державою соціально-економічних функцій.

Суб'єкти господарювання державного сектора економіки працюють також і на засадах комерційного розрахунку, який передбачає отримання прибутку, відшкодування всіх витрат на поточну діяльність та забезпечення розширеного відтворення. Так, якщо розглядати принципи комерційного розрахунку - то слід відмітити, що суб'єкти державного сектора економіки функціонують на основі державного майна, яке закріплене на умовах оперативного управління або господарського відання, працюють для виконання державних замовлень та державних програм, інвестують свої кошти лише за визначеними напрямками, обмежені у виборі асортименту випускаємої продукції, в формуванні власних і позикових фінансових ресурсів, в розподілі та використанні прибутку і підзвітні відповідним органам державної влади [99].

Отже, створення та функціонування фінансів державного сектора економіки має спільні риси з фінансами суб'єктів господарювання недержавної форми власності у сферах фінансових відносин, у формуванні фінансових ресурсів та в організації фінансів. Але, в той же час, їм притаманні і свої особливості, які полягають, в першу чергу, в тому, що засновником даних суб'єктів господарювання є держава; результати виконання притаманних даному сегменту функцій впливають на функціонування суб'єктів економічної системи; їх фінансові ресурси формуються, в основному, за рахунок державних (бюджетних) коштів; а діяльність першочергово направлена на забезпечення належного рівня національної безпеки, виконання державою соціально-економічних функцій та ведення розширеного відтворення направлено на виконання державних замовлень і контрактів.

Виходячи з вищевикладеного матеріалу пропонуємо наступну структурно-логічну схему функціонування фінансів державного сектора економіки (рис. 1.4).

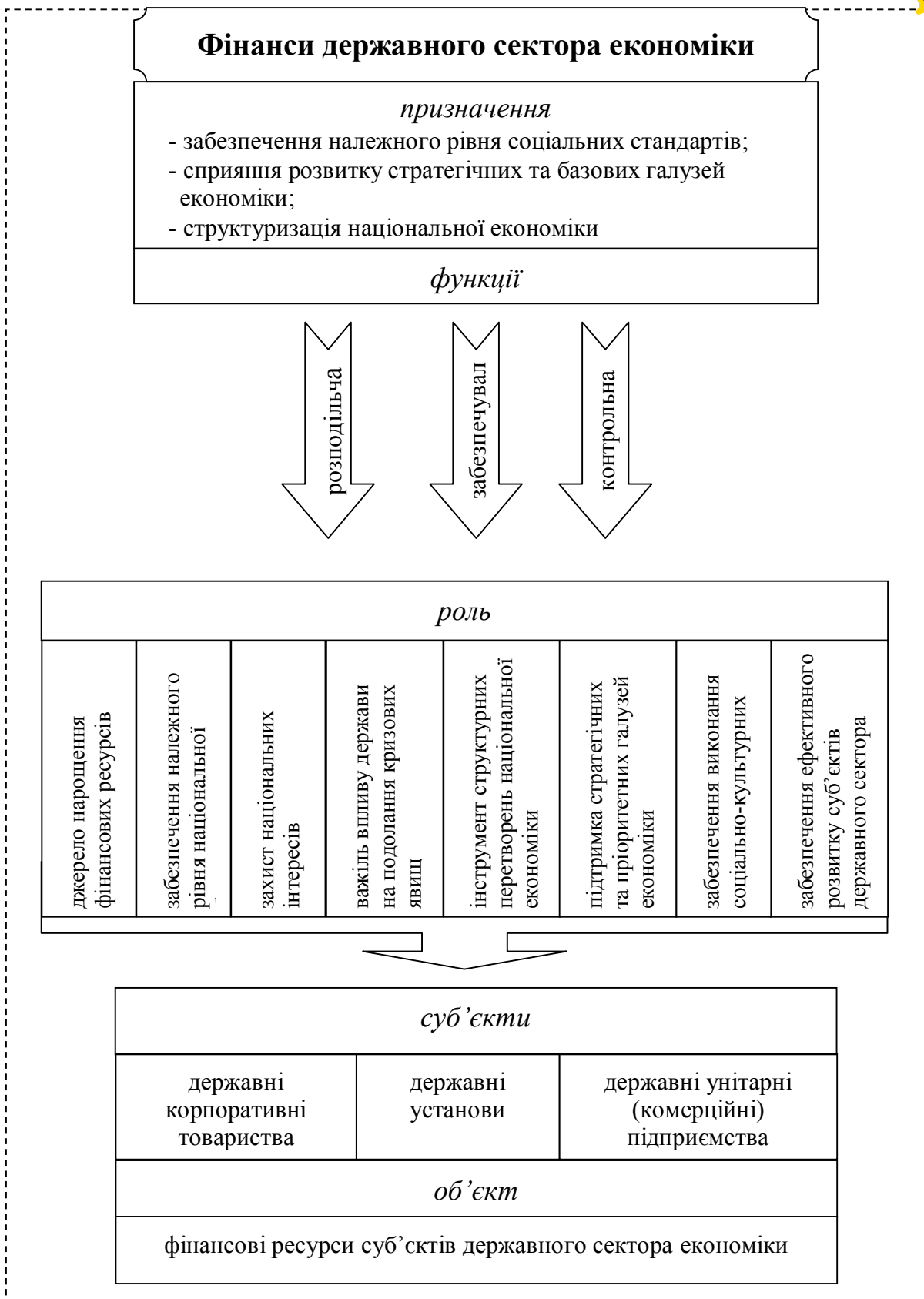
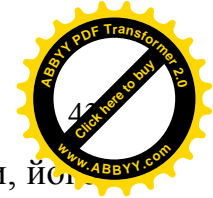

Рис. 1.4. Структурно-логічна схема функціонування системи фінансів державного сектора економіки (розроблено автором)

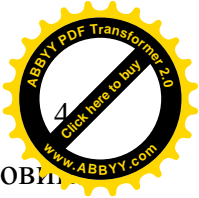

На схемі зазначено об'єкт фінансів державного сектора економіки, його суб'єкти та їх вплив на економічну систему. Окремо виділено основне призначення функціонування фінансів державного сектора економіки, відповідно до якого і окреслено їх функціональне призначення. Окремим блоком виділено роль фінансів державного сектора, яка є наслідком виконання виділених функцій.

Таким чином, проведений аналіз праць вітчизняних та зарубіжних науковців свідчить про недостатнє опрацювання питання щодо визначення сутності, особливостей функціонування та розвитку фінансів державного сектора економіки, що, на нашу думку, є наслідком недооцінки впливу зазначеного сегменту на розвиток національної економіки. Проведене дослідження надасть можливість в наступних розділах дисертаційної роботи більш повно проаналізувати особливості формування фінансів суб'єктів господарювання державного сектора економіки України та оцінити ефективність їх функціонування.

1.3. Інституціональне забезпечення функціонування фінансів державного сектора економіки

В наукових дослідженнях для структуризації економіки за галузевими, організаційними, економічними та фінансовими ознаками використовують таке поняття як «сектор економіки». В енциклопедичній літературі зазначено, що сектор економіки - сукупність господарських одиниць, що характеризуються однорідністю економічної діяльності або організаційною і фінансовою єдністю. З погляду форм власності розрізняють: державний сектор, що включає підприємства, організації, установи, що знаходяться в державній власності і під контролем державних органів; приватний – не підпорядкований державі. З погляду конкретних видів економічної діяльності

розрізняють реальний сектор економіки, невиробничий та фінансовий. Виділяють також тіньовий сектор економіки, що характеризується здійсненням протиправних господарських операцій і операцій, що не враховуються статистикою [54, 15, 128].

В Україні діапазон складових державного сектора є широким – від суто державних підприємств, що перебувають у повному державному володінні, до змішаних акціонерних компаній з різною часткою державної власності. Частка державної власності у вітчизняних підприємствах варіюється в наступних розмірах: понад 50 %, але менше, ніж 75 %; понад 25 %, але менше, ніж 50 %; менше ніж 25 % .

Слід зазначити, що значну частку державного сектора економіки складають бюджетні установи, які включають: установи освіти, заклади охорони здоров'я, соціальних послуг, суспільного транспорту; національні і місцеві державні підприємства, а також державні корпорації. До складу виключно державних підприємств належать казенні підприємства, акціонерні компанії, а також державні холдингові компанії [19].

Отже, склад державного сектора економіки за організаційно-правовими формами господарювання можна представити у наступному вигляді (рис. 1.5).

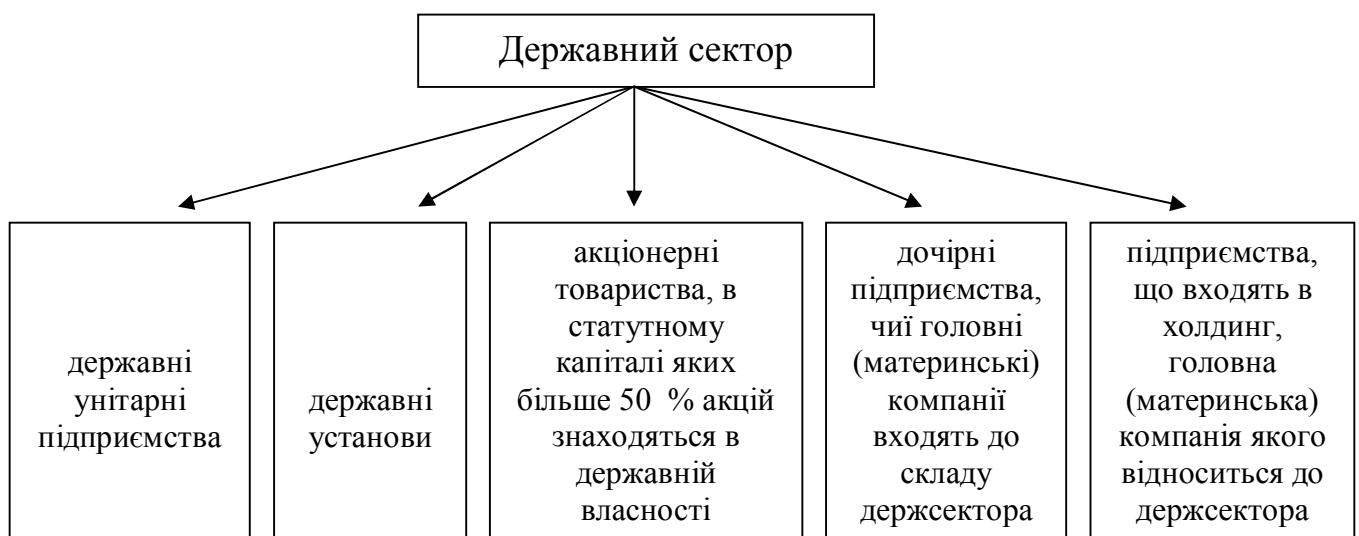

Рис. 1.5. Склад державного сектора економіки України за організаційно-правовими формами господарювання

Основною перешкодою у визначенні оптимальних обсягів державного сектора економіки як в абсолютному, так і у відносному вираженні є неоднозначність науково-методичних підходів щодо складових даного сегменту та складність класифікації всіх видів суб'єктів державного сектора через їх різноманітність. На нашу думку, перш за все, необхідно визначити та згрупувати суб'єкти державного сектора економіки, тобто визначити його інституційну структуру за основними класифікаційними ознаками. З цією метою проведемо аналіз усталених підходів щодо складових елементів державного сектора з правової, інформативної та науково-методичної точок зору.

Розглядаючи правове поле, слід відмітити, що у Господарському кодексі України (далі - ГКУ) хоча й не розкрито сутність даного поняття, але визначено суб'єкти державного сектора економіки. Так, відповідно до статті 22 ГКУ, суб'єктами господарювання державного сектора економіки є суб'єкти, що діють на основі лише державної власності, а також суб'єкти, державна частка у статутному фонді яких перевищує п'ятдесят відсотків чи становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів [26].

Склад державного сектора економіки відповідно до ГКУ представлено на рис. 1.6.

Отже, відповідно до ГКУ суб'єкти державного сектора України можна розглядати з декількох позицій, а саме: по-перше, за видом діяльності – комерційні і некомерційні, по-друге, за формою власності – суб'єкти державної і змішаної форми власності, по-третє, за правовим режимом по відношенню до державного майна – підприємства створені на праві господарського відання та оперативного управління державним майном [26].

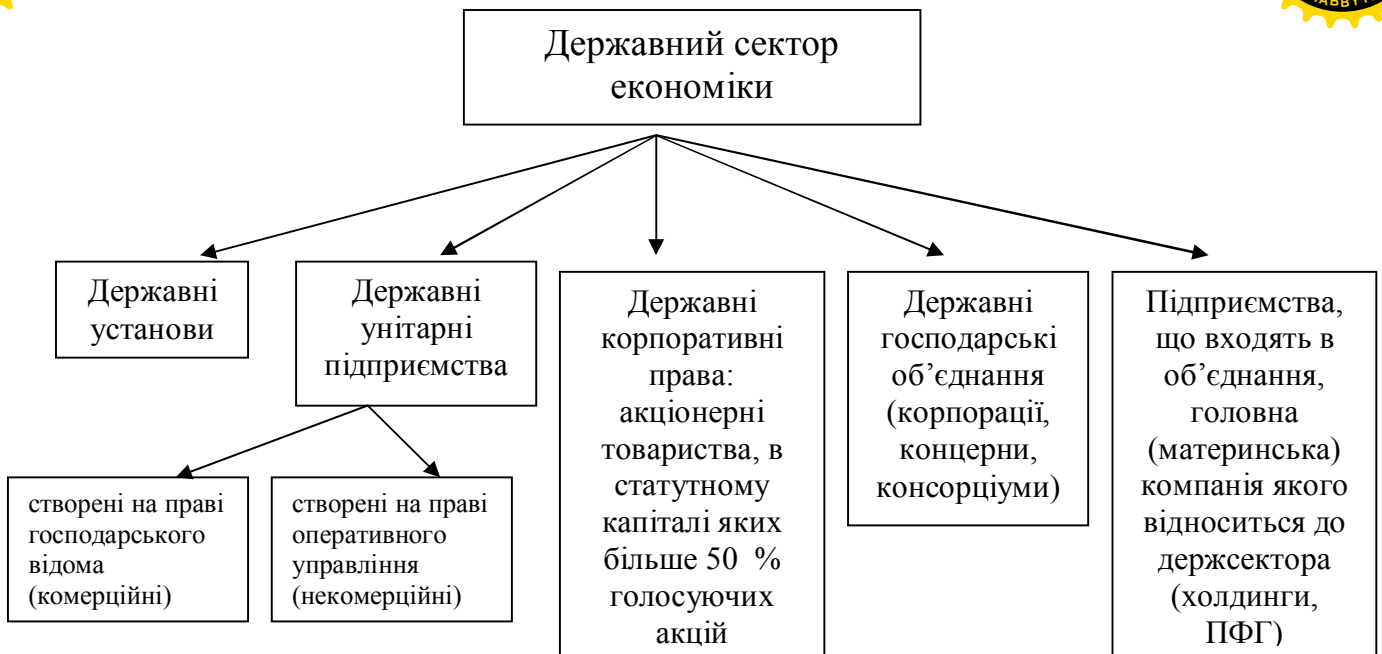

Рис. 1.6. Склад державного сектора економіки України відповідно до Господарського кодексу України

В правовому регулюванні взаємовідносин між суб'єктами господарювання вирішальна роль належить Цивільному кодексу України. У відповідності до даного законодавчого акту загальна класифікація юридичних осіб має наступний вигляд (рис. 1.7).

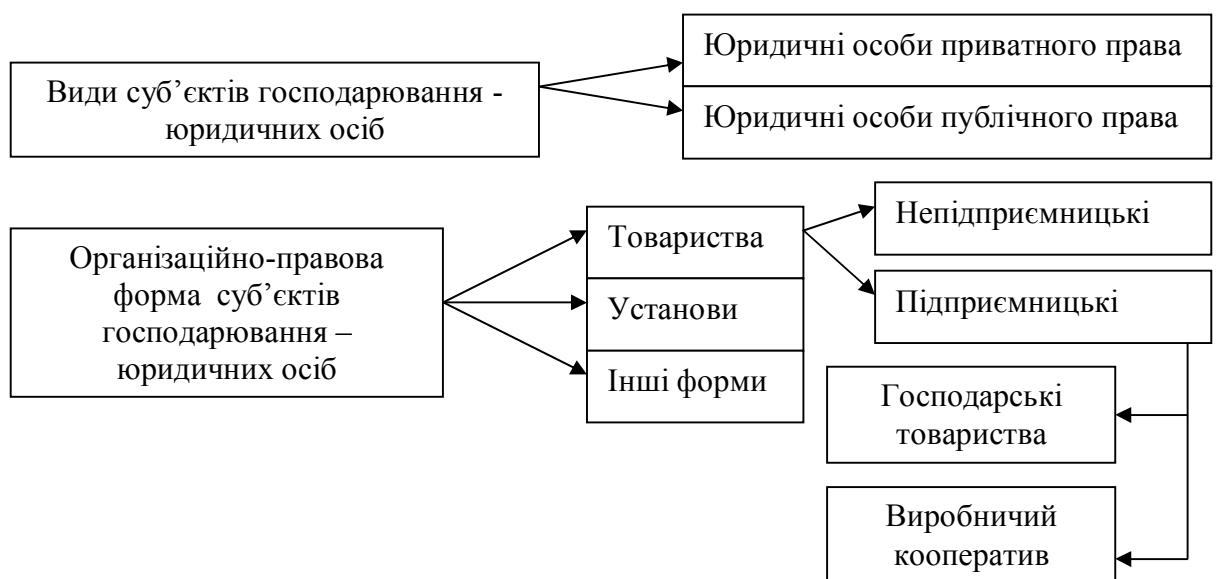
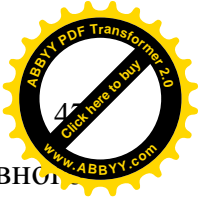

Рис. 1.7. Класифікація суб'єктів господарювання – юридичних осіб в Цивільному кодексі України

В Цивільному кодексі України чітко не вписано суб'єкти державного сектора економіки, але відповідно до статті 167 держава може створювати юридичні особи публічного права (державні підприємства, навчальні заклади тощо) та юридичні особи приватного права (підприємницькі товариства тощо), брати участь в їх діяльності на загальних підставах, якщо інше не встановлено законом [168]. Що стосується організаційно-правової форми, то, як уже зазначалося, держава має право створювати або приймати участь у створенні як некомерційних так і комерційних підприємницьких структур різних організаційно-правових форм. Таким чином, ми можемо виокремити ще одну класифікаційну ознаку – ступінь автономії, що передбачає існування державних підприємств (установ, організацій) приватного та публічного права.

У Методиці визначення питомої ваги державного сектора в економіці, затвердженій спільним наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Державного комітету статистики та Фонду державного 4 листопада 2003 р № 307/375/1963 [95], зазначено, що до суб'єктів господарювання державного сектора економіки належать: суб'єкти, які діють на основі виключно державної власності; суб'єкти, державна частка у статутному фонді яких перевищує 50 відсотків; суб'єкти, діяльність яких з питань, що належать до компетенції загальних зборів, безпосередньо або опосередковано контролюється державою. Відповідно до даної методики суб'єкти даного сектора можуть займатися наступними видами економічної діяльності: сільське господарство, мисливство та лісове господарство, промисловість, будівництво, оптова й роздрібна торгівля, торгівля транспортними засобами, послуги з ремонту, готелі та ресторани, транспорт та зв'язок, фінансова діяльність, операції з нерухомістю, здавання під найм та послуги юридичним особам, державне управління, освіта, охорона здоров'я та соціальна допомога, колективні, громадські та особисті послуги.

Вивчення нормативно-правових документів, затверджених Кабінетом Міністрів України, дає можливість зазначити, що в них деталізовано склад

державного сектора економіки, а саме: до суб'єктів господарювання державного сектора економіки належать державні казенні та комерційні підприємства, у тому числі підприємства, що не підлягають приватизації відповідно до закону, та підприємства, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, а також суб'єкти, державна частка у статутному фонді яких перевищує 50 відсотків чи становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на їх господарську діяльність [125]. В даному визначенні дещо конкретизовано державні підприємства, а саме: виділено не лише казенні підприємства, а й підприємства стратегічного призначення .

Інформаційне забезпечення щодо обсягів та результатів діяльності державного сектора України здійснює Державний комітет статистики та частково Фонд державного майна України. У офіційних статистичних щорічниках наводиться інформація щодо суб'єктів господарювання державної та державної корпоративної власності, що розмиває межі державного сектора через відсутність конкретизації державних корпоративних прав. У звітах про діяльність Фонду державного майна України відображається інформація про результати управління державними корпоративними правами у господарських товариства та державних об'єднаннях, а також приводиться динаміка приватизаційних процесів. В ході дослідження нами було опрацьовано Класифікацію інституційних секторів економіки України (далі Класифікація), затверджену Державним комітетом статистики, згідно якої державний сектор економіки можна представити як сукупність інституційних секторів, які мають подібні економічні цілі, функції та поведінку. Якщо розглядати економіку України в цілому, то її інституційні сектори включають нефінансові корпорації, фінансові корпорації, сектор загального державного управління, домашні господарства, некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства. Складовими елементами інституційних секторів є сукупність інституційних одиниць. Під інституційною одиницею розуміють

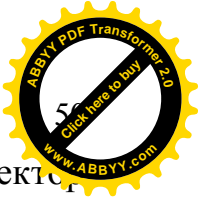

господарську одиницю, основними ознаками якої є: право самостійної володіння товарами та активами від власного імені, що надає їй можливість обмінюватися правами власності на ці товари й активи при операціях з іншими одиницями; здатність приймати самостійні економічні рішення і здійснювати господарську діяльність, за яку вона сама несе пряму відповідальність і відповідає перед законом; здатність приймати фінансові та інші зобов'язання від свого імені, а також укласти договори; існування для неї повного набору рахунків, включаючи баланс активів і пасивів, або практичної можливості - як з економічної, так і з юридичної точки зору - щодо підготовки повного набору рахунків, а також статистичної звітності в разі необхідності [76].

Склад державного сектора економіки відповідно до Класифікації інституційних одиниць представлено на рис. 1.8.

Рис. 1.8. Склад державного сектора за інституційними секторами економіки відповідно до Класифікації інституційних секторів економіки України

Відповідно до Класифікації, на нашу думку, державний сектор економіки може складатися з чотирьох підсекторів, які, в свою чергу, включають набір певних інституційних одиниць. Структуру державного сектора можна представити як сукупність нефінансових та фінансових корпорацій, некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства, а також сектора загальнодержавного управління, який управляє і контролює діяльність суб'єктів даного сектора.

Розглядаючи інституційні сектори державного сектора зазначимо, що до державних нефінансових корпорацій відносяться корпорації та квазікорпорації, які є резидентами й контролюються органами державного управління; при цьому контроль за корпорацією визначається шляхом розроблення генеральної політики корпорації та призначення директорів (якщо існує така необхідність).

В Україні до державних нефінансових корпорацій належать суб'єкти господарювання за такими організаційно-правовими формами: державне підприємство, казенне підприємство, комунальне підприємство та державна акціонерна компанія; відкрите акціонерне товариство, закрите акціонерне товариство, холдингова компанія та дочірнє підприємство, корпоративні права яких належать державі; корпорація, консорціум, концерн, які створені на підставі нормативних актів Кабінету Міністрів України або розпорядчих актів органів державної влади.

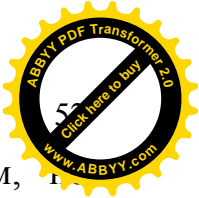
В свою чергу, фінансові корпорації (установи) включають всі корпорації, які спеціалізуються на фінансових послугах чи допоміжній фінансовій діяльності. Виходячи з цього, державні фінансові корпорації включають наступні підсистеми: Національний банк України, державні депозитні корпорації, державні фінансові посередники, крім страхових корпорацій та недержавних пенсійних фондів, державні допоміжні фінансові організації, державні страхові корпорації.

До складу державного сектора економіки України, на нашу думку, можна також включити некомерційні організації, що обслуговують домашні

господарства. Оскільки вони з Класифікацією [76] утворюють великі окремі соціально-культурні підрозділи нефінансових і фінансових підприємств і організацій, які надають послуги в галузі освіти, охорони здоров'я, культури та відпочинку своїм працівникам і членам їхніх сімей безкоштовно або за зниженими цінами за рахунок відрахувань від прибутку підприємств та умовно розглядаються як самостійні інституційні одиниці, які надають неринкові послуги і відносяться до даного сектора (крім підрозділів, які належать бюджетним установам і відносяться до сектора загальнодержавного управління).

Важливу роль у складі державного сектора відіграє сектор загального державного управління, який об'єднує юридичні особи, основною діяльністю яких є виконання функцій законодавчої, виконавчої або судової влади відносно інших інституційних одиниць у межах певної території. Вони мають повноваження збирати податки та інші обов'язкові платежі, а також витратити їх відповідно до урядової політики. Сектор загального державного управління включає всі державні установи та всі неринкові некомерційні організації, які контролюються і в основному фінансуються органами державного управління. Державні установи, як правило, є неринковими виробниками, які надають товари та послуги домашнім господарствам або суспільству в цілому, в основному, безкоштовно або за економічно незначущими цінами для досягнення певних політичних або соціальних цілей. Надходження від реалізації товарів і послуг за економічно незначущими цінами становлять частину неринкової продукції цих закладів і поступають до державного бюджету. В свою чергу, неринкові некомерційні організації - це юридичні особи, які, з правової точки зору, не є органами управління, але вважається, що вони проводять державну політику і фактично є частиною органів загальнодержавного управління. Вони створюються, як правило, для проведення наукових досліджень, розробки державних стандартів і нормативів та здійснення контролю за їхнім дотриманням в різних галузях. До таких організацій можуть належати,

наприклад, галузеві науково-дослідницькі організації. Таким чином, зважаючи на контролюючі й управлінські функції сектор загальнодержавного управління є складовою державного сектора економіки України.

Проведений аналіз наукової літератури з питань інституціонального забезпечення державного сектора економіки дає можливість виділити наступні точки зору щодо виділення складових елементів даного сегменту.

Так, О. В. Длугопольський виділяє наступну структуру державного сектора, а саме: бюджетні установи, державні підприємства, державні фінанси, державні резервні фонди, державні банки, органи влади та державного управління [48]. Аналогічною є наукова думка Н. Г. Гончарової, вона виділяє наступні структурні складові державного сектора економіки: державні фінанси, державні підприємства, державні банки, державні установи, державні резерви [25]. Дискусійним є питання щодо наведеної структури державного сектора, оскільки, по-перше, бюджетні установи, державні підприємства, державні резервні фонди, державні банки, органи державної влади та державного управління є ланками державних фінансів, а по-друге, державні фінанси відображають результати функціонування не лише державного сектора, а всієї економіки в цілому. А тому, на нашу думку, включення державних фінансів до складу державного сектора є недоцільним, що пояснюється їх економічною сутністю, наведеною в параграфі 1.1.

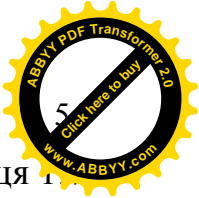
Досить схожим є суб'єктивний підхід до визначення державного сектора економіки, наведений у працях О. І. Ковтуна, Г. А. Дорофієвої, М. О. Камишанської, О. М. Головінова. Так, О. І. Ковтун вважає, що державний сектор економіки включає суб'єкти, що діють на основі лише державної власності, а також суб'єкти, державна частка у статутному фонді яких перевищує п'ятдесят відсотків чи становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів [79]. В наукових працях Г. А. Дорофієвої зазначено, що суб'єктами державного сектора економіки виступають суб'єкти, які діють на основі державної власності, а також суб'єкти, державна частка у статутному фонді

яких перевищує п'ятдесят відсотків або складає величину, яка забезпечує державі право ухвального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів [49]. На думку М. О. Камишанської, до державного сектора економіки України відносяться державні комерційні підприємства, казенні підприємства, акціонерні товариства, де держава володіє значними пакетами акцій, а також державне майно, що не увійшло до статутних фондів господарських товариств, але знаходиться на їх балансі [71]. Характеризуючи державний сектор економіки з інституційної точки зору, О. М. Головінов виділяє наступні складові: державні підприємства, організації, установи, що знаходяться у державній власності і управляються державними органами або уповноваженими особами, які призначаються ними [23]. Дані визначення в певній мірі віддзеркалюють структурну характеристику державного сектора, наведену в Господарському Кодексі України.

Таким чином, вивчивши та узагальнивши правові, інформаційні та науково-методичні підходи до визначення складу державного сектора економіки, ми можемо констатувати факт відсутності чіткої класифікації суб'єктів державного сектора економіки, оскільки державні підприємства, установи та організації розрізняють за цілями і характером діяльності, способом управління і мірою контролю з боку держави, характером фінансових і майнових відносин з нею і грошовим ринком, за ступенем господарської самостійності. Тому, на нашу думку, суб'єкти державного сектора економіки можна класифікувати за наступними ознаками: формою власності, видом діяльності, юридичною самостійністю, ступенем автономії, організаційно-правовою формою, правовим режимом по відношенню до державного майна, положенням на ринку, методом фінансування, способом утворення.

Авторський підхід щодо класифікації суб'єктів державного сектора економіки України представлено в табл. 1.7.

Класифікація суб'єктів державного сектора економіки

Класифікаційні ознака	Вид суб'єкта господарювання
Форма власності	Підприємство державної форми власності
	Підприємств змішаної форми власності
Вид діяльності	Комерційне державне підприємство
	Некомерційне державне підприємство
Юридична самостійність	Державне підприємство, що має статус юридичної особи
	Державне підприємство без статусу юридичної особи
Ступінь автономії	Державне підприємство приватного (комерційного) права
	Державне підприємство публічного права
Організаційно-правова форма	Державне підприємство
	Акціонерне товариство
	Товариство з обмеженою відповідальністю
	Державне господарське об'єднання
Правовий режим по відношенню до державного майна	Державне підприємство, установа, організація на праві господарського відання
	Державне підприємство, установа, організація на праві оперативного управління
Положення на ринку	Стратегічно важливе підприємство
	Стратегічно важливе підприємство-монополіст
	Підприємство-монополіст
	Природний монополіст
Методи фінансування	Підприємство, установа, організація, що функціонує на основі бюджетного (кошторисного) фінансування
	Фінансово самостійне підприємство
Спосіб утворення	Унітарне підприємство
	Корпоративне підприємство

Як уже зазначалося вище, державний сектор економіки функціонує не лише на державній власності, а й в певній мірі на змішаній. Класифікація державного сектора економіки за формами власності представлена на рис. 1.9.

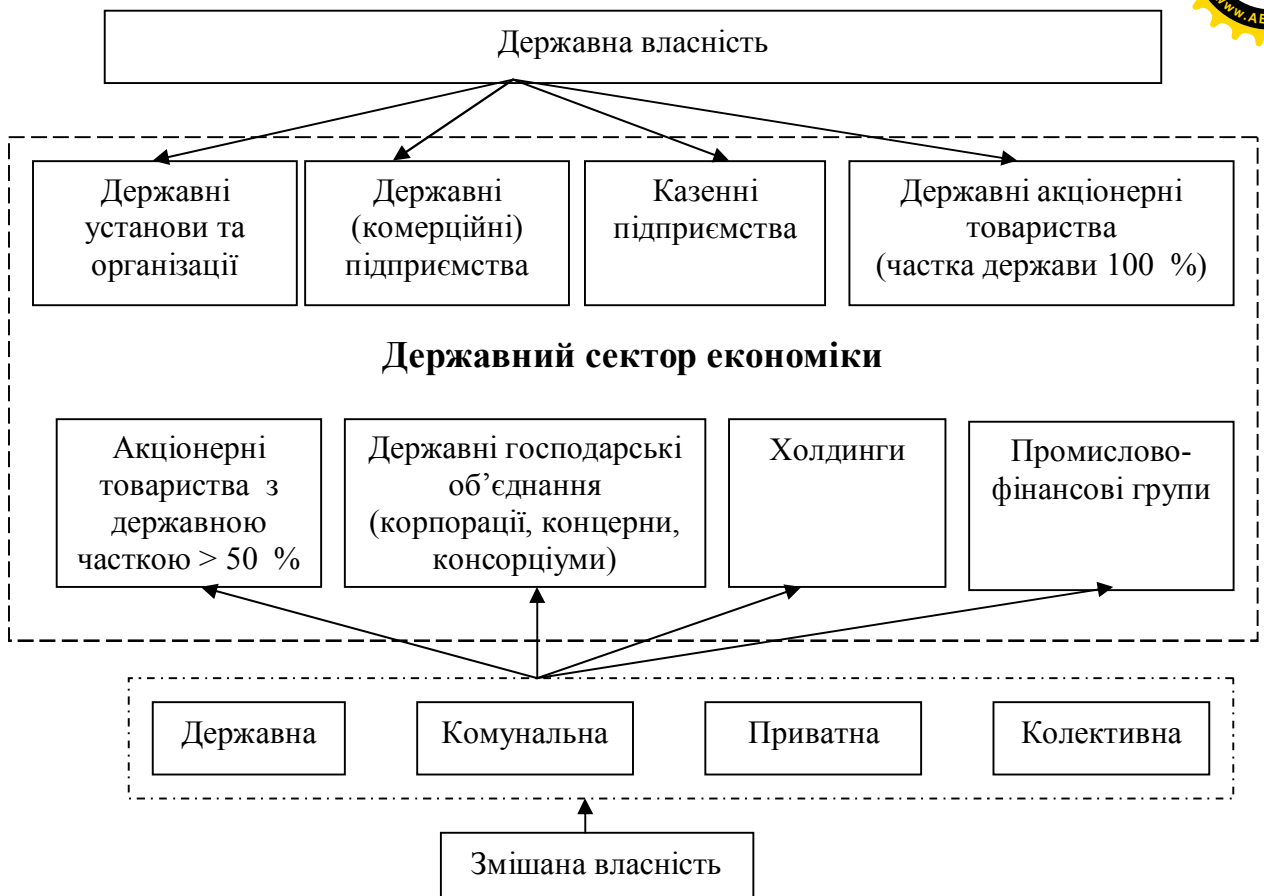
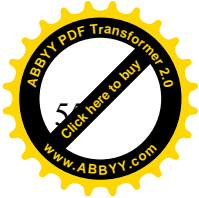
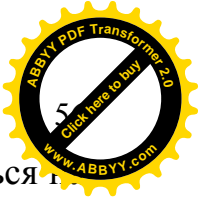

Рис. 1.9. Склад державного сектора економіки за формою власності

Суб'єкти державного сектора економіки можуть здійснювати як комерційну діяльність, так і некомерційну. Основною метою створення та функціонування державних комерційних підприємств є досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку, тоді як некомерційне господарювання спрямоване на досягнення економічних, соціальних та інших результатів без мети одержання прибутку [23].

За ступенем юридичної та господарської самостійності суб'єкти державного сектора можна поділити на дві групи: державні підприємства, що мають статус юридичної особи і державні підприємства без статусу юридичної особи. Якщо державні підприємства не мають статусу юридичної особи, то вони є підрозділами державних органів і установ і знаходяться на балансі та під контролем державних відомств. До таких підприємств можна віднести монетні двори, державні та комунальні школи, дитячі садки, в'язниці [84].

В свою чергу, державні підприємства – юридичні особи поділяються на підприємства приватного (комерційного) та публічного права. До державних підприємств приватного права, як правило, відносяться акціонерні товариства, в яких державі належать всі акції або їх частина. Якщо держава володіє лише частиною акцій, то це змішані підприємства, що представляють симбіоз державної і приватної власності, їх ще називають державно-приватні підприємства. Державні підприємства публічного права представлені юридично- та господарсько-автономними підприємствами, створеними спеціальними актами державного органу, їхній капітал поділений на акції і повністю належить державі [97]. Самостійними підприємствами, що діють в рамках публічного права є пошта, залізниці, державні холдинги, державні корпорації. Склад державного сектора економіки за даною ознакою наведено на рис. 1.10.

Рис. 1.10. Класифікація державних підприємств за ступенем автономії

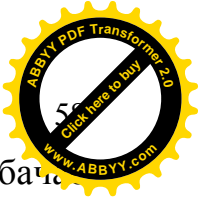

Розглядаючи класифікацію державного сектора економіки, доцільно враховувати і рівень впливу державних органів на діяльність даних інституційних одиниць. Управління суб'єктами державного сектора економіки здійснюють: Кабінет Міністрів України, Фонд державного майна України, профільні Міністерства та відомства. Ступінь контролю держави за господарськими товариствами, створеними в процесі корпоратизації та приватизації державного майна, залежить від розміру її корпоративних прав, які відповідно поділяються на такі, що забезпечують повний контроль держави за прийняттям товариством рішень щодо його діяльності, і такі, що неповною мірою забезпечують здійснення контролю, а саме:

- якщо частка держави становить 50 % + 1 акція і більше, то держава повністю контролює діяльність даного суб'єкта господарювання;
- якщо частка держави становить 25-50 %, то держава володіє блокуючим пакетом акцій, що дає їй право блокувати певні рішення загальних зборів акціонерів;
- володіння значним пакетом акцій, обсяг якого має складати більше 10 %, дає право державі приймати участь у зборах акціонерів, ініціювати загальні збори та перевірку фінансово-господарської діяльності підприємства;
- якщо держава володіє так званою «золотою акцією», то держава впливає на процес прийняття рішень за визначеним колом питань, незалежно від приналежності контрольного пакета [91, 135].

Інститут «золотої акції» широко розповсюджений у закордонній практиці, в Україні на сьогоднішній день відбувається лише розробка правового поля його функціонування.

Відповідно до чинного законодавства держава може створювати підприємства різних організаційно-правових форм: державні установи, організації, державні підприємства, акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, державні господарські об'єднання [26].

На сьогоднішній день, чинне законодавство України передбачає передачу державного майна на праві господарського відання та оперативного управління. Так до підприємств, що мають право здійснювати лише оперативне управління державним майном належать державні комерційні та казенні підприємства, а також акціонерні товариства. Державним установам та організаціям, а також державним унітарним підприємствам майно передано на праві господарського відання для здійснення необхідної господарської діяльності.

Що стосується методів фінансування, то суб'єкти державного сектора економіки поділяються на підприємства, що функціонують на основі бюджетного (кошторисного) фінансування і фінансово незалежні підприємства, тобто принципом побудови їхньої діяльності є комерційний розрахунок [99].

За способом утворення виділяють унітарні та корпоративні підприємства. Унітарне підприємство створюється одним засновником - державою, а власниками чи то засновниками корпоративного підприємства виступають як держава, так і інші комерційні структури та приватні особи. Державні унітарні підприємства представлені державними комерційними, казенними підприємствами та державними акціонерними компаніями, в яких державі належить 100 % акцій. До числа корпоративних відносяться державні акціонерні компанії з часткою менше 100 % та державні господарські об'єднання [26].

Також слід відмітити, що в зв'язку з трансформаційними процесами – корпоратизацією, приватизацією, роздержавленням – набув широкого розвитку державний корпоративний сектор, який також є складовою державного сектора економіки. Таким чином, на нашу думку, підприємства, що функціонують суто на державній формі власності можна поєднати у державний унітарний сектор. Виходячи з вищевикладеного, державний сектор економіки можна представити як сукупність державного унітарного та державного корпоративного секторів (рис. 1.11).

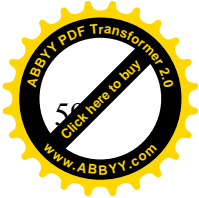

Рис. 1.11. Склад державного сектора економіки

Отже, на основі дослідженого матеріалу нами пропонується наступне визначення державного унітарного сектора, як сукупності підприємств, установ та організацій, статутний капітал, яких повністю належить державі, а їх діяльність регламентується державними органами, що створили дані суб'єкти. В свою чергу, державний корпоративний сектор можна представити як сукупність підприємств, створених за участю держави шляхом об'єднання державного, колективного та приватного майна, в яких

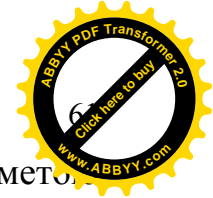
державі на основі державних корпоративних прав належить вирішальний вплив щодо прийняття стратегічних рішень, розподілу доходів та ризиків підприємства.

Таким чином, дослідження законодавчих і нормативних актів, методичних документів та наукових праць вітчизняних економістів з питань інституціонального забезпечення державного сектора економіки України свідчить про недосконалість існуючої класифікації, в якій, на наш погляд, не враховано можливість функціонування даних суб'єктів на основі змішаної форми власності, особливості їхнього функціонування, можливість виділення державного унітарного сектора. Запропонований нами підхід до класифікації суб'єктів державного сектора економіки та виділення державного унітарного сектора дозволить більш об'єктивно визначити внесок державного сектора у формування фінансових ресурсів держави на сучасному етапі, дослідити його соціальну значимість та внесок державних структур у збереження виробничого потенціалу країни в розрізі державних підприємств, установ, організацій та державних корпоративних структур.

Висновок до розділу 1.

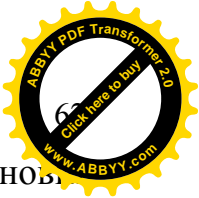
На основі вивчення зарубіжного досвіду, аналізу наукових праць вітчизняних науковців та сучасних тенденцій щодо визначення сутності, функціонального призначення, ролі та складу фінансів державного сектора економіки можна зробити наступні висновки.

1. У складі фінансової системи України самостійною ланкою виступають фінанси державного сектора економіки, що пов'язано з розвитком державних фінансів. Існуючи науково-методичні підходи щодо визначення місця даного сегменту у фінансовій системі досить різняться, що обумовлено недостатнім вивчення їх функціонального призначення, оскільки, фінанси державного сектора економіки є елементом системи державного управління та функціонують як в сфері матеріального

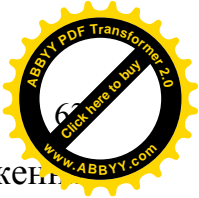
виробництва так і забезпечення соціальних стандартів. З метою ефективного функціонування сфери державних фінансів було обгрунтовано включення фінансів державного сектора до складу даного елемента фінансової системи.

2. Для детального дослідження поняття «фінанси державного сектора економіки» було вивчено сутність, особливості створення та функціонування державного сектора економіки та виявлено неоднозначність його трактування як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. Щоб уникнути протиріччя в даному питанні автором запропоновано визначати державний сектор економіки як сукупність суб'єктів господарювання, що перебувають у повній або частковій державній власності та підпорядковані державним органам управління, діяльність яких спрямована на виконання соціально-економічних функцій, пов'язаних із забезпеченням належного рівня національної безпеки, соціальних стандартів, економічного зростання та забезпечення життєздатності населення.
3. Сформульоване поняття «державний сектор економіки» дало змогу конкретизувати сутність «фінансів державного сектора економіки», визначити функції та специфічні риси їх функціонування. Так, фінанси державного сектора економіки було запропоновано трактувати як систему економічних відносин з приводу формування та розподілу фінансових ресурсів суб'єктів державного сектора економіки для забезпечення їх ефективного розвитку, задоволення соціально-економічних потреб суспільства та дотримання належного рівня національної безпеки. Фінанси державного сектора економіки розкривають свою сутність через наступні функції, а саме: розподільчу, забезпечувальну та контрольну, які здійснюють безпосередній вплив на функціонування суб'єктів економічної системи.
4. Розроблені концептуальні підходи щодо сутності, функціонального призначення та ролі фінансів державного сектора економіки зумовили

визначення специфіки їх створення, зокрема виокремлено: основні джерела формування фінансових ресурсів; сфери фінансових відносин, в тому числі із окремими ланками державних фінансів; методи їх організації. Так, автором було запропоновано до складу фінансових ресурсів державного сектора економіки включати фінансові ресурси державних установ, фінансові ресурси державних унітарних (комерційних) підприємств, фінансові ресурси державних корпоративних товариств, відповідно основним джерелом їх формування є державне майно, яке закріплене на умовах оперативного управління або господарського відання.

5. Результатом дослідження розвитку фінансів державного сектора економіки стало визначення характерних рис його функціонування, що полягають в першу чергу в тому, що засновником даних суб'єктів господарювання є держава; результати виконання притаманних даному сегменту функцій впливають на функціонування суб'єктів економічної системи; їх фінансові ресурси формуються, в основному, за рахунок державних (бюджетних) коштів; а діяльність першочергово направлена на забезпечення належного рівня національної безпеки, виконання державою соціально-економічних функцій та ведення розширеного відтворення направлено на виконання державних замовлень і контрактів.
6. Роль фінансів державного сектора економіки зумовлена його призначенням і полягає в наступному:
 - сприянні підтримки національної безпеки на належному рівні, оскільки вони функціонують переважно в базових та стратегічних галузях економіки;
 - подоланні кризових явищ в економіці;
 - забезпеченні підтримки належного рівня фінансової безпеки України;
 - наповненні доходної частини державного бюджету за рахунок податкових платежів, відрахування частини чистого прибутку,

амортизаційних відрахувань, сплати дивідендів та надходжень коштів від приватизації державного майна;

- забезпеченні соціальних потреб та гарантій суспільства;
- захисті національних інтересів від експансії іноземного капіталу.

7. Досліджуючи інституціональне забезпечення державного сектора економіки було встановлено, що в Україні діапазон складових державного сектора є широким – від суто державних підприємств, що перебувають у повному державному володінні, до змішаних акціонерних компаній з різною часткою державної власності. Вивчення правового поля, інформаційного та методичного забезпечення, наукової літератури свідчать про відсутність одностайної думки щодо складу та класифікації суб'єктів державного сектора економіки. З метою систематизації видів суб'єктів державного сектора економіки було запропоновано здійснювати їх класифікацію за таким ознаками: формою власності; видом діяльності; юридичною самостійністю; ступенем автономії; організаційно-правовою формою; правовим режимом по відношенню до державного майна; положенням на ринку; методом фінансування; способом утворення.

8. Результатом проведеного дослідження складу державного сектора економіки стали рекомендації щодо його поділу на державний унітарний та державний корпоративний сектори, що дозволить більш об'єктивно визначити ступінь участі державного сектора у формування фінансових ресурсів держави на сучасному етапі, дослідити його соціальну значимість та внесок державних структур у збереження економічного потенціалу країни у розрізі державних підприємств, установ, організацій та державних корпоративних структур.

9. Виходячи з рекомендацій щодо виділення державного унітарного та корпоративного секторів у складі державного сектора економіки було запропоновано наступне їх визначення:

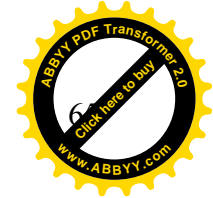
- державний унітарний сектор - це сукупність підприємств, установ та організацій, статутний капітал, яких повністю належить державі, а їх

діяльність регламентується державними органами, що створили дані суб'єкти;

- державний корпоративний сектор - це сукупність підприємств, створених за участю держави шляхом об'єднання державного, колективного та приватного майна, в яких державі на основі державних корпоративних прав належить вирішальний вплив щодо прийняття стратегічних рішень, розподілу доходів та ризиків підприємства.

Основні результати 1 розділу опубліковані в наукових статтях [34, 39] та тезах доповідей [31, 35, 38, 40, 41].

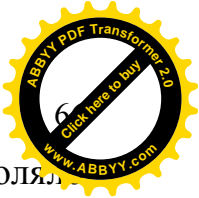
РОЗДІЛ 2

УДОСКОНАЛЕННЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

2.1. Аналіз участі фінансів державного сектора економіки України у формування фінансових ресурсів держави

У процесі соціально-економічного розвитку відбуваються зміни та ускладнення в побудові суспільства та економіки. При цьому змінюється місце і роль фінансів державного сектора економіки. Слід зазначити, що державний сектор є невід'ємною частиною економіки всіх промислово розвинених країн. Але реалізація в багатьох країнах, в тому числі і в Україні, трансформаційних процесів, спрямованих на роздержавлення національної економіки, призводить до зменшення масштабів державного сектора економіки. Окрім того, цьому сприяє також і розвиток приватного сектора, який все більше залучається до виконання соціальних і економічних завдань. Тому, потребують детального дослідження методичні підходи до оцінки ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки. На нашу думку, аналіз сучасного стану фінансів державного сектора економіки України є безперечно важливим елементом при вивченні даного питання, оскільки виступає основою оцінки відносних масштабів та ефективності функціонування зазначеного сегмента.

При дослідженні даного питання першочергово необхідно враховувати особливості його історичного розвитку та вплив специфіки інституціональної структури та його функціонування. Відмітимо, що за часів радянської влади вся економічна система представляла собою державну монополію, в основі якої лежала державна власність на засоби виробництва та основні ресурси. Існували також і певні форми недержавних суспільних організацій, але вони були підзвітні державним органам влади. Таке домінування державного

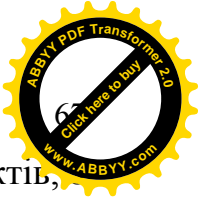

сектора економіки зменшувало господарську ініціативу і не дозволяло ефективно використовувати наявні ресурси в економіці країни. Розпад Радянського Союзу призвів до суттєвих змін як в політичній так і економічній сферах пострадянських республік. Україна, набувши в 1991 р. державної самостійності, розпочала перебудову економіки від планової до ринкової. Одним із основних елементів економічної реформи в Україні стало роздержавлення національної економіки, в ході якого здійснювався перехід об'єктів державної власності до приватних власників [148]. Трансформаційні процеси в Україні, починаючи з 1992 року, умовно можна розділити на чотири етапи, характеристика яких наведена в табл. 2.1 [59, 109, 148].

Таблиця 2.1

Характеристика трансформаційних процесів державного сектора економіки

Етап приватизації	Характеристика етапу
Початковий етап (1992-1994 рр.)	здійснювалася неконкретними способами: шляхом оренди з викупом або викупу трудовим колективом. Шляхом оренди з викупом було приватизовано ряд підприємств, серед яких ЗАТ «Оболонь», львівська кондитерська фабрика «Світоч», СП «Кавова фабрика «Галка», АТ «Електрон», ряд металургійних комбінатів: ім. Ілліча, «Азовсталь», ім. Кірова та ряд інших підприємств
Етап масової приватизації (1995-1998 рр.)	здійснювалася переважно за приватизаційні майнові сертифікати та компенсаційні сертифікати і була спрямована на залучення широких верств населення до придбання акцій великих і середніх підприємств та об'єктів малої приватизації, а також поклала початок підготовці до індивідуальних процедур приватизації великих підприємств. Однією із нових форм приватизації на даному етапі стала корпоратизація
Період індивідуально-грошової приватизації (1999 - 2002 рр.)	здійснювалася переважно за індивідуальними процедурами. Важливим стратегічним успіхом даного етапу є прихід іноземних інвесторів
Завершальний етап (2002 р. і наступні роки)	виключно індивідуальна приватизація

За період з 1992-2007 рр. форму власності змінили 113 тисяч об'єктів, яких 27869 об'єкти державної форми власності. Кількість і якість приватизованих об'єктів, які належать до різних груп за розмірами та важливістю для економіки представлена на рис. 2.1.

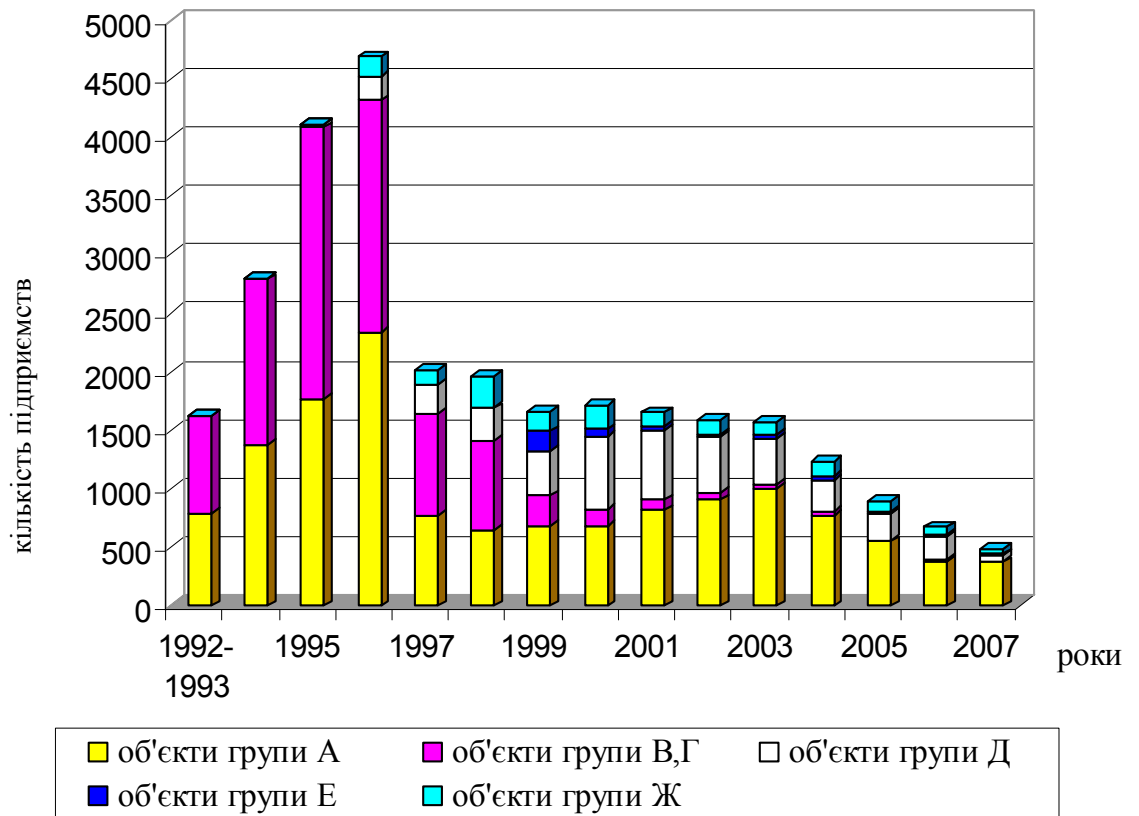
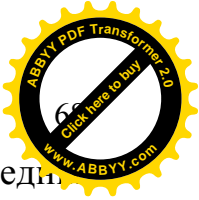

Рис. 2.1. Динаміка приватизації державних підприємств за період 1992-2007 рр.

Як свідчать дані, наведені на рис. 2.1 початковий етап трансформаційних процесів характеризувався радикальними змінами по відношенню до визначення меж державного сектора в економіці країни. В результаті було продано державні великі стратегічні та високоліквідні підприємства. Так, за період 1992-2007 рр. було продано 8816 об'єктів групи В, Г, що складає більше 30 % всього обсягу приватизації та 13837 підприємств групи А, що становить близько половини приватизованих об'єктів. В результаті приватний сектор зайняв стратегічні позиції у структурі національної економіки, а державна власність зберігалася лише на

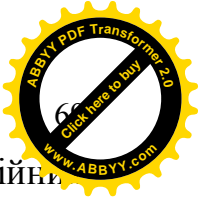

ті види майна, які необхідні для реалізації державою своїх безпосередніх функцій та завдань.

Також необхідно зазначити, що приватизація деяких стратегічно важливих підприємств була заборонена на тривалий період часу і в базових економічних галузях державний сектор займає домінуючі позиції, а саме: військово-промисловий комплекс, паливно-енергетичний комплекс, об'єкти природних монополій та суміжні ринки, інфраструктурні галузі. Підприємства соціального сектора (заклади охорони здоров'я, освіти, культури), а також науково-дослідницькі об'єкти були заборонені для приватизації взагалі. Так, за звітний період було приватизовано лише 1602 підприємств даного спрямування і відповідно питома вага їх в загальному обсязі приватизації також не значна - близько 6 %.

На сучасному етапі українську економіку визнано ринковою економікою змішаного типу, що функціонує на оптимальному співіснуванні різних форм власності, а саме: державної, комунальної, приватної та змішаної. В результаті чого на зміну хаотичному процесу формування державного сектора, що здійснювався за залишковим принципом, приходить розуміння необхідності проведення цілеспрямованої політики його побудови та глибокого реформування. Слід відмітити, що дії держави в реформуванні державного сектора спрямовані, в першу чергу, на оздоровлення даного сегменту шляхом продажу збиткових, малих та непривабливих об'єктів, а, відповідно, продаж великих та привабливих підприємств (особливо стратегічні компанії) буде продовжуватися лише у виняткових випадках з метою забезпечення запланованих бюджетних надходжень або за рішеннями уряду [127].

Розглядаючи динаміку обсягів державного сектора економіки, слід відмітити, що в порівнянні з 90-ми роками кількість державних підприємств, установ та організацій значно скоротилася, що пов'язано з піком приватизаційних процесів в середині 90-х років. У сучасних умовах господарювання, в результаті проведення більш виваженої політики по

відношенню до державного сектора економіки, обсяги трансформаційних процесів дещо скоротилися, хоча обсяги державного сектора ще зазнають незначних змін. Динаміка обсягів трансформаційних процесів та зміни кількості суб'єктів державного сектора економіки представлена на рис. 2.2.

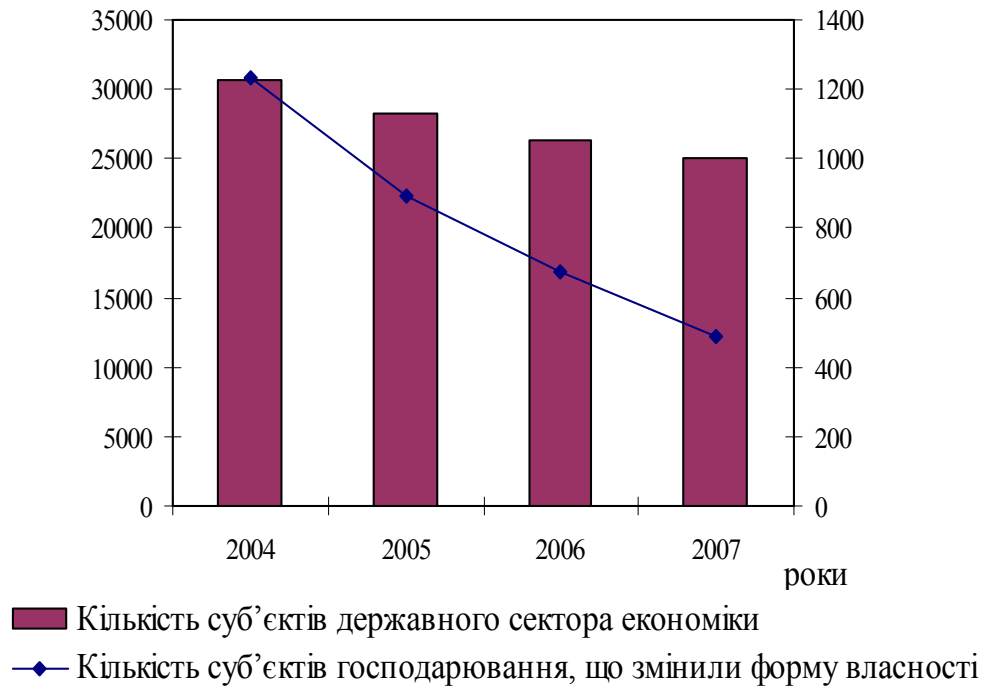
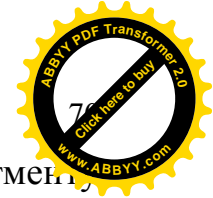

Рис. 2.2. Динаміка впливу трансформаційних процесів та обсяги державного сектора економіки

Таким чином, в 2007 р. державний сектор економіки був представлений 24990 суб'єктами, що на 5679 менше в порівнянні з 2004 роком (табл.2.2).

Наведені в таблиці дані свідчать, що протягом 2004-2007 рр. державний унітарний сектор займає провідне місце в складі державного сектора. Перевага державного унітарного сектора пов'язана, в першу чергу, із значною кількістю державних організацій, установ та закладів. Так, із загального обсягу суб'єктів даного сегмента 24057 підприємств – це державні підприємства, установи, заклади, організації, що входять до складу державного унітарного сектора і складають 96,27 % всього державного сектора економіки, а державний корпоративний сектор представлений 933

господарськими товариства частка яких в структурі даного сегменту становить лише 4,32 %.

Таблиця 2.2

Динаміка обсягів і структури суб'єктів державного сектора економіки

Показники	Роки				Абсолютне відхилення «+/-», 2007 р. до		
	2004	2005	2006	2007	2004 р.	2005 р.	2006 р.
Всього підприємств та організацій, підприємств	1023399	1070705	1133200	1222634	199235	151929	89434
в т.ч. суб'єктів державного сектора економіки, підприємств	30669	28241	26277	24990	-5679	-3251	-1287
частка суб'єктів державного сектора в загальній кількості суб'єктів господарювання	3,00	2,64	2,32	2,04	-0,96	-0,6	-0,28
із них: державний унітарний сектор, підприємств	29264	26925	25142	24057	-5207	-2868	-1085
частка державного унітарного сектора в структурі державного сектора економіки, %	95,42	95,34	95,68	96,27	0,85	0,93	0,59
державний корпоративний сектор, підприємств	1405	1316	1135	933	-472	-383	-202
частка державного корпоративного сектора в структурі державного сектора економіки, %	4,58	4,66	4,32	3,73	-0,85	-0,93	-0,59

Джерело: власні розрахунки на основі даних [138-140].

Слід відмітити, що на протязі аналізованого періоду намітилася стійка тенденція до зростання кількості суб'єктів господарювання в цілому по економіці, в той же час, як бачимо, обсяги державного сектору економіки з кожним роком зменшуються і відповідно знижується і частка суб'єктів даного сегменту. Так, в 2007 р. державний сектор становить лише 2,04 % від загальної кількості суб'єктів господарювання, що на 0,96 % менше порівняно з 2004 р.

Для більш детального вивчення формування та розвитку державного сектора розглянемо склад та структуру державного унітарного та державного корпоративного секторів окремо з виділення їх структурних компонентів. В табл. 2.3 представлено склад та структуру державного унітарного сектора економіки за період 2005-2007 рр.

Таблиця 2.3

Склад та структура державного унітарного сектора України
за період 2005-2007 рр.

Показники	Роки			Абсолютне відхилення «+/-», 2007 р. до	
	2005	2006	2007	2005	2006
Державний унітарний сектор, всього підприємств	26925	25142	24057	-2868	-1085
в тому числі:					
державні підприємства, підприємств	7562	7359	7213	-349	-146
їх частка в державному унітарному секторі, %	28,09	29,27	29,98	1,89	0,71
казенні підприємства, підприємств	50	50	43	-7	-7
їх частка в державному унітарному секторі, %	0,19	0,20	0,18	-0,01	-0,02
державні організації (установи, заклади), підприємств	19313	17733	16801	-2512	-932
їх частка в державному унітарному секторі, %	71,73	70,53	69,84	-1,89	-0,69

Джерело: власні розрахунки на основі даних [138-140].

Результати проведеного дослідження, показують що до складу державного унітарного сектора України входять державні підприємства, кількість яких в 2007 р. складає 7213 підприємств, що на 349 підприємств менше проти 2005 р. Частка державних підприємств становить 29,98 % визначеного сектору. Державні підприємства представлені, в основному, великими виробничими підприємствами, з яких найвагомішими за ринковою оцінкою в 2007 р., були: ДП НАЕК «Енергоатом» – 5,9 млрд. дол., ДП «Південно-Західна залізниця» – 2,05 млрд. дол., ДП «Донецька залізниця» – 1,42 млрд. дол., ДП «Придніпровська залізниця» – 1,7 млрд. дол., НЕК «Укренерго» – 0,7 млрд. дол. Органами управління державних підприємств

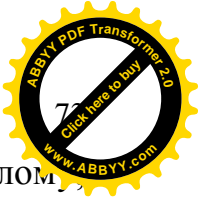

виступають профільні міністерства та відомства [148].

Наступною складовою державного унітарного сектора є казенні підприємства, частка яких є незначною і складає 0,18 % даного сегмента. Слід зазначити, що це нова категорія підприємств в Україні, які відповідно до чинного законодавства створюються у тих сферах, де дозволяється працювати лише державним компаніям за умови, що держава є основним споживачем їхньої продукції (понад 50 %) або вони, головним чином, випускають соціально необхідні товари (понад 50 % загального обсягу). До їх складу належать стратегічного значення науково-дослідницькі та проектні центри, виробники військової продукції, компанії з випуску протезів та ортопедичних пристроїв. В 2007 р., відповідно до законодавчих документів, перелік казенних підприємств включає 52 об'єкта, з них: 42 перетворені з державних і 10 створені на базі відокремлених структурних підрозділів державних підприємств. Більшість казенних підприємств – це об'єкти військово-промислового комплексу, в їх числі 11 конструкторських бюро та науково-дослідних центрів, решта – об'єкти соціального призначення: 11 протезно-ортопедичних підприємств і науково-дослідний інститут з проблем соціального захисту, 3 геологічних підприємства. Органами управління казенних підприємств переважно виступає Міністерство промислової політики і Міністерство соціальної політики та праці [64-68].

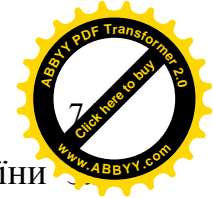
Найбільшу частку в структурі державного унітарного сектора 69,84 % займають державні організації (установи, заклади). Даний сегмент охоплює державні органи управління, державні фінансово-кредитні установи, заклади охорони здоров'я, освіти, культури та спорту.

Відмітимо, що держава має великий портфель корпоративних прав, який накопичується у процесі реформування власності починаючи з 1992 р. і на кінець 2007 року він включає 933 пакети акцій. У складі корпоративних прав держави 55 господарських товариств мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави, 10 – це такі, права яких закріплені у державній власності.

Державний корпоративний сектор, як і державний сектор в цілому, формувався значною мірою стихійно як результат різноманітних трансформаційних процесів:

- 1) корпоратизація – перетворення державних підприємств на відкриті акціонерні товариства, засновником і єдиним акціонером яких виступає держава. Корпоратизація державних підприємств здійснюється при підготовці їх до приватизації або у випадку, коли підприємство не підлягає приватизації, але може бути корпоратизоване;
- 2) створення спільних підприємств на змішаній формі власності, засновником таких підприємств виступає держава в особі державних органів, які уповноважені управляти державною власністю;
- 3) приватизація шляхом закріплення пакетів акцій у державній власності. Підприємства, щодо яких відбувається таке закріплення, визначаються, зокрема, за такими характеристиками: суб'єкти монополій, що провадять діяльність на загальнодержавному ринку; діяльність яких пов'язана із забезпеченням оборони та безпеки держави; що забезпечують функціонування інфраструктури загальнодержавного значення; становлять науково-технічний потенціал країни; мають значну питому вагу (понад 0,5 %) в загальній вартості експорту товарів, робіт, послуг України; бюджетоформуючі підприємства. Існуюча правова база передбачає закріплення у державній власності пакетів акцій розміром 50 % плюс одна акція;
- 4) створення державних холдингових і національних акціонерних компаній. Їхні статутні фонди сформовані за рахунок державних пакетів акцій численних господарських товариств (переважно понад 50 %). В статутних фондах таких компаній державі належать, як правило, 100 % акцій;
- 5) формування недопроданих залишків акцій. Зазначений процес є результатом орієнтації на дорогу приватизацію і практику «адресної» приватизації, в результаті в державній власності сформувалися дрібні пакети акцій та залишилися непривабливі об'єкти [148].

Склад та структура державного корпоративного сектора України період 2004-2007 рр. наведена в табл. 2.4.

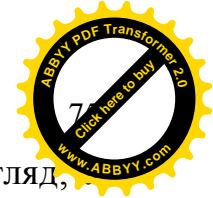
Таблиця 2.4

Склад та структура державного корпоративного сектора України в розрізі організаційно-правової форми суб'єктів господарювання за період 2004-2007 рр.

Організаційно-правова форма суб'єкта господарювання	Роки				Абсолютне відхилення «+/-», 2007 р. до		
	2004	2005	2006	2007	2004 р.	2005 р.	2006 р.
Акціонерні товариства, підприємств	1271	1192	1016	813	-458	-379	-203
їх частка в державному корпоративному секторі, %	90,46	90,58	89,52	87,13	-3,33	-3,45	-2,39
Товариства з обмеженою відповідальністю, підприємств	99	92	88	90	-9	-2	2
їх частка в державному корпоративному секторі, %	7,05	6,99	7,75	9,65	2,6	2,66	1,9
Національні акціонерні компанії і Державні холдингові компанії, підприємств	35	32	31	30	-5	-2	-1
їх частка в державному корпоративному секторі, %	2,49	2,43	2,73	3,22	0,73	0,79	0,49
Всього	1405	1316	1135	933	-472	-383	-202

Джерело: [64-68].

Наведені дані свідчать, що державний корпоративний сектор України представлений акціонерними товариствами, товариствами з обмеженою відповідальністю, національними акціонерними компаніями (далі НАК) та Державними холдинговими компаніями (далі ДХК). Переважаючою організаційно-правовою формою підприємств корпоративного сектора є акціонерні товариства, їх частка в даному секторі становить 87,13 % від загального обсягу. В той час як частка товариств з обмеженою відповідальністю та НАК і ДХК становить лише 9,65 і 3,22 відсотки відповідно. За даними Фонду державного майна на кінець аналізованого

періоду склад державного корпоративного сектора має наступний вигляд, саме: 813 акціонерних товариств; 90 компаній з обмеженою відповідальністю, заснованих різними міністерствами та Фондом державного майна України; 30 державних акціонерних компаній та державних холдингових компаній, заснованих Президентом та Урядом.

Слід зазначити, що в останні роки намітилася тенденція до зменшення розміру державного корпоративного сектору. Однак, не дивлячись на це, поліпшується його структура, оскільки скорочення, в основному, відбувається за рахунок пакетів акцій розміром від 25 % до 50 % статутного капіталу та частки дрібних пакетів розміром до 25 %. Втім, частка дрібних пакетів все ще залишається досить значною і становить майже 63 % від загального обсягу. Поділ пакетів акцій за розміром представлено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Динаміка обсягів і структури державних корпоративних прав
за період 2004-2007 рр.

Частка держави у статутному капіталі товариств	Роки				Абсолютне відхилення «+/-», 2007 р. до		
	2004	2005	2006	2007	2004 р.	2005 р.	2006 р.
100 %, кількість товариств	151	197	197	174	23	-23	-23
їх частка в загальній кількості товариств, %	10,75	14,97	17,36	18,65	7,9	3,68	1,29
Понад 50 %, кількість товариств	235	222	203	173	-62	-49	-30
їх частка в загальній кількості товариств, %	16,73	16,87	17,89	18,54	1,81	1,67	0,65
Від 25 % до 50 %, кількість товариств	494	431	355	285	-209	-146	-70
їх частка в загальній кількості товариств, %	35,16	32,75	31,28	30,55	-4,61	-2,2	-0,73
Менше 25 %, кількість товариств	525	466	380	301	-224	-165	-79
їх частка в загальній кількості товариств, %	37,37	35,41	33,48	32,26	-5,11	-3,15	-1,22
Всього	1405	1316	1135	933	-472	-383	-202

Джерело: [64-68].

Як свідчать наведені дані, частка держави в статутному капіталі державних корпоративних структур коливається в наступних межах: 100 %, понад 50 %, від 25 до 50 %, менше 25 %. Слід зазначити, що найбільшу питому вагу в структурі державних корпоративних прав 32,23 % займають товариства, у яких державна частка в статутному капіталі менше 25 %, на другому місці товариствам, в яких держава володіє блокуючим пакетом, тобто від 25 до 50 %, їх частка складає 30,55 %. Відмітимо, що суб'єктів господарювання із 100 % державною часткою в статутному капіталі в 2007 р. зареєстровано 174 підприємства, а їх частка в структурі корпоративних прав складає 18,65 %, також держава володіє контрольним пакетом акцій 173 товариств, що становить 18,54 % від загального обсягу державних корпоративних прав.

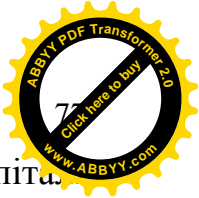
Номінальна вартість державних корпоративних прав станом на кінець 2007 р. сягає 31,83 млрд. грн. (6,56 млрд. дол. США), з них НАК і ДКХ – 20,7 млрд. грн. (65 % загальної вартості), інші господарські товариства – 11,13 млрд. грн. (35 %), в тому числі господарські товариства з державною часткою більше 50 % - 9,16 млрд. грн. (табл. 2.6)

Таблиця 2.6

Динаміка вартості корпоративних прав держави за видами господарських товариств за період 2004-2007 рр., млрд. грн.

Вид господарського товариства	Роки				Абсолютне відхилення «+/-», 2007 р. до		
	2004	2005	2006	2007	2004 р.	2005 р.	2006 р.
НАК і ДКХ	13,69	22,10	20,75	20,70	7,01	-1,4	-0,05
Господарські товариства з державною часткою всього з них:	12,92	11,95	11,59	11,13	-1,79	-0,82	-0,46
господарські товариства з державною часткою більше 50 %	9,42	9,39	9,22	9,16	-0,26	-0,23	-0,06
Вартість державних корпоративних прав, всього	26,61	34,05	32,34	31,83	5,22	-2,22	-0,51

Джерело: [64-68].

Слід відмітити, що компанії з часткою держави у статному капіталі 50 % і більше мають статус державних компаній, їхня кількість в 2007 р. складає 347 підприємств. Згідно з експертними ринковими оцінками активи найбільших державних компаній оцінюються в 2007 р. таким чином (в доларах США): НАК «Нафтогаз України» – 8,6 млрд., ВАТ «Укртелеком» – 2,43 млрд., ВАТ «Одеський припортовий завод» – 0,3 млрд. тощо.

Для оцінки економічного потенціалу державного сектора економіки та виявлення його функціональної ролі велике значення мають кількісні показники, що фіксують масштаби прямої державної участі в підприємницькій діяльності. Серед тих, що найчастіше використовуються - внесок державного сектора економіки у формування фінансових ресурсів держави, вартість їх активів, фінансові результати діяльності суб'єктів державного сектора, оскільки саме вони характеризують специфічний аспект рівня розвитку фінансів державного сектора економіки.

Вплив державного сектора економіки на формування фінансових ресурсів держави, на нашу думку, в першу чергу пов'язаний з формуванням доходної частини державного бюджету в розрізі податкових і неподаткових надходжень. Суб'єкти господарювання державного сектора економіки є платниками податків та інших обов'язкових платежів, що передбачені чинним законодавством України. Обсяги податкових надходжень до державного бюджету в результаті діяльності державного сектора економіки наведено в табл. 2.7.

Отже, суб'єкти державного сектора економіки формують 20,51 % податкових надходжень державного бюджету, що є досить значним результатом оскільки їх частка в загальній кількості діючих підприємств України становить лише 2,04 %. Відмітимо, що 2007 р. сума податкових надходжень в результаті діяльності суб'єктів державного сектора економіки складала 19281,13 млн. грн., що в порівнянні з 2005 роком більше на 11945,69 млн. грн.

Динаміка надходження податків та обов'язкових платежів до державного бюджету в результаті діяльності суб'єктів державного сектора економіки за період 2005-2007 рр.

Показник	Роки			Темп приросту %, 2007 р. до	
	2005	2006	2007	2005 р.	2006 р.
Податок на прибуток, млн. грн.	4205,57	3785,40	4428,35	5,30	16,98
Податок на додану вартість, млн. грн.	1996,83	10629,85	7769,97	289,12	-26,90
Інші податки та обов'язкові платежі, млн. грн.	1133,04	7632,55	7082,81	525,12	-7,20
Сума податкових надходжень в результаті діяльності державного сектора економіки, млн. грн.	7335,44	22047,8	19281,13	162,85	-12,55
Частка державного сектора у сумі податкових надходжень доходної частини Державного бюджету, %	11,59	27,85	20,51	76,96	-26,36

Джерело: власні розрахунки на основі даних [61-63].

Відомо, що податок на прибуток та податок на додану вартість є ключовими у складі податкових надходжень державного бюджету, так податок на прибуток та ПДВ підприємств, що перебувають у державній власності становить 13 % у загальній сумі зазначених податків. Розглядаючи структуру податкових надходжень отриманих в результаті діяльності суб'єктів державного сектора економіки слід відмітити, що вона зазнала суттєвих змін, а саме: якщо в 2005 році частка податку на прибуток складала майже 60 % то в 2007 р. податок на прибуток в структурі податкових надходжень суб'єктів державного сектора економіки становить лише 23 %, на протязі аналізує мого періоду відбулося зростання частки податку на додану вартість з 27 % в 2005 р. до 40 % в 2007 р., та майже в тричі збільшилася питома вага інших обов'язкових платежів.

До складу неподаткових надходжень, що перераховуються суб'єктам державного сектора економіки до доходної частини включаються доходи від власності та підприємницької діяльності, що в свою чергу включають частину прибутку, що вилучається до бюджету та дивіденди, нараховані на акції господарських товариств; орендні платежі; надходження від бюджетних установ. Динаміка та склад неподаткових надходжень до бюджету в результаті діяльності суб'єктів державного сектора економіки за період 2005-2007 рр. представлена в табл. 2.8.

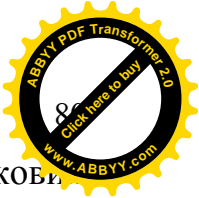
Таблиця 2.8

Динаміка неподаткових надходжень до бюджету в результаті діяльності суб'єктів державного сектора економіки за період 2005-2007 рр.

Показник	Роки			Темп приросту %, 2007 р. до	
	2005	2006	2007	2005 р.	2006 р.
Доходи від власності та підприємницької діяльності, всього млн. грн. в тому числі	10659,40	12575,16	12547,03	17,71	-0,22
частина прибутку, що вилучається до бюджету та дивіденди, нараховані на акції господарських товариств, млн. грн. в тому числі					
дивіденди, млн. грн.	1795,11	538,46	263,80	-85,30	-51,01
Орендні платежі, млн. грн.	274,94	329,28	504,34	83,44	53,16
Надходження бюджетних установ, млн. грн.	8210,07	11797,66	16524,229	101,27	40,06
Сума неподаткових надходжень в результаті діяльності державного сектора економіки, млн. грн.	19144,41	24702,1	29575,6	54,49	19,73
Частка державного сектора у сумі неподаткових надходжень, %	67,80	69,09	70,23	3,58	1,65

Джерело: власні розрахунки на основі даних [61-63].

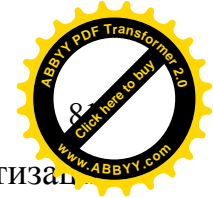
З наведених даних видно, що основу неподаткових надходжень становлять надходження отримані в результаті діяльності суб'єктів

державного сектора економіки. Їхня частка в загальній сумі неподаткових надходжень в 2007 році становить 70,23 %, що 3,58 % більше в порівнянні з 2005 р. Значні обсяги неподаткових надходжень формуються за рахунок доходів отриманих від підприємницької діяльності держави, тобто за рахунок частини прибутку, що вилучається до бюджету. Так, від власності та в результаті державної підприємницької діяльності в 2007 році було отримано 12547,03 млн. грн., в тому числі за рахунок вилученої частини прибутку 1230,54 млн. грн. Зниження обсягів прибутку, що вилучається до бюджету, пояснюється в першу чергу зменшенням нормативів відрахувань частини прибутку (доходу) з 50 % до 15 % відсотків для державних (казенних) підприємств, а по-друге погіршенням рівня прибутковості суб'єктів господарювання державного сектора економіки. Слід відмітити, що в результаті функціонування бюджетних установ в 2007 р. було отримано 16524,229 млн. грн., що вдвічі більше аналогічного показника 2005 р. Дане збільшення відбулося за рахунок того, що до складу інших джерел власних надходжень бюджетних установ було включено кредит наданий Державній службі автомобільних доріг України в сумі 4,7 млрд. грн. під гарантію Кабінету Міністрів України. В результаті оренди державного майна до доходної частини державного бюджету в 2007 р. було перераховано орендних платежів на суму 504,34 млн. грн., в той час як в 2005 р. обсяги плати за оренду становили лише 274,94 млн. грн.

Таким чином, щоб підвести загальний підсумок щодо впливу результатів діяльності державного сектора економіки на формування фінансових ресурсів держави отримані результати згрупуємо в наступну табл. 2.9.

Представлені розрахунки, дають змогу зробити висновок, що фінанси державного сектора економіки посідають значне місце у формуванні доходної частини державного бюджету. Так в 2007 р. в результаті функціонування державного сектора економіки до державного надійшло 48856,729 млн. грн., значення даного показника на протязі 2005-2007 рр.

знаходиться в межах 25,14 – 35,01 %. За рахунок надходжень від приватизації державного майна, сума яких в 2007 р. складала 2458,81 млн. грн., було профінансовано 24,98 % боргових зобов'язань України.

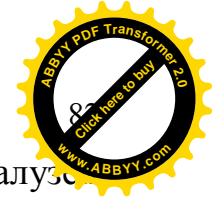
Таблиця 2.9

Внесок державного сектора економіки у формування фінансових ресурсів країни за період 2005-2007 рр.

Показник	Роки			Темп приросту %, 2007 р. до	
	2005	2006	2007	2005 р.	2006 р.
Доходи державного бюджету всього, млн. грн. в тому числі	105330,24	133521,66	165939,18	57,54	24,28
сума надходжень до доходної частини в результаті діяльності державного сектора, млн. грн.	26479,85	46749,9	48856,729	84,51	4,51
Частка державного сектора у доходній частині Державного бюджету, %	25,14	35,01	29,44	17,12	-15,91
Загальне фінансування Державного бюджету, млн. грн. в тому числі	7945,65	3776,61	9842,86	23,88	160,63
надходження від приватизації, млн. грн.	2128,9	558,75	2458,81	15,50	340,06
Частка фінансування Державного бюджету за рахунок надходжень від приватизації, %	26,79	14,80	24,98	-6,76	68,78

Джерело: власні розрахунки на основі даних [61-63].

Як вже було зазначено, фінанси державні і фінанси державного сектора економіки функціонують у тісному взаємозв'язку в частині формування та використання фінансових ресурсів держави, а саме: фінанси державного сектора економіки приймають участь у формуванні доходної частини державного бюджету, а держава, в свою чергу, за рахунок бюджетних коштів повністю або частково фінансує діяльність суб'єктів державного сектора економіки. Слід зазначити, що в 2007 році обсяг фінансування поточної діяльності бюджетних установ складав 61823,13 млн. грн. Окрім того

держава здійснює фінансову підтримку базових та стратегічних галузей економіки. В табл. 2.10 представлено основні показники щодо обсягів бюджетного фінансування діяльності суб'єктів державного сектора в розрізі видів економічної діяльності за період 2005-2007 рр.

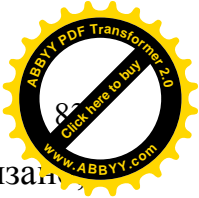
Таблиця 2.10

Динаміка обсягів бюджетного фінансування державного сектора економіки в розрізі видів економічної діяльності за період 2005-2007 рр.

Вид економічної діяльності	Роки					
	2005		2006		2007	
	бюджетне фінансування, млн. грн.	рівень виконання, %	бюджетне фінансування, млн. грн.	рівень виконання, %	бюджетне фінансування, млн. грн.	рівень виконання, %
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство, рибне господарство	4890,82	93,69	6635,64	91,49	7963,55	96,08
Промисловість	4152,68	88,67	5612,45	91,81	8242,46	81,26
Будівництво	4,34	98,79	0,99	82,11	23,66	97,66
Оптова та роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами, послуги з ремонту	361,73	79,01	445,94	76,21	526,27	92,41
Готелі і ресторани	6,09	97,65	2,86	98,25	17,89	76,78
Транспорт і зв'язок	3715,02	94,20	6732,04	97,70	11623,05	97,32
Фінансова діяльність	4688,16	97,56	5553,92	95,09	6775,98	97,84
Державне управління	2125,78	91,63	2717,88	89,82	3479,12	91,79
Освіта	9932,78	94,53	12122,06	93,68	15149,68	94,66
Охорона здоров'я та соціальна допомога	3508,08	93,81	4099,67	92,67	6321,02	97,75
Колективні, громадські та особисті послуги	1273,71	93	1389,56	86,08	1987,73	96,23
Інші	910,57	95,21	995,83	90,17	1351,93	96,00
Всього	35569,76	93,59	46308,84	93,23	63462,34	93,73

Джерело: [61-63].

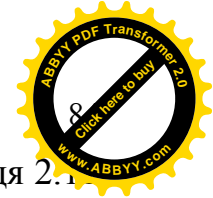
Проведений аналіз дозволив зробити наступні висновки, що обсяги бюджетного фінансування державного сектора економіки мають стійку тенденцію до збільшення. Так, в 2007 році фінансування суб'єктів державного сектора економіки складає 63462,34 млн. грн., що на 27892,58

млн. грн. більше ніж в 2005 році. Зростання обсягів фінансування пов'язане в першу чергу, зі значним збільшенням видатків на фінансування сільського господарства, промисловості транспорту та зв'язку. Відповідно видатки на розвиток сільського господарства збільшилися в 2007 р. у порівнянні з 2005 р. на 62,83 %, промисловості – на 98,49 %, транспорту – на 212,87 %. Кошти виділені для сільського господарства спрямовані на фінансову підтримку виробництва продукції тваринництва та рослинництва, шляхом дотування на одиницю виробленої продукції тваринництва та на гектар посівів в рослинництві. У сфері транспорту та зв'язку кошти спрямовані на розвиток мережі і утримання автомобільних доріг загального користування, погашення зобов'язань за кредитами, отриманими під гарантію Кабінету Міністрів України для реконструкції автомобільної дороги Київ-Одеса та відновлення автомобільної дороги Київ-Чоп. Що стосується фінансування промисловості, то надані кошти були спрямовані в основному в паливно-енергетичний комплекс, а саме, на впровадження бюджетних програм у вугільній галузі. Відмітимо, що хоча обсяги фінансування таких видів діяльності як будівництво, готельний та ресторанний бізнес незначні, але в порівнянні з 2005 р. в 2007 році темпи приросту видатків на підтримку зазначених видів діяльності склали відповідно 445 % та 193 %. Позитивні тенденції намітилися також у фінансуванні освіти та охорони здоров'я, оскільки в 2007 р. обсяги фінансування збільшилися на 52,52 % та на 80,18 % відповідно проти аналогічних видатків 2005 р.

В свою чергу відсоток виконання планових показників щодо обсягів фінансування відповідних видів діяльності економіки в 2007 р. коливається в межах 76,78 – 97,66 %.

Окрім того, державою було надано кредитів за рахунок бюджетних коштів державному сектору економіки на суму 2106,2 млн. грн. та надано державних гарантій 66 суб'єктам господарювання на суму 10067,08 млн. грн. (табл. 2.11).

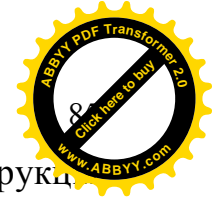
Таблиця 2.1

Обсяги державного кредитування суб'єктів державного сектора економіки за період 2005-2007 рр.

Показник	Роки			Темп приросту %, 2007 р. до	
	2005	2006	2007	2005 р.	2006 р.
Сільське господарство, лісове господарство та мисливство, рибне господарство, млн.грн.	187,03	322,3	897	379,60	178,31
частка в загальному обсязі кредитування, %	65,08	36,75	42,59	-34,56	15,89
Паливно-енергетичний комплекс, млн.грн.	63,41	3,7	12,8	-79,81	245,95
частка в загальному обсязі кредитування, %	22,06	0,42	0,61	-97,23	45,24
Транспорт, млн.грн.	0,00	213,4	343	-	60,73
частка в загальному обсязі кредитування, %	0,00	24,33	16,29	-	-33,05
Інша економічна діяльність, млн.грн.	23,67	330,3	838,7	3443,30	153,92
частка в загальному обсязі кредитування, %	8,24	37,66	39,82	383,25	5,74
Освіта, млн.грн.	13,27	7,3	14,7	10,78	101,37
частка в загальному обсязі кредитування, %	4,62	0,83	0,70	-84,85	-15,66
Всього	287,38	877	2106,2	632,90	140,16

Джерело: [61-63].

Наведені в таблиці дані, свідчать що державні кредитні ресурси направлені в основному в такі базові галузі як сільське господарство, паливно-енергетичний комплекс та транспорт. В розрізі іншої економічної діяльності кошти були направлені на кредитування багатоцільових проектів розвитку. Так, в 2007 р. за рахунок державних коштів було надано кредитів 886 фермерським господарствам, з яких 790 господарств отримали кошти на провадження виробничої діяльності в обсязі 23,4 млн. грн. та 76 господарств – на придбання техніки та обладнання в обсязі 1,5 млн. грн., 27 господарств – на виробництво та переробку сільгосппродукції в обсязі 2,9 млн. гривень. Відповідно, надання кредитів паливно-енергетичному комплексу було

спрямоване на фінансування бюджетної програми «Реконструкція гідроелектростанцій ВАТ «Укргідроенерго» (друга черга)», у сфері транспорту - на відновлення автомагістралі М06 та реформи дорожнього сектору.

В свою чергу поряд із отриманням кредитних ресурсів суб'єкти державного сектора економіки здійснювали і повернення раніше отриманих кредитів, так в 2006 році було повернено кредитів на суму 797,0 млн. грн., а в 2007 р. – 736,4 млн. грн. В розрізі видів діяльності повернення кредитів в 2007 році здійснювалося в наступних обсягах: сільське господарство – 468,1 млн. грн., або 50,5 % від плану; промисловість - 0,03 млн. грн., або 0,2 % планових показників; інші економічна діяльність – 268,4 млн. грн. або 38,5 % від планових показників.

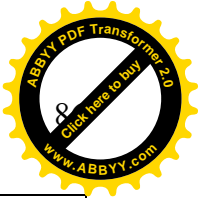
В результаті функціонування та отримання залучених і позикових коштів суб'єктами державного сектора економіки було сформовано певні обсяги фінансових ресурсів для забезпечення потреб поточної діяльності.

Вартість активів, що перебувають у розпорядженні суб'єктів державного сектора економіки за період 2005-2007 рр. представлено в табл. 2.12 та 2.13.

Таблиця 2.12

Середньорічна вартість оборотних активів державного сектора у розрізі видів економічної діяльності за період 2005-2007 рр., млн. грн.

Вид економічної діяльності	Роки			Темп приросту %, 2007 р. до	
	2005	2006	2007	2005 р.	2006 р.
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство, рибне господарство	1657,35	1467,75	1619,52	-2,28	10,34
Промисловість	54055,21	59928,51	44846,76	-17,04	-25,17
Будівництво	1322,02	1240,49	537,12	-59,37	-56,70
Оптова та роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами, послуги з ремонту	10798,77	9695,40	4844,78	-55,14	-50,03

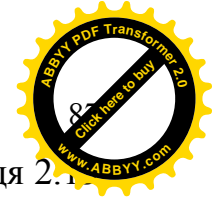
Продовження табл. 2.12

Вид економічної діяльності	Роки			Темп приросту %, 2007 р. до	
	2005	2006	2007	2005 р.	2006 р.
Готелі і ресторани	83,96	149,39	124,44	48,21	-16,70
Транспорт та зв'язок	13496,74	16062,56	10867,38	-19,48	-32,34
Фінансова діяльність	174,72	793,04	947,40	442,24	19,46
Операції з нерухомістю, завдання під найм та послуги юридичним особам	5581,22	25373,06	20937,42	275,14	-17,48
Державне управління	719,56	168,14	167,46	-76,73	-0,40
Освіта	18,87	14,67	14,01	-25,76	-4,50
Охорона здоров'я та соціальна допомога	448,87	473,41	397,89	-11,36	-15,95
Колективні, громадські та особисті послуги	110,06	131,39	116,34	5,71	-11,45
Всього	88467,35	115497,81	85420,52	-3,44	-26,04

Джерело: [120-122].

На основі представленої інформації можна зробити висновок, що протягом аналізованого періоду вартість оборотних активів, що використовуються суб'єктами державного сектора економіки скоротилася на 3,44 % і в 2007 році становить 85420,52 млн. грн. Найбільше зменшилася середньорічна вартість оборотних активів за такими видами економічної діяльності, як будівництво - на 59,37 %, торгівля – на 55,14 % та державне управління 76,73 %. В свою чергу збільшення вартості оборотних активів в 2007 р. в порівнянні з 2005 р. спостерігається в фінансовій діяльності на 442,24 % та операціях з нерухомістю – на 275,14 %.

Середньорічна вартість необоротних активів суб'єктів державного сектора економіки в 2007 році складала 124176,1 млн. грн., що на 15 % більше проти аналогічного показника 2005 р.

Таблиця 2.1

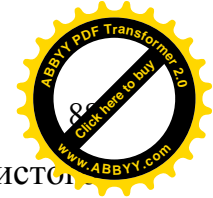
Середньорічна вартість необоротних активів державного сектора у розрізі видів економічної діяльності за період 2005-2007 рр., млн. грн.

Вид економічної діяльності	Роки			Темп приросту %, 2007 р. до	
	2005	2006	2007	2005 р.	2006 р.
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство, рибне господарство	3217,72	3548,75	3988,35	23,95	12,39
Промисловість	58686,00	65796,34	67439,58	14,92	2,50
Будівництво	1650,42	1406,29	336,25	-79,63	-76,09
Оптова та роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами, послуги з ремонту	1229,33	1138,47	508,11	-58,67	-55,37
Готелі і ресторани	461,14	701,45	1005,74	118,10	43,38
Транспорт та зв'язок	36620,77	60911,00	44312,29	21,00	-27,25
Фінансова діяльність	111,18	248,23	124,17	11,68	-49,98
Операції з нерухомістю, завдання під найм та послуги юридичним особам	4716,72	5337,30	4915,84	4,22	-7,90
Державне управління	438,77	173,48	159,80	-63,58	-7,89
Освіта	34,84	34,56	30,11	-13,58	-12,88
Охорона здоров'я та соціальна допомога	480,56	706,08	791,16	64,63	12,05
Колективні, громадські та особисті послуги	321,10	504,22	564,70	75,86	11,99
Всього	107968,55	140506,17	124176,1	15,01	-11,62

Джерело: [120-122].

Із таблиці видно, що скорочення вартості необоротних активів відмічається в будівництві, торгівлі, державному управлінні та освіті. Значне розширення діяльності в 2007 р. в порівнянні з 2005 р. спостерігається в готельно-ресторанному бізнесі, охороні здоров'я та наданні колективних та громадських послуг.

Слід відмітити, що одним з основних показників, що характеризує ефективність використання фінансових ресурсів суб'єктів господарювання є

рівень прибутковості. В табл. 2.14 представлено динаміку обсягу чистого прибутку (збитку) суб'єктів господарювання державного сектора економіки за період 2005-2007 рр. в розрізі видів економічної діяльності.

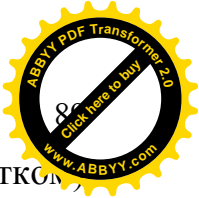
Таблиця 2.14

Динаміка обсягу чистого прибутку (збитку) суб'єктів господарювання в розрізі видів економічної діяльності за період 2005-2007 рр., млн. грн.

Вид економічної діяльності	Роки			Темп приросту %, 2007 р. до	
	2005	2006	2007	2005 р.	2006 р.
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство, рибне господарство	-48,51	-69,09	14,94	100	100
Промисловість	-224,34	3083,72	793,11	100	-74,28
Будівництво	-120,70	-61,04	-45,13	-62,61	-26,06
Оптова та роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами, послуги з ремонту	-626,42	-1129,70	-6,08	-99,03	-99,46
Готелі і ресторани	6,41	3,11	8,35	30,27	168,49
Транспорт та зв'язок	2013,43	1716,69	1528,45	-24,09	-10,97
Фінансова діяльність	3,76	-9,6	-2,78	-100	-71,04
Операції з нерухомістю, завдання під найм та послуги юридичним особам	-68,53	2001,43	2581,95	100	29,01
Державне управління	18,45	47,76	41,13	122,93	-13,88
Освіта	1,68	604,5	2,03	20,83	-99,66
Охорона здоров'я та соціальна допомога	2,51	-27,98	9,51	278,88	100
Колективні, громадські та особисті послуги	-3,54	-36,77	-36,66	935,59	-0,30

Джерело: [120-122].

Як свідчать наведені дані, з позитивним фінансовим результатом спрацювали підприємства сільського господарства, промисловості, готельно-ресторанного бізнесу, транспорту та зв'язку, державного управління, освіти, охорони здоров'я та суб'єктів господарювання, що здійснюють операції з нерухомістю. Серед наведених видів діяльності негативна тенденція щодо зменшення обсягів отриманого прибутку в 2007 р. проти 2005 р. відмічається

серед підприємств транспорту і зв'язку. З негативним результатом (збитком) в 2007 році спрацювали суб'єкти господарювання таких видів економічної діяльності, як будівництво, торгівля, фінансова діяльність, колективні, громадські та особисті послуги. Слід відмітити, що в будівництві та торгівлі сума збитку в 2007 року проти відповідного показника 2005 р. є значно нижчою, що свідчить про покращення в діяльності підприємств даних видів діяльності.

Порівняння темпів приросту обсягів фінансування суб'єктів господарювання державного сектора економіки з темпами приросту їх прибутку в розрізі видів економічної діяльності дозволяє виявити доцільність їх підтримки з боку держави. На рис. 2.3 графічно представлено темпи приросту витрат на фінансування діяльності державних підприємств, установ та організацій та темпи приросту їх прибутку за 2007 р. по відношенню до 2005 р.

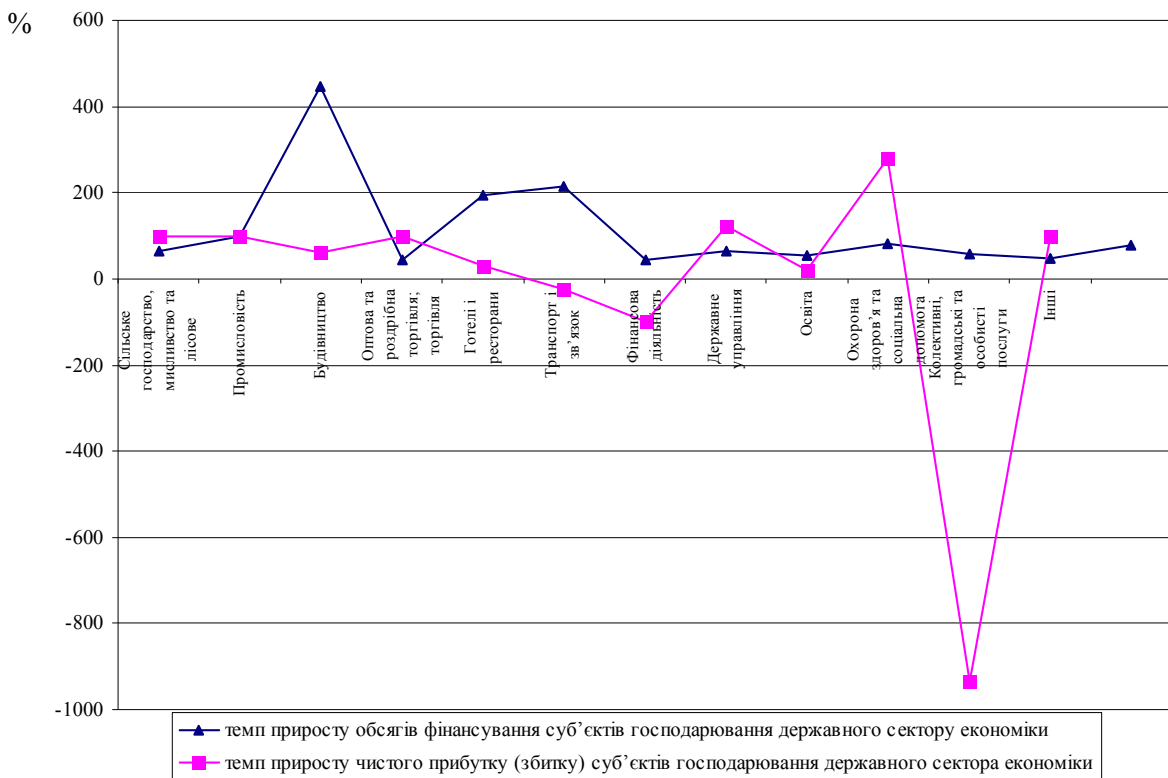
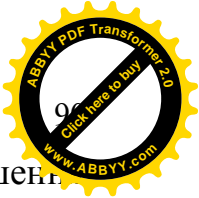

Рис. 2.3. Темпи приросту обсягів фінансування та чистого прибутку (збитку) суб'єктів господарювання державного сектора економіки у розрізі видів економічної діяльності 2007 р. по відношенню до 2005 р.

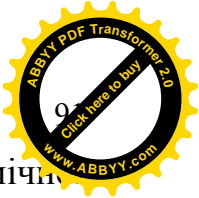

На зростання чистого прибутку позитивно вплинуло збільшення обсягів фінансування таких видів діяльності як сільське господарство, промисловість, охорона здоров'я. На нашу думку, зростання обсягів фінансування суб'єктів господарювання, що зайняті в будівництві, транспортній галузі, фінансовій діяльності та наданні колективних, громадських та особистих послуг не призвело до покращення рівня прибутковості даних підприємств. Отже, витрачання коштів на зазначені види діяльності не є ефективним і не приносить очікуваного ефекту.

Таким чином, аналіз змін в складі та структурі державного сектора економіки свідчить про те, що спостерігається значне скорочення обсягів державного сектора економіки, яке пов'язано, в першу чергу, з трансформаційними процесами. На основі вивчення динаміки основних показників функціонування фінансів державного сектора економіки, дослідження взаємозв'язку державних фінансів та фінансів державного сектора встановлено, що останні відіграють значну роль у формуванні фінансових ресурсів держави. Тому, на нашу думку, потребує більш детального дослідження визначення оптимального розміру державного сектора економіки, який би забезпечував необхідний рівень ефективності функціонування даного сегменту та належного виконання соціально-економічних завдань, що на нього покладені.

2.2. Оцінка кількісних показників розвитку державного сектора економіки України

Для визначення та реалізації перспектив розвитку України, на нашу думку, необхідно, перш за все, оцінити вплив кількісних показників розвитку фінансів державного сектора економіки на обсяги виробництва та економічне зростання країни. При цьому під кількісними показниками розвитку

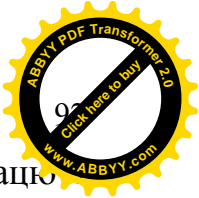
державного сектора економіки маються на увазі масштаби його економічної діяльності, що у свою чергу передбачає виявлення його частки в економіці країни як з погляду його ресурсів, так і результатів діяльності.

В науковій літературі існують різні точки зору щодо масштабів державного сектора економіки: від необхідності його значного скорочення до суттєвого розширення його меж. Проте, слід відмітити, що значення даного сегменту залишається незмінним, оскільки він, в певній мірі, виконує важливі функції макроекономічного регулювання, в приймає участь у формуванні державних фінансів, бюджету.

Серед науковців, які досліджують питання щодо кількісних показників державного сектора економіки слід відмітити Дж. Стігліца, Є. Балацького, А. Вісаріонова, І. Федорову, В. Бірюкова, К. Кузнєцову, А. Ілларіонова, Н. Пивоварову, Л. Якобсона, І. Малія, М. Білик, О. Длугопольського, О. Кухаря.

Відмітимо, що при оцінці масштабів діяльності державного сектора на практиці використовується такий же підхід, як при оцінці масштабів діяльності будь-якого іншого сектора економіки, будь то галузь, регіон, група господарюючих суб'єктів і ін. Також масштаби державного сектора можуть бути оцінені й виходячи з різних позицій його господарської діяльності, що передбачає використання певного набору показників. Серед показників, що пропонуються в науковій літературі для розрахунку, можна відмітити основні, а саме: K_1 - частка державного сектора в загальній чисельності зайнятих в країні; K_2 - частка державного сектора в загальному обсязі основних фондів в країні; K_3 - частка державного сектора у валовому випуску продукції в країні; K_4 - частка державного сектора в загальній чисельності підприємств в країні; K_5 - частка інвестицій до основних фондів (капіталовкладень) державного сектора в загальному обсязі інвестицій в країні [7, 25, 48, 80, 84].

На нашу думку, вибір набору коефіцієнтів K_1 , K_2 , K_3 , K_4 і K_5 обумовлений, перш за все, їх смисловим навантаженням. Відповідно K_1 та K_2

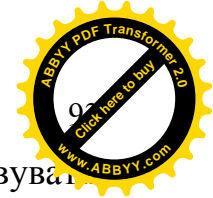
показують частку основних макроекономічних факторів, а саме: працю капітал, які знаходяться у розпорядженні державного сектора, показник K_3 характеризує обсяги виробництва суб'єктів державного сектора; K_4 відображає частку державного сектора з позиції кількісної оцінки суб'єктів господарювання, що входять до його складу; на відміну від вищезазначених показників, що оцінюють поточний стан державного сектора, коефіцієнт K_5 оцінює як його можливості так і майбутній потенціал. Оскільки на основі розрахунку обсягів інвестицій (капіталовкладень), можна визначити які створюються передумови для майбутнього динамічного розвитку національної економіки.

Слід зазначити, що на основі вищенаведених п'яти кількісних показників, що характеризують діяльність державного сектора, розраховується узагальнений (інтегральний) показник, який дає змогу оцінити загальну участь державного сектора в національній економіці. В практиці аналітичних досліджень він називається інтегральний показник відносного масштабу державного сектора економіки і розраховується шляхом зважування або усереднення кількісних характеристик його діяльності.

В науковій літературі для конструювання інтегрального показника відносних масштабів державного сектора економіки (K_i) пропонувалися різні підходи. Так, в зарубіжній практиці використовується наступний підхід щодо оцінки діяльності державного сектора економіки (2.1):

$$K_i = (K_1 + K_3 + K_5) / 3 \quad (2.1)$$

Російські вчені економісти пропонують здійснювати розрахунок інтегрального показника шляхом усереднення показників K_1, K_2, K_3, K_4 або K_1, K_2, K_3 . Останній набір показників пояснюється тим, що при оцінці масштабу даного сектора вони враховують два класичні макроекономічні фактори (працю і капітал) і результат їх поєднання (обсяг випуску) [7, 80].

Вітчизняні науковці, зокрема О. В. Кухар, пропонують розраховувати інтегральний показник масштабу державного сектора на основі усереднення частки державного сектора у загальній кількості працівників, у загальній кількості підприємств та у обсязі виробництва [84], в свою чергу О. В. Длугопольський надає перевагу міжнародній практиці [48]. В свою чергу, в Методичних рекомендаціях, затверджених Міністерством економіки, рекомендується розраховувати інтегральний коефіцієнт як середньоарифметичну наступних показників: частки державного сектора в загальній чисельності зайнятих, в загальному обсязі реалізації, чистого прибутку, загальній вартості основних та оборотних засобів та загальній кількості підприємств [94].

На нашу думку, найбільш повно відображає масштаби державного сектора економіки та його внесок в економічний розвиток країни інтегральний коефіцієнт, що розраховується наступним чином (2.2):

$$K_i = (K_1 + K_2 + K_3 + K_4)/4 \quad (2.2)$$

Даний підхід дає змогу оцінити внесок в національну економіку як виробничих підприємств, так і суб'єктів соціально-культурної сфери та державного управління, оскільки під час розрахунку враховувати кількісні та результативні показники функціонування всіх суб'єктів державного сектора економіки. Що стосується частки інвестицій до основних фондів (капіталовкладень) державного сектора в загальному обсязі інвестицій в країні, то, як уже зазначалося, даний показник в більшій мірі відображає перспективи розвитку даного сегмента

Зазначимо, що інтегральний показник є усередненою часткою державного сектора в економіці (галузі, регіоні), вираженою у відсотках і може змінюватися в межах від 0 до 100 відсотків. Якщо інтегральний показник дорівнює або близький до 0, то це свідчить про відсутність

державного сектора, а відповідно значення даного коефіцієнта в межах 100 свідчить про його домінуюче положення.

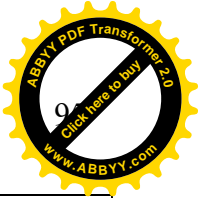
Необхідно також, на нашу думку, звернути увагу і на той момент, що в дослідженні масштабів державного сектора економіки не встановлено його оптимального розміру. Обсяги, роль та механізм функціонування державного сектора в національній економіці будь-якої країни встановлюється виходячи з специфіки його становлення та функціонування.

Проведемо аналіз основних кількісних показників та оцінимо масштаби державного сектора економіки України за період 2005-2007 рр. (табл. 2.15).

Таблиця 2.15

Динаміка масштабів державного сектора економіки України
за період 2005-2007 рр.

Показник	Роки			Абсолютне відхилення «+/-», 2007 р. до	
	2005	2006	2007	2005 р.	2006 р.
Всього зайнятих в економіці, осіб	8833976	8668962	8628422	-205554,0	-40540,0
в тому числі у державному секторі, осіб	1853701	1823430	1396391	-457310,0	-427039,0
питома вага зайнятих в державному секторі до загальної кількості зайнятих в економіці, %	21,0	21,0	16,2	-4,8	-4,8
Середньорічна вартість основних фондів всього, млн. грн.	494081,6	569510,4	711174,8	217093,2	141664,4
в тому числі державного сектора, млн. грн.	108087,3	140583,4	124218,4	16131,1	-16365,0
питома вага середньорічної вартості основних фондів державного сектора у загальній вартості основних фондів, %	21,9	24,7	17,5	-4,4	-7,2

Продовження табл. 2.15

Показник	Роки			Абсолютне відхилення «+/-», 2007 р. до	
	2005	2006	2007	2005 р.	2006 р.
Обсяги реалізації продукції в цілому по економіці, млн. грн.	1514599,1	1898295,0	2416700,9	902101,8	518405,9
в т.ч. державного сектора, млн. грн.	192393,3	211919,1	158258,7	-34134,6	-53660,4
питома вага обсягу реалізації продукції державного сектора загальному обсязі, %	12,7	11,2	6,5	-6,2	-4,7
Всього підприємств і організацій, одиниць	344514	360297	380844	36330,0	20547,0
в т.ч. державних, одиниць	5064	4587	3789	-1275,0	-798,0
питома вага державних підприємств в загальній кількості, %	1,5	1,3	1,0	-0,5	-0,3
Інтегральний показник відносних масштабів державного сектора економіки, %	14,3	14,6	10,3	-4,0	-4,3

Джерело: власні розрахунки на основі даних [120-122].

Частка зайнятих в державному секторі економіки в загальній чисельності зайнятих характеризує ресурсну міць даного сектора та ступінь поглинання ним робочої сили. Так, якщо в 2005 р. в державному секторі було зайнято 1853701 осіб, або 21 % від загальної чисельності зайнятих в економіці, то в 2007 р. спостерігається зменшення зайнятих до 1396391 осіб, що становить 16,2 % від загального показника. Знову ж таки, якщо в економіці в цілому спостерігається зниження рівня зайнятості лише на 2 %, в державному секторі даний показник за період 2005-2007 рр. скоротився майже на 25 %. Аналогічна ситуація склалася і стосовно середньорічної вартості основних фондів, якщо в національній економіці їх вартість збільшилася практично на 50 %, то в державному секторі лише на 15 %.

Загальна кількість державних підприємств та організації в 2007 скоротилася більше ніж на 25 % в порівнянні з 2005 р., в той час як в економіці в цілому спостерігається збільшення кількості суб'єктів господарювання на 10 %. Звертає на себе увагу ситуація щодо динаміки обсягів реалізації, а саме: якщо економіка в цілому нарощує обсяги виробництва та реалізації, то суб'єктами господарювання державного сектора економіки знижено обсяги реалізації на 18 %. Тобто, на основі проведено аналізу, ми можемо констатувати факт щодо диспропорцій, що відмічаються в державному секторі в порівнянні з економікою в цілому. Така ситуація склалася, по-перше, внаслідок проведення політики щодо зменшення обсягів державного сектора, по-друге, спрямування його в основному на виконання управлінських та соціальних функцій держави.

Під час аналізу необхідно звертати увагу на динаміку інтегрального показника, оскільки при зниженні значення Кі відбувається зменшення обсягів державного сектора в національній економіці і відповідно збільшення Кі означає посилення його ролі і участі. Таким чином, у вітчизняній економіці намітилася тенденція до зменшення обсягів державного сектора, підтвердженням чого є зниження інтегрального показника у 2007 р. до рівня 10,3 %. Слід відмітити, що зниження інтегрального показника є наслідком зменшення частки державного сектора економіки в загальних обсягах за всіма кількісними показниками: чисельністю зайнятих, кількістю суб'єктів господарювання, середньорічною вартістю основних фондів та обсягами реалізації.

З метою виявлення причин зменшення масштабів державного сектора економіки України в цілому проведемо дослідження кількісних показників державного сектора економіки України та розрахуємо інтегральний показник в розрізі видів економічної діяльності. Аналіз кількісних показників державного сектора економіки за видами діяльності здійснюватимемо виходячи із рівня поглинання ним робочої сили, з рівня концентрації, з точки зору результативності діяльності та вартості основних фондів.

Інформація щодо частки зайнятих в державному секторі економіки у розрізі видів економічної діяльності за період 2005-2007 роки наведена в табл. 2.16.

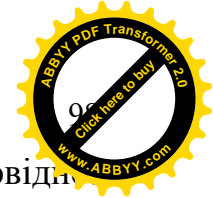
Таблиця 2.16

Частка зайнятих у державному секторі у розрізі видів економічної діяльності за період 2005-2007 рр., %

Вид економічної діяльності	Роки			Абсолютне відхилення «+/-», 2007 р. до	
	2005	2006	2007	2005 р.	2006 р.
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство, рибне господарство	12,2	13,3	13,6	1,4	0,3
Промисловість	18,9	19,7	15,8	-3,1	-3,9
Будівництво	10,8	9,9	2,4	-8,4	-7,5
Оптова та роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами, послуги з ремонту	1,0	0,9	0,6	-0,4	-0,3
Готелі і ресторани	3,9	4,7	3,8	-0,1	-0,9
Транспорт та зв'язок	68,6	68,4	45,4	-23,2	-23,0
Фінансова діяльність	22,0	17,5	1,3	-20,7	-16,2
Операції з нерухомістю, завдання під найм та послуги юридичним особам	19,3	15,9	12,9	-6,4	-3,0
Державне управління	82,4	79,0	94,3	11,9	15,3
Освіта	10,3	5,4	4,9	-5,4	-0,5
Охорона здоров'я та соціальна допомога	9,5	11,2	9,7	0,2	-1,5
Колективні, громадські та особисті послуги	5,9	5,3	4,5	-1,4	-0,8

Джерело: [120-122].

Дослідження рівня зайнятості в державного секторі економіки свідчить, що ресурсна міць суб'єктів даного сегменту за видами економічної діяльності коливається від 1 до 94 %. Так, найбільша питома вага зайнятих в загальній кількості зайнятих у відповідному виді економічної діяльності спостерігається в державному управлінні – 94,3 % та транспорті і зв'язку - 45,4 %. Десятивідсотковий бар'єр подолали лише такі види економічної діяльності, як сільське господарство, промисловість, операції з нерухомістю,

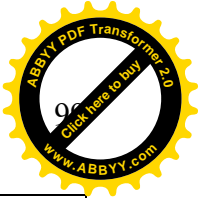
значення даного показника складає 13,6 %, 15,8 %, 12,9 % відповідно. Найменше зайнято працездатного населення України в будівництві – 2,4 %, оптовій та роздрібній торгівлі – 0,6 %, колективних, громадських та особистих послугах – 4,5 %, охороні здоров'я та соціальній допомозі 9,7 %, освіті – 4,9 % та фінансовій діяльності – 1,3 %. Скорочення даного показника спостерігається за такими видами діяльності, як промисловість на 3,1 %, будівництво на 8,4 %, готельно-ресторанний бізнес на 0,1 %, транспорт і зв'язок більше 23,2 %, фінансова діяльність на 20,71 %, операції з нерухомістю на 6,4 %, освіта на 5,4 %, надання колективних, громадських та особистих послуг на 1,4 %.

Динаміку питомої ваги середньорічної вартості основних фондів державного сектора в загальній вартості у розрізі видів економічної діяльності за період 2005-2007 рр. представлено в табл. 2.17.

Таблиця 2.17

Динаміка питомої ваги середньорічної вартості основних фондів державного сектора в загальній вартості у розрізі видів економічної діяльності за період 2005-2007 рр., %

Вид економічної діяльності	Роки			Абсолютне відхилення «+/-», 2007 р. до	
	2005	2006	2007	2005 р.	2006 р.
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство, рибне господарство	11,2	13,0	12,3	1,1	-0,7
Промисловість	29,8	30,2	25,2	-4,6	-5,0
Будівництво	14,0	10,6	1,8	-12,2	-8,8
Оптова та роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами, послуги з ремонту	5,1	3,7	1,2	-3,9	-2,5
Готелі і ресторани	11,6	13,7	14,9	3,3	1,2
Транспорт та зв'язок	47,5	64,0	36,0	-11,5	-28,0
Фінансова діяльність	4,5	14,5	4,2	-0,3	-10,3
Операції з нерухомістю, завдання під найм та послуги юридичним особам	3,4	3,2	2,5	-0,9	-0,7

Продовження табл. 2.17

Вид економічної діяльності	Роки			Абсолютне відхилення «+/-», 2007 р. до	
	2005	2006	2007	2005 р.	2006 р.
Державне управління	59,9	83,3	21,3	-38,6	-62,0
Освіта	4,4	6,8	3,7	-0,7	-3,1
Охорона здоров'я та соціальна допомога	18,2	24,8	23,5	5,3	-1,3
Колективні, громадські та особисті послуги	4,3	5,9	4,6	0,3	-1,3

Джерело: [120-122].

З наведених даних видно, що найбільша частка необоротних активів суб'єктів господарювання державного сектора економіки зосереджена в таких видах діяльності як промисловість, транспорт та зв'язок, державне управління та охорона здоров'я. Таку ситуацію можна пояснити тим, що в зазначених видах діяльності у виробництві визначеного переліку продукції (товарів, робіт, послуг) держава виступає монополістом. Незначна питома вага основних фондів суб'єктів державного сектора економіки зосереджена в будівництві – 1,8 %, торгівлі – 1,2 %, фінансовій діяльності – 4,2 %, операції з нерухомістю – 2,5 %, освіті – 3,7 % та наданні послуг – 4,6 %. В цілому, на основі даних табл. 2.17 ми можемо відмітити значне скорочення частки вартості основних фондів державного сектора економіки в загальній вартості майже за всіма видами діяльності. Зростання даного показника спостерігається лише в сільському господарстві - на 1,1 %, готельно-ресторанному бізнесі - на 3,3 %, охороні здоров'я - на 5,3 % та наданні послуг - на 0,3 %.

Зважаючи на значну роль частки обсягів виробництва продукції (товарів, робіт, послуг) державним сектором в загальному обсязі, розглянемо динаміку даного показника у розрізі видів економічної діяльності (табл. 2.18).

Таблиця 2.1

Питома вага обсягів промислового виробництва державного сектора економіки в загальному обсязі виробництва за період 2005-2007 рр., %

Показник	Роки			Абсолютне відхилення «+/-», 2007 р. до	
	2005	2006	2007	2005 р.	2006 р.
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство, рибне господарство	8,1	10,1	8,8	0,7	-1,3
Промисловість	13,1	16,5	10,6	-2,5	-5,9
Будівництво	6,7	5,0	1,0	-5,7	-4,0
Оптова та роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами, послуги з ремонту	4,0	3,0	1,2	-2,8	-1,8
Готелі і ресторани	4,8	5,4	4,5	-0,3	-0,9
Транспорт і зв'язок	53,2	48,1	25,9	-27,3	-22,2
Фінансова діяльність	0,5	0,5	0,01	-0,5	-0,5
Операції з нерухомістю, завдання під найм та послуги юридичним особам	48,4	35,1	22,4	-26,0	-12,7
Державне управління	96,9	79,9	16,1	-80,8	-63,8
Освіта	9,5	5,2	4,3	-5,2	-0,9
Охорона здоров'я та соціальна допомога	8,9	10,9	10,0	1,1	-0,9
Колективні, громадські та особисті послуги	1,8	2,6	1,7	-0,1	-0,9

Джерело: [120-122].

Дані представлені в таблиці свідчать, що в загальному обсязі виробництва продукції (товарів, робіт, послуг) частка виробництва суб'єктами державного сектора економіки є незначною і коливається в межах 25,0 – 0,01 %. Слід відмітити, що лише підприємства транспорту та здійснення операцій з нерухомістю виробляють більше 20 % загального обсягу, а частка підприємств, що здійснюють фінансову діяльність є меншою 1 %. Знову ж таки як по всьому державному сектору, так і по більшості видів

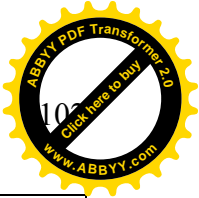
діяльності відбувається значне скорочення обсягів виробництва. Найбільш негативні зміни спостерігаються в транспортній галузі, в державному управлінні та операціях з нерухомістю, що складають 27,3 %, 80,8 % і 26 % відповідно.

У процесі дослідження сучасних тенденцій розвитку суб'єктів державного сектора економіки слід відмітити значне скорочення їх частки в загальній кількості суб'єктів господарювання, про що свідчать дані, наведені в табл. 2.19.

Таблиця 2.19

Динаміка складу та структури суб'єктів державного сектора за видами економічної діяльності

Вид економічної діяльності	Роки			Абсолютне відхилення «+/-», 2007 р. до	
	2005	2006	2007	2005 р.	2006 р.
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство, рибне господарство, підприємств	825	801	740	-85,0	-61,0
їх частка в загальній кількості, %	3,7	3,7	3,6	-0,1	-0,1
Промисловість, підприємств	1190	1112	937	-253,0	-175,0
їх частка в загальній кількості, %	2,2	2,0	1,7	-0,5	-0,3
Будівництво, підприємств	279	241	168	-111,0	-73,0
їх частка в загальній кількості, %	0,9	0,7	0,4	-0,5	-0,3
Оптова та роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами, послуги з ремонту, підприємств	373	350	206	-167,0	-144,0
їх частка в загальній кількості, %	0,3	0,3	0,2	-0,1	-0,1
Готелі і ресторани, підприємств	77	85	59	-18,0	-26,0
їх частка в загальній кількості, %	0,8	0,8	0,5	-0,3	-0,3
Транспорт та зв'язок, підприємств	316	311	221	-95,0	-90,0
їх частка в загальній кількості, %	1,9	1,8	1,2	-0,7	-0,6
Фінансова діяльність, підприємств	26	16	15	-11,0	-1,0
їх частка в загальній кількості, %	0,6	0,3	0,3	-0,3	0,0
Операції з нерухомістю, завдання під найм та послуги юридичним особам, підприємств	1533	1389	1212	-321,0	-177,0
їх частка в загальній кількості, %	2,4	1,9	1,5	-0,9	-0,4
Державне управління, підприємств	107	58	36	-71,0	-22,0
їх частка в загальній кількості, %	31,3	20,5	65,5	34,2	45,0

Продовження табл. 2.19

Вид економічної діяльності	Роки			Абсолютне відхилення «+/-», 2007 р. до	
	2005	2006	2007	2005 р.	2006 р.
Освіта, підприємств	141	61	52	-89,0	-9,0
їх частка в загальній кількості, %	5,1	2,9	2,4	-2,7	-0,5
Охорона здоров'я та соціальна допомога, підприємств	84	59	46	-38,0	-13,0
їх частка в загальній кількості, %	2,0	1,4	1,0	-1,0	-0,4
Коллективні, громадські та особисті послуги, підприємств	113	104	82	-31,0	-22,0
їх частка в загальній кількості, %	1,0	0,9	0,7	-0,3	-0,2

Джерело: [120-122].

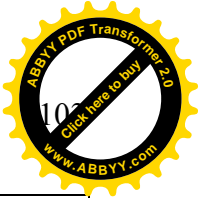
Із наведених даних бачимо, що відмічається зменшення як абсолютних так і відносних показників, що характеризують розвиток та результати функціонування суб'єктів державного сектора. В 2007 році лише в державному управлінні частка суб'єктів державного сектора складає 65,6 %, в розрізі інших галузей економіки значення даного показника коливається від 0,2 до 3,6 %. Така ситуація, як ми уже відмічали, знову ж таки є наслідком прорахунків в політиці держави по відношенню до складу та структури державного сектора економіки.

І як результат, в 2007 р. відносні масштаби, чи то інтегральний показник, державного сектора економіки в розрізі видів економічної діяльності мають наступне значення (табл. 2.20).

Таблиця 2.20

Відносні масштаби державного сектора у розрізі видів економічної діяльності, %

Показник	Роки			Темп приросту %, 2007 р. до	
	2005	2006	2007	2005 р.	2006 р.
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство, рибне господарство	8,9	10,0	9,6	8,5	-3,5
Промисловість	15,7	16,9	13,3	-15,4	-21,1

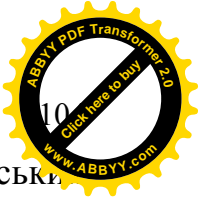
Продовження табл. 2.20

Показник	Роки			Темп приросту %, 2007 р. до	
	2005	2006	2007	2005 р.	2006 р.
Будівництво	8,1	6,3	5,2	-36,0	-17,2
Оптова та роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами, послуги з ремонту	2,4	1,9	1,6	-32,8	-13,5
Готелі і ресторани	5,8	6,1	13,2	128,4	118,2
Транспорт і зв'язок	42,6	45,7	20,9	-51,0	-54,3
Фінансова діяльність	7,6	7,7	1,8	-76,4	-76,6
Операції з нерухомістю, завдання під найм та послуги юридичним особам	18,4	14,0	5,3	-71,1	-62,1
Державне управління	69,3	65,8	51,7	-25,4	-21,5
Освіта	7,4	5,0	2,7	-63,3	-45,5
Охорона здоров'я та соціальна допомога	9,5	11,9	14,2	49,5	19,0
Колективні, громадські та особисті послуги	3,2	3,7	6,5	103,1	78,1

Джерело: власні розрахунки на основі даних [120-122].

Як свідчать проведені розрахунки найбільше державний сектор представлений в державному управлінні та транспорті. Відповідно інші види діяльності характеризуються домінуванням приватного сектора. В свою чергу, посилення ролі державного сектора економіки відмічається лише в сільському господарстві, готельно-ресторанному бізнесі, охороні здоров'я та надані колективних, громадських та особистих послуг, в розрізі інших видів діяльності відбувається зниження ролі державного сектора економіки .

Отже, ми можемо констатувати факт, що зменшення інтегрального показника відносних масштабів державного сектора економіки в цілому зумовлене зниженням кількісних параметрів діяльності суб'єктів господарювання за такими видами економічної діяльності, а саме: промисловість, будівництво, оптова та роздрібна торгівля, транспорт і зв'язок, фінансова діяльність, операції з нерухомістю, державне управління, освіта. Лише в таких видах економічної діяльності, як сільське господарство,

готельно-ресторанний бізнес, охороні здоров'я та колективних, громадських та особистих послугах відмічається зростання частки державного сектора економіки.

Відмітимо також, що розрахунок інтегрального показника має важливе значення як для економіки взагалі так і стратегічно важливих галузей зокрема, виходячи з міркувань забезпечення економічної безпеки і досягнення найважливіших цілей соціально-економічного розвитку країни. Оскільки, показник масштабу державного сектора слід безпосередньо використовуватися при формуванні політики державного регулювання національної економіки.

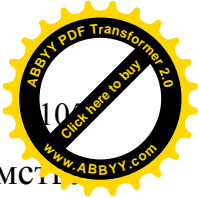
Звичайно, у сучасних умовах, під впливом переважання тенденцій націоналізації підприємств певних галузей, або їх приватизації роль фінансів державних підприємств постійно змінюється. В деяких країнах частка державних підприємств є переважною у пріоритетних галузях економіки. Вони мають визначені на законодавчому рівні взаємовідносини з державою і характеризуються певним рівнем автономності та фінансово-господарської самостійності. В табл. 2.21 представлено галузеві пріоритети державного сектора в окремих країнах Європейського Союзу.

Таблиця 2.21

Розподіл державного сектора за галузями економіки в країнах ЄС

Країна	Галузь
Італія	чорна металургія, електрохімічна промисловість, суднобудівельна промисловість
Іспанія	електроенергетика
Великобританія	вугільна промисловість, ядерна енергетика
Франція	електроенергетика, аерокосмічна промисловість, електронна промисловість, хімічна промисловість металургія, автомобілебудування

Проведений аналіз галузевої структури державного сектора зарубіжних країн дає змогу зазначити, що як правило, державний сектор домінує в базових галузях, хоча ступінь державної участі в них може варіюватися. Так, наприклад, за кордоном електроенергетика більше ніж на третину

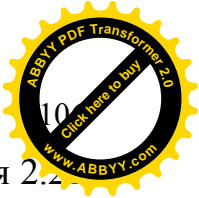
представлена державними підприємства, також державні підприємства сконцентровані у промисловості, транспорті, в інших галузях їх вплив не значний. Так, в Італії, наприклад, найбільші державні компанії контролюють, в основному, чорну металургію, електротехнічну і суднобудівельну промисловість. Що стосується Іспанії, то держава встановила жорсткий контроль в галузі виробництва електроенергії. Великобританія характеризується зосередження державного сектора у вугільній промисловості і ядерній енергетиці. Державний сектор Франції контролює електроенергетику, аерокосмічну, електронну, хімічну промисловості, металургію та автомобілебудування [24].

В свою чергу, слід відмітити, що галузева структура державного сектора України дещо відрізняється від зарубіжних країн. За часткою державного сектора економіки види економічної діяльності можна згрупувати у три групи: економічна діяльність з високою часткою державного сектора, що складає більше 30 %, з помірною часткою – від 10 до 30 % та низькою часткою – менше 10 %.

Проведемо класифікацію видів економічної діяльності за часткою в ньому державного сектора економіки, результати здійснення даної класифікації представлено в табл. 2.22.

Так, до першої групи входить державне управління; такі види економічної діяльності як промисловість, операції з нерухомістю, охорона здоров'я, транспорті і зв'язок входять до складу другої групи; найменше державний сектор представлений в сільському господарстві, будівництві, оптовій та роздрібній торгівлі, фінансовій діяльності, освіті, колективних та особистих послугах в готельному господарстві.

Неоптимальність галузевої структури даного сектора у вітчизняній промисловості є наслідком прорахунків здійснених в процесі трансформації державного сектора економіки України. У зв'язку з цим слід переглянути деякі результати реформування промисловості для усунення структурних невідповідностей.

Класифікація видів економічної діяльності за часткою державного сектора економіки

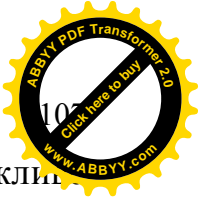
Висока частка більше 30 %	Помірна частка від 10 до 30 %	Низька частка менше 10 %
- державне управління	- промисловість; - операції з нерухомістю, завдання під найм та послуги юридичним особам; - охорона здоров'я та соціальна допомога; - транспорт та зв'язок	- сільське господарство, мисливство та лісове господарство; - будівництво; - оптова та роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами, послуги з ремонту; - фінансова діяльність; - колективні, громадські та особисті послуги; - готелі та ресторани; - освіта

Подальший розвиток державного сектора економіки України повинен базуватися на двох ключових принципах:

- принципу концентрації;
- принципу ефективного інвестування ресурсів.

Принцип концентрації передбачає встановлення граничної межі питомої ваги державної власності в структурі корпоративного контролю підприємств різних галузей економіки України. Так, на нашу думку, до числа галузей з високою часткою державного сектора слід віднести енергетику, залізничний транспорт, зв'язок, корабле-, авіа- і ракетобудування, ВПК. Підприємства з високою інвестиційною привабливістю, до числа яких слід віднести підприємства чорної металургії, вугільної промисловості, хімічної промисловості, повинні мати частку державної власності, хоча й не незначну.

Збереження впливу держави в державних установах соціальної сфери (медицина, освіта, наука, культура) повинно відбуватися з урахуванням національних особливостей і традицій.

Дотримання принципу ефективного інвестування ресурсів можливе лише за умови проведення постійного моніторингу діяльності підприємств з державною часткою власності.

Проведення активної державної політики відносно змішаних підприємств державного сектора, повинно передбачати відповідний орган, що буде займатися їх діяльністю, та розробку механізму ухвалення і узгодження рішень між різними гілками влади, при цьому впровадження відповідних рішень повинне відбуватися відповідно до статусу господарської структури із змішаною формою власності.

Таким чином, проведений аналіз щодо відносних масштабів державного сектора економіки та його розрахунок в розрізі видів економічної діяльності свідчить, що державний сектор економіки України займає незначне місце в складі національної економіки та спостерігається зменшення його частки. Тому, на наш погляд, подальший розвиток суб'єктів даного сегменту має базуватися на принципі концентрації та принципі ефективного інвестування ресурсів. В свою чергу, прийняття рішення щодо змін меж державного сектору, має передувати визначенню рівня ефективності його функціонування і вже виходячи з отриманих результатів проводити оптимізацію кількісних та якісних параметрів функціонування зазначеної складової економіки України.

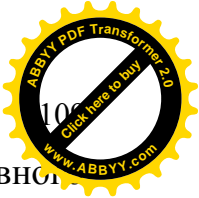
2.3. Побудова системи показників оцінки ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки

При формуванні державного сектора економіки особливе місце посідає вибір критеріїв і методів оцінки його ефективності, оскільки аналіз ефективності функціонування дає змогу визначити якість функціонування даного сегменту національної економіки. В умовах ринкової економіки

кожний суб'єкт господарювання незалежно від форми власності має право існування лише в тому випадку, коли забезпечується мінімально допустимий рівень ефективності його діяльності. І якщо функціонування певного суб'єкту є неефективне, то відбувається зміна власності або його ліквідація взагалі. Масштаби державного сектора економіки дають змогу розкрити кількісні показники функціонування його суб'єктів. Оцінка ефективності виступає зворотною стороною аналізу масштабів державного сектора, тому що за високого рівня ефективності існуючі масштаби державного сектора є виправданими, а при низькому рівні ефективності державного сектора слід переглянути його частку в національній економіці і визначити його оптимальні масштаби. Слід зазначити, що на сучасному етапі вивчаються лише кількісні показники, а ефективність функціонування суб'єктів державного сектора практично не розглядається. На нашу думку, розробка комплексного показника ефективності функціонування та удосконалення показників, що характеризують соціально-економічну ефективність, бюджетну ефективність та фінансову ефективність є досить актуальною і має теоретичне і практичне значення.

Слід зазначити, що поняття «ефективність» широко використовується практично в усіх сферах практичної та наукової діяльності. В цілому ефективність як поняття має два значення: технічна ефективність і економічна ефективність. В економічних дослідженнях, ефективність розглядають як результат або віддачу в зіставленні з витратами сил і засобів, спрямованих на досягнення певної мети. При оцінці ефективності економічної системи на різних рівнях використовується певна система критеріїв та показників. Що стосується ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки, то науковій літературі існує декілька методичних підходів щодо її визначення. На нашу думку, основні показники, що характеризують ефективність державного сектора економіки є наступні, а саме: соціально-економічна ефективність, бюджетна ефективність, фінансова ефективність.

Відмітимо, що оскільки діяльність значної частини суб'єктів державного сектора направлена на задоволення соціальних стандартів, то основу показника ефективності їх діяльності є показник соціально-економічної ефективності бюджетних установ.

Дослідження наукової літератури показало, що для визначення рівня соціальної ефективності (E_c), як правило, використовується наступна формула (2.3):

$$E_c = C/V, \quad (2.3)$$

де C - соціальний ефект від профінансованих державою заходів;

V - загальні бюджетні витрати на фінансування даних заходів [48].

Показник соціальної ефективності характеризує ступінь витратності певного заходу для бюджету і, отже, ступінь обтяжливості підприємства державного сектора, яке реалізує зазначений соціальний захід.

В зарубіжній практиці досить часто для визначення соціальної ефективності використовується факторна схема аналізу ефективності фінансування підприємств даного сектора голландського професора Ніко Моля, яка відома під назвою методології «три Е», які є економією (economy), ефективністю (efficiency) і продуктивністю (effectiveness) (2.4) [80].

$$E = E_{ек} \cdot E_{еф} \cdot E_{пр}, \quad (2.4)$$

де $E_{ек}$ - коефіцієнт економії бюджетних ресурсів, який розраховується як відношення загальних витрат на здійснення заходів (Z) до загальних бюджетних витрат на фінансування даних заходів (V);

$E_{еф}$ - коефіцієнт економічної ефективності профінансованих заходів, який розраховується як відношення загальних витрат на здійснення заходів (Z) до загального результату від здійснення заходів (V);

$E_{пр}$ - коефіцієнт соціальної продуктивності, який розраховується як відношення соціального ефекту від профінансованих державою заходів (E) до загального результату від здійснення заходів (V).

На основі даного підходу нами удосконалено схему визначення інтегрального показника соціально-економічної ефективності ($E_{се}$) бюджетних установ (2.5):

$$E_{се} = \sqrt[3]{E_1 \cdot E_2 \cdot E_3}, \quad (2.5)$$

де E_1 - коефіцієнт економії бюджетних коштів, який розраховується як відношення загальної суми видатків державного бюджету (Z) до загальних бюджетних витрат на фінансування поточних витрат бюджетних установ (B);

E_2 - коефіцієнт економічної ефективності бюджетних установ, який розраховується як відношення загального результату від проведення заходу, який складається з оплати послуг бюджетних установ та інших джерел їх власних надходжень (V) до загальних бюджетних витрат на фінансування поточних витрат бюджетних установ (B);

E_3 - коефіцієнт соціальної ефективності витрачання бюджетних, який розраховується як відношення соціального ефекту від профінансованих державою заходів (E) до загального результату від проведення заходу, який складається з оплати послуг бюджетних установ та інших джерел їх власних надходжень (V).

В запропонованому підході інтегральний показник соціально-економічної ефективності бюджетних установ визначається як середня геометрична, що усуває принциповий, на нашу думку, недолік формули 2.4 – мультиплікативну взаємодію бюджетної економії, економічної та соціальної ефективності бюджетних установ.

Даний аналіз дозволяє визначити комплексний вплив результатів діяльності бюджетних установ на соціально-економічну ефективність

державного сектора економіки. Так, якщо $E_{ce} = 1$, то соціально-економічний ефект діяльності бюджетних установ компенсує видатки державного бюджету на їх фінансування; якщо $E_{ce} > 1$, то спостерігається зростання доходів державного бюджету, поліпшення якості функціонування соціальної сфери, що свідчить про підвищення соціально-економічної ефективності державного сектора. Якщо $E_{ce} < 1$, то видатки на фінансування бюджетних установ є невиправданими, в цьому випадку державний сектор неефективний.

Нами було проведено розрахунок соціально-економічної ефективності бюджетних установ за період 2005-2007 рр. з використанням запропонованої моделі (табл. 2.23).

Таблиця 2.23

Розрахунок соціально-економічної ефективності бюджетних установ
України за період 2005-2007 рр.

Показник	Роки			Темп приросту %, 2007 р. до	
	2005	2006	2007	2005 р.	2006 р.
Надходження бюджетних установ, млн. грн. (V)	8210,07	11797,66	16524,23	101,27	40,06
Витрати державного бюджету на фінансування поточних витрат бюджетних установ (B)	38086,03	47300,72	61823,13	62,32	30,70
Загальна сума видатків державного бюджету (Z)	112975,94	137108,01	174254,30	54,24	27,09
E_1	2,97	2,90	2,82	-5,05	-2,76
E_2	0,22	0,25	0,27	22,73	8,00
E_3	1,00	1,00	1,00	0,00	0,00
E_{ce}	0,86	0,90	0,91	5,81	1,11

Джерело: власні розрахунки на основі даних [61-63].

На жаль в Україні під час аналізу діяльності суб'єктів державного сектора такий індикатор, як соціальна ефективність не розглядається і не враховується, хоча він надав би досить об'єктивну інформацію щодо доцільності функціонування того чи іншого суб'єкту із соціальним напрямком діяльності, тому в розрахунках нами коефіцієнт соціальної ефективності прийнято за одиницю, оскільки мінімальна величина соціального ефекту має відповідати обсягам виділеного бюджетного фінансування.

Наведені розрахунки свідчать що інтегральний показник соціально-економічної ефективності бюджетних установ знаходиться на досить низькому і середньому його значення за період 2005-2007 рр. складає 0,89. Однак, спостерігається зростання рівня соціально-економічної ефективності з 0,86 в 2005 р. до 0,91 у 2007 р. або на 5,81 %. Основним фактором цих позитивних зрушень є зростання коефіцієнта економічної ефективності бюджетних установ, який показує рівень їх доходності майже 23 %, хоча в цілому економічна ефективність бюджетних установ є досить низькою – в середньому 0,24. Таким чином, на основі проведених розрахунків інтегрального показника соціально-економічної ефективності бюджетних установ ми можемо зробити висновок, що державний сектор економіки України не в повній мірі виконує покладені на нього функції щодо забезпечення належного рівня соціальних стандартів.

Слід відмітити, що в сучасних умовах трансформації державного сектора одним з головних факторів відповідних змін виступає баланс доходів і витрат держави, пов'язаний з підтримкою діяльності державного сектора взагалі і його окремих підприємств зокрема. Таким чином, необхідно визначити середні нормативи щодо коефіцієнту соціально-економічної ефективності, і у випадку, якщо обсяги витрат на підтримку діяльності даного сегменту значно перевищують отримані доходи, то, на нашу думку, доцільним є впровадження низки заходів з оптимізації складу та структури державного сектора економіки.

З метою розрахунку фінансового навантаження на державний бюджет - бюджетної ефективності (E_6) суб'єктів державного сектора економіки використовується співвідношення між обсягами чистих надходжень до державного бюджету в результаті діяльності суб'єктів державного сектора економіки та видатками з державного бюджету на їх утримання (2.6):

$$E_6 = (\text{ПН} + \text{ІН} - \text{В}) / \text{В} \quad (2.6)$$

де В - витрати (як правило, середньорічні) державного бюджету на підтримку діяльності відповідного суб'єкта державного сектора;

ПН - податкові надходження до державного бюджету від відповідного суб'єкта державного сектора;

ІН - інші доходи державного бюджету, які отримані від експлуатації відповідного суб'єкта державного сектора.

Слід зазначити, що розрахунок бюджетної ефективності відіграє важливу роль під час формування політики відносно державного сектора економіки та надає можливість узгодити такі економічних аспектів, як розвиток державного сектора і формування державного бюджету (державних фінансів). На основі результатів розрахунку бюджетної ефективності можна здійснювати балансування двох суперечливих завдань держави: підтримка і розвиток державного сектора економіки і забезпечення збалансованості державного бюджету.

Відмітимо, що проведені розрахунки бюджетної ефективності дають змогу оцінити доцільність перебування того чи іншого суб'єкта у складі державного сектора економіки. З врахуванням однакової значущості результатів діяльності як суб'єктів господарювання державного сектора економіки, так і бюджетних установ для формування бюджетної ефективності пропонуємо інтегральний показник розраховувати як середнє арифметичне з отриманих значень. Оскільки чим більша величина E_6 , тим вигідніше підтримка відповідного суб'єкта державного сектора державним бюджетом. Відповідно, якщо $E_6 > 0$, тобто баланс доходів і витрат є

позитивним, а отже входження оціненого суб'єкта господарювання до складу державного сектора економіки є обґрунтованим. І у випадку, якщо $E_6 < 0$, то слід звернути увагу на можливість реструктуризації та приватизації такого підприємства.

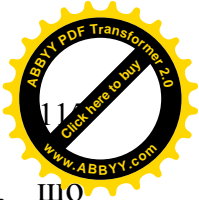
Проведемо аналіз бюджетної ефективності фінансів державного сектора економіки України за період 2005-2007 роки з врахуванням результатів діяльності державних підприємств та бюджетних установ. Вихідні дані для визначення бюджетної ефективності та результати розрахунків наведено в табл. 2.24.

Таблиця 2.24

Аналіз бюджетної ефективності фінансів державного сектора економіки за період 2005-2007 роки

Показник	Роки			Абсолютне відхилення «+/-», 2007 р. до	
	2005	2006	2007	2005 р.	2006 р.
Податкові надходження суб'єктів господарювання державного сектора, млн. грн.	7335,44	22047,80	19281,13	11945,69	-2766,67
Неподаткові надходження суб'єктів господарювання державного сектора, млн. грн.	10934,34	12904,44	13051,37	2117,03	146,93
Витрати державного бюджету на підтримку діяльності суб'єктів господарювання державного сектора, млн. грн.	35569,76	46308,84	63462,34	27892,58	17153,50
Бюджетна ефективність суб'єктів господарювання державного сектора, %	-48,64	-24,52	-49,05	-0,41	-24,53
Надходження до державного бюджету від бюджетних установ, млн. грн.	8210,07	11797,66	16524,23	8314,16	4726,57
Витрати державного бюджету на фінансування поточних витрат бюджетних установ, млн. грн.	38086,03	47300,72	61823,13	23737,10	14522,41
Бюджетна ефективність бюджетних установ, %	-78,44	-75,06	-73,27	5,17	1,79
Інтегральний показник бюджетної ефективності, %	-63,54	-49,79	-61,16	2,38	-11,37

Джерело: власні розрахунки на основі даних [61-63].

Результати проведених розрахунків показують, що в періоді, що аналізується, бюджетна ефективність державного сектора має від'ємний результат і намічається негативна тенденція щодо збільшення обсягів перевищення витрат на утримання суб'єктів господарювання державного сектора над надходженнями до державного бюджету в результаті діяльності зазначених суб'єктів. Таким чином, існуючі масштаби державного сектора економіки не виправдовують себе, а зазначений сегмент необхідно реструктуризувати з метою забезпечення таких обсягів державного сектора, які б забезпечували належний рівень бюджетної ефективності.

Необхідно відмітити, що основним критерієм ефективності функціонування будь-якого суб'єкта господарювання, в тому числі суб'єктів державного сектора, є його фінансова спроможність. І хоча фінансові аспекти в діяльності державного сектора не завжди є визначальними, їхня оцінка є необхідною. Аналіз фінансової ефективності діяльності суб'єктів державного сектора економіки здійснюється на основі розрахунку наступних показників:

- рентабельність діяльності (R_d), який є визначальним у формуванні фінансової ефективності, оскільки відображає інтенсивність генерування чистого прибутку суб'єктами господарювання державного сектора у розрахунку на 1 грн. отриманого ними чистого доходу;
- ефективність використання оборотних активів (R_a), що є одним із головних чинників формування попереднього показника та характеризує прибутковість мобільної частини фінансових ресурсів суб'єктів господарювання державного сектора;
- рентабельність основних засобів (R_o) – додатковий показник, що характеризує внесок основних засобів у формування рентабельності діяльності державного сектора.

Відмітимо, що в науковій літературі відсутні методологічні розробки щодо розрахунку інтегрального показника фінансової ефективності суб'єктів державного сектора економіки (E_ϕ). На нашу думку, його доцільно розраховувати на основі запропонованої системи показників фінансової

ефективності державного сектора з огляду на відсутність між ними мультиплікативного зв'язку за такою формулою (2.7):

$$E_{\phi} = \sqrt[3]{P_d \cdot P_a \cdot P_o} \quad (2.7)$$

При цьому, діяльності державного сектора з фінансової точки зору є ефективною, якщо інтегральний показник більше 0, а від'ємне значення даного показника свідчить про фінансову неефективність даного сектора. Слід зазначити, що в динаміці при нормальній роботі суб'єктів господарювання державного сектора рівень цього показника має збільшуватися.

Розрахунок інтегральної фінансової ефективності державного сектора економіки України за період 2005-2007 рр. наведено в табл. 2.25.

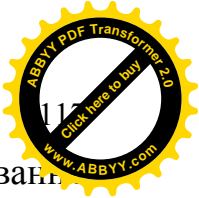
З наведених результатів розрахунку показників ефективності державного сектора економіки видно, що в цілому в 2007 р. відбувається підвищення показників рентабельності діяльності з 0,49 % в 2005 р. до 3,09 %, ефективності використання оборотних активів з 1,06 % до 5,72 % відповідно та рентабельності основних засобів з 0,87 % до 3,94 %, що в свою чергу обумовило збільшення рівня узагальнюючого показника фінансової ефективності до 4,11 % тобто на 3,35 %.

Таблиця 2.25

Показники фінансової ефективності суб'єктів господарювання державного сектора економіки за період 2005-2007 рр., %

Показник	Роки			Абсолютне відхилення «+/-», 2007 р. до	
	2005	2006	2007	2005 р.	2006 р.
Рентабельність діяльності	0,49	2,60	3,09	2,60	0,49
Ефективності використання оборотних активів	1,06	4,78	5,72	4,66	0,94
Рентабельність основних засобів	0,87	3,93	3,94	3,07	0,01
Інтегральний показник фінансової ефективності	0,77	3,66	4,11	3,34	0,45

Джерело: власні розрахунки на основі даних [120-122].

При побудові комплексного показника ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки ($E_{дс}$) нами пропонується використовувати підхід визначення середньозваженої величини з трьох виділених інтегральних показників, оскільки на нашу думку, вони мають різне значення для формування загального ефекту.

Якщо проранжувати систему показників ефективності державного сектора в порядку зменшення значущості, то, на нашу думку, їх слід розглядати в наступному порядку:

- соціально-економічна ефективність, оскільки основною функцією державного сектора є забезпечення виконання на належному рівні соціального захисту населення;
- бюджетна ефективність, так як необхідно аналізувати доцільність утримання даного сегменту за рахунок бюджетних коштів,
- фінансова ефективність – даний напрямок характеризує рівень прибутковості суб'єктів господарювання.

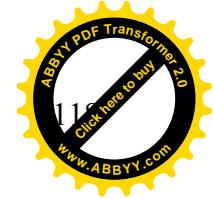
В цьому випадку комплексний показник ефективності може бути розрахований за наступною формулою (2.8):

$$E_{дс} = r_1 \cdot E_{се} + r_2 \cdot E_б + r_3 \cdot E_ф, \quad (2.8)$$

де r_1 , r_2 , r_3 – рівні значущості відповідних видів ефективності для формування комплексного показника, які задовольняють вимозі: $r_1 \geq r_2 \geq r_3$.

Важливим методологічним питанням є кількісна оцінка вказаних рівнів значущості.

Відповідно, для проранжованої в порядку убутання їх значущості системи показників рівень вагомості i -го показника (r_i) варто визначати за правилом Фішберна [181]:

$$r_i = \frac{2(N-i+1)}{(N+1)N} \quad (2.10)$$

де N – загальна кількість параметрів в комплексному показнику;

i – порядковий номер показника в проранжованій системі.

Правило Фішберна відображає той факт, що про рівень значимості показників невідомо нічого крім того, що рівень значущості соціально-економічної ефективності є більшим від рівня значущості бюджетної ефективності, в свою чергу останній перевищує рівень значущості фінансової ефективності. Тоді кількісна оцінка рівнів значущості відповідає максимуму ентропії наявної інформаційної невизначеності про об'єкт дослідження.

Виходячи з передбачених критеріїв оцінювання інтегральних показників ефективності державного сектора за окремим напрямками функціонування державного в цілому є ефективним, якщо комплексний показник ефективності більше 0. При цьому підвищення значення даного показника в динаміці буде свідчити про зростання ефективності даного сектора.

На основі вищенаведених рекомендацій пропонуємо наступну модель щодо оцінки ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки (рис. 2.4).

Проведемо розрахунок комплексного показника ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки на основі розроблених методичних підходів за період 2005-2007 рр. Результати проведених розрахунків представлено в табл. 2.26.

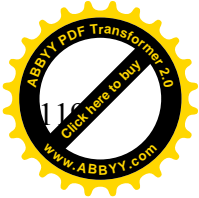
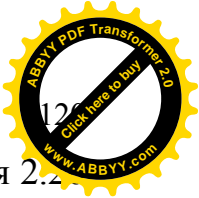

Рис. 2.4. Модель оцінки ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки

Оцінка комплексного показника ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки, %

Показник	Рівень значущості	Роки		
		2005	2006	2007
Інтегральний показник соціально-економічної ефективності бюджетних установ	0,5	86,77	89,84	91,31
Інтегральний показник бюджетної ефективності	0,3	-63,54	-49,79	-61,16
Інтегральний показник фінансової ефективності	0,2	0,77	3,66	4,11
Комплексний показник ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки	x	24,48	30,72	28,13

Джерело: власні розрахунки на основі даних [61-63, 120-122].

Як свідчить проведений розрахунок загальний рівень ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки знаходиться на низькому рівні і коливається в межах 24,48 - 28,13 %. Позитивне значення комплексного показника зумовлено високим рівнем значущості показника соціально економічної ефективності, який в 2005-2007 рр. мав додатне значення. Відповідно, показник бюджетної ефективності хоча й є менше нуля, через середній рівень значущості не істотно впливає на підсумковий результат. Що стосується показника фінансової ефективності, то він знаходиться на низькому рівні і його роль в комплексному показнику не значна. Отже, як бачимо, існуючи масштаби державного сектора економіки є не обґрунтованими, тому необхідно визначити оптимальні розміри, які забезпечували достатній рівень ефективності його функціонування.

Таким чином, аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури з питань оцінки ефективності функціонування державного сектору економіки свідчить, про відсутність системи показників, яка дозволила провести зазначену оцінку. На наш погляд, доцільно розрахувати комплексний показник ефективності функціонування даного сектору з врахуванням

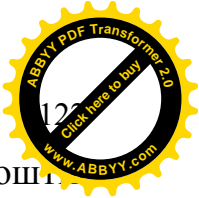

інтегральних показників соціально-економічної, бюджетної та фінансової ефективності. Розрахунок комплексного показника в цілому та в розрізі його складових елементів показав, що суб'єктами державного сектору економіки України не в повній мірі виконуються покладені на нього соціально-економічні функції та потребує визначення взаємозалежності рівня ефективності даного сегменту економіки та кількісних пропорцій його функціонування.

Висновок до розділу 2.

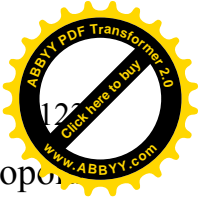
На основі проведеного аналізу сучасного стану розвитку фінансів державного сектору економіки, враховуючи рівень оцінки кількісних та якісних параметрів його функціонування, а також наявність проблемних питань щодо оцінки якості його діяльності, можна зробити наступні висновки:

1. Оцінюючи сучасний стан розвитку фінансів державного сектору економіки було встановлено, що в результаті реалізації в Україні трансформаційних процесів, спрямованих на роздержавлення національної економіки відбулося значне зменшення масштабів державного сектору економіки. Дослідження рівня його розвитку показало, що частка суб'єктів господарювання державного сектору в загальній кількості складає в 2007 р. лише 2,04 %. В структурі державного сектору економіки провідне місце займає державний унітарний сектор, частка якого в 2007 р. становить 96,27 % . На основі вивчення динаміки основних результативних показників функціонування фінансів державного сектору економіки, а саме: середньорічної вартості оборотних та необоротних активів, обсягу чистого прибутку та дослідження взаємозв'язку державних фінансів та фінансів державного сектору на основі порівняння обсягів надходжень до державного бюджету в результаті діяльності суб'єктів державного

сектора економіки з обсягами споживання ними державних коштів встановлено, що державний сектор економіки України відіграє значну роль у формуванні фінансових ресурсів держави. Збільшення обсягів фінансування суб'єктів державного сектора економіки за рахунок бюджетних коштів дозволило покращити фінансові результати функціонування підприємств наступних видів діяльності, а саме: сільське господарство, промисловість, охорона здоров'я.

2. Одним з елементів проведення комплексного аналізу рівня розвитку державного сектора економіки було визначення його масштабів, що має досить суттєве значення, оскільки надає можливість визначити оптимальні пропорції співіснування державного та недержавного секторів національної економіки України. Базою формування інтегрального показника відносних масштабів зазначеного сегменту стали показники частки державного сектора: в загальній чисельності зайнятих в країні; в загальному обсязі основних фондів в країні; частка державного сектора у валовому випуску продукції в країні; частка державного сектора в загальній чисельності підприємств в країні. Провівши відповідні розрахунки, було відзначено, що у вітчизняній економіці намітилася тенденція до зменшення обсягів державного сектора, підтвердженням чого є зниження інтегрального показника у 2007 р. до рівня 10,3 %.
3. Для виявлення причин зменшення відносних масштабів державного сектора економіки України в цілому було проведено дослідження кількісних показників державного сектора економіки України та розрахунок інтегрального показника в розрізі видів економічної діяльності. Виходячи з проведеного аналізу було зазначено, що найбільше державний сектор представлений в державному управлінні, його частка в даній сфері становить 51,7 % та транспорті - 20,9 %, а інші види діяльності характеризуються домінуванням приватного сектора. Посилення ролі державного сектора економіки відмічається лише в

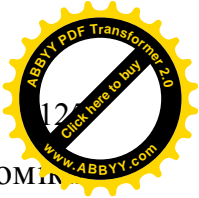
сільському господарстві, готельно-ресторанному бізнесі, охороні здоров'я та надані колективних, громадських та особистих послуг. На основі розрахунку відносних масштабів державного сектора економіки в розрізі видів економічної діяльності, встановлено, що зменшення інтегрального показника в цілому зумовлене зниженням кількісних параметрів діяльності суб'єктів господарювання за такими видами економічної діяльності, а саме: промисловість, будівництво, оптова та роздрібна торгівля, транспорт і зв'язок, фінансова діяльність, операції з нерухомістю, державне управління, освіта.

4. З метою оптимізації галузевої структури види економічної діяльності було згруповано за часткою державного сектора економіки у три групи: економічна діяльність з високою часткою державного сектора, що складає більше 30 %, з помірною часткою – від 10 до 30 % та низькою часткою – менше 10 %, що дозволило до першої групи віднести державне управління; до складу другої групи ввійшли такі види економічної діяльності як промисловість, операції з нерухомістю, охорона здоров'я, транспорті і зв'язок; найменше державний сектор представлений в сільському господарстві, будівництві, оптовій та роздрібній торгівлі, фінансовій діяльності, освіті, колективних та особистих послугах в готельному господарстві. Тому для подолання диспропорцій у галузевій структурі національної економіки було запропоновано подальший розвиток державного сектора здійснювати на основі двох ключових принципів: концентрації та ефективного інвестування ресурсів.
5. Одним з основних якісних показників функціонування державного сектора економіки є рівень його соціально-економічної ефективності. Результатом дослідження стала побудова інтегрального показника соціально-економічної ефективності бюджетних установ, який характеризує ступінь витратності певного заходу для бюджету і, отже, ступінь обтяжливості підприємства державного сектора, що реалізує

зазначений соціальний захід. У результаті проведених розрахунків встановлено, що не дивлячись на позитивну тенденцію зростання інтегрального показника соціально-економічної ефективності бюджетних установ з 0,86 в 2005 р. до рівня 0,91 в 2007р., його значення все ще знаходиться на досить низькому рівні і свідчить про недостатньо належне виконання державним сектором покладених на нього соціально-економічних функцій.

6. Для розрахунку інтегрального показника бюджетної ефективності суб'єктів державного сектора економіки нами запропоновано використовувати співвідношення між обсягами чистих грошових надходжень до державного бюджету в результаті діяльності суб'єктів державного сектора економіки та видатками з державного бюджету на їх утримання. На основі проведених розрахунків встановлено, що показник бюджетної ефективності державного сектора економіки України складає в 2007 р. - 61,16 %, тобто витрати на утримання суб'єктів господарювання державного сектора значно перевищують надходженнями до державного бюджету в результаті їх діяльності. Це свідчить про те, що існуючі масштаби державного сектора економіки є не обґрунтованими і потребують формування таких обсягів державного сектора, які б забезпечували належний рівень його бюджетної ефективності.
7. Встановлено, що основним критерієм успішності функціонування будь-якого суб'єкта господарювання, в тому числі і суб'єктів державного сектора економіки, є його фінансова ефективність. Враховуючи відсутність у науковій літературі методичного підходу щодо оцінки даного показника, було запропоновано рівень фінансової ефективності суб'єктів державного сектора економіки визначати на основі інтегрального показника, який формується з наступних коефіцієнтів: рентабельності діяльності; ефективності використання оборотних активів; рентабельності основних засобів. Значення інтегрального

показника фінансової ефективності державної сектора економіки України на рівні 4,11 % свідчить про низьку фінансову ефективність даного сегменту. В той же час, на протязі аналізованого періоду спостерігається позитивна тенденція щодо зростання даного показника зумовлена зростанням рентабельності діяльності суб'єктів державного сектора економіки та рівня ефективності використання ними активів.

8. Результатом проведеного дослідження стала розробка моделі оцінки ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки на основі визначення комплексного показника, який відіграє важливу роль у встановленні оптимальних пропорцій співіснування державного та недержавного секторів. На думку автора, комплексний показник ефективності функціонування має визначатися як середньозважена величина з інтегральних значень (коефіцієнтів) соціально-економічної, бюджетної та фінансової ефективності. Встановлено, що рівень їх значущості, виходячи з функціонального призначення даного сегменту, відповідно складає 0,5, 0,3 та 0,2. Проведений аналіз даного показника свідчить, що загальний рівень ефективності функціонування державного сектора економіки України знаходиться на низькому рівні і коливається в межах 24,48-28,13 % при встановленому максимальному значенні 100 %.

Основні результати 2 розділу опубліковані в наукових статтях [31, 37, 39] та тезах доповідей [35].

РОЗДІЛ 3

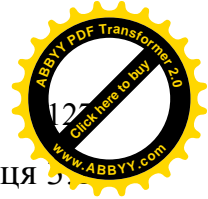
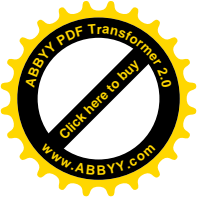
НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

3.1. Вплив масштабів державного сектора на його ефективність в розрізі окремих видів економічної діяльності

Важливу роль під час аналізу ефективності функціонування державного сектора економіки відіграють не лише рівень його абсолютної або відносної ефективності, а й врахування при цьому впливу зміни його масштабів. Отже, досить актуальним на сьогоднішній день є питання щодо якості впливу трансформаційних процесів на ефективність функціонування зазначеного сегменту. Аналіз кількісних та якісних показників, що характеризують діяльність державного сектора в цілому та в розрізі видів економічної діяльності проведено в 2 розділі. Відповідно на даному етапі здійснимо оцінку, перш за все, взаємозв'язку відносних масштабів державного сектора та його ефективності як в розрізі окремих видів економічної діяльності так і в цілому, а по-друге, визначимо чи буде забезпечуватися належний рівень ефективності функціонування національної економіки за відсутності державного сектора економіки в ній.

Слід відмітити, що в наукових колах досить розповсюдженою є думка, згідно якої суб'єкти господарювання недержавного сектора економіки працюють з більшою ефективністю в порівнянні з державним, а тому останній необхідно якщо і не ліквідувати, то хоча б мінімізувати. Однак це положення є недостатньо обґрунтованим та потребує детального вивчення і аналізу відповідних статистичних даних.

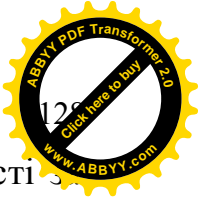
Враховуючи, що мова також йде про визначення пропорцій співіснування державного та недержавного секторів, які б забезпечували

Динаміка показників фінансової ефективності суб'єктів господарювання в розрізі державного та недержавного секторів економіки за період 2005-2007 рр., %

Вид економічної діяльності	Рентабельність діяльності						Ефективність використання оборотних активів						Рентабельність основних засобів					
	2005 р.		2006 р.		2007 р.		2005 р.		2006 р.		2007 р.		2005 р.		2006 р.		2007 р.	
	ДСЕ	НДСЕ	ДСЕ	НДСЕ	ДСЕ	НДСЕ	ДСЕ	НДСЕ	ДСЕ	НДСЕ	ДСЕ	НДСЕ	ДСЕ	НДСЕ	ДСЕ	НДСЕ	ДСЕ	НДСЕ
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство, рибне господарство	-1,65	10,63	-2,08	8,61	0,38	16,97	-2,93	13,09	-4,71	9,50	0,92	18,22	-1,51	13,87	-1,95	10,72	0,37	24,16
Промисловість	-0,34	3,99	3,06	3,84	0,97	4,11	-0,42	10,07	5,15	9,52	1,77	10,37	-0,38	12,83	4,69	12,83	1,18	14,22
Будівництво	-3,18	0,61	-1,61	1,20	-3,78	0,48	-9,13	1,19	-4,92	2,51	-8,40	0,97	-7,31	3,16	-4,34	7,36	-13,42	2,96
Оптова та роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами, послуги з ремонту	-2,44	1,09	-4,35	0,72	-0,04	0,99	-5,80	3,30	-11,65	2,25	-0,13	2,81	-50,96	29,65	-99,23	20,45	-1,20	24,73
Готелі і ресторани	3,10	0,24	1,02	-2,78	2,44	-1,67	7,63	0,66	2,08	-6,43	6,71	-3,19	1,39	0,28	0,44	-3,38	0,83	-2,13
Транспорт і зв'язок	4,31	10,48	3,55	6,56	4,61	5,79	14,92	27,48	10,69	19,31	14,06	16,30	5,50	10,66	2,82	10,02	3,45	7,00
Фінансова діяльність	1,26	9,72	-1,89	5,41	-4,03	0,64	2,15	17,03	-1,22	11,57	-0,29	11,21	3,38	252,61	-3,89	389,26	-2,23	277,35
Операції з нерухомістю, здавання під найм та послуги юридичним особам	-0,16	3,50	7,14	4,89	11,22	24,81	-1,23	3,08	7,89	4,44	12,33	22,92	-1,45	1,22	37,50	1,58	52,52	10,25
Державне управління	0,79	53,64	15,13	4,55	12,88	32,12	2,56	2,90	28,40	9,80	24,56	33,20	4,21	13,68	27,53	10,38	25,74	90,83
Освіта	1,07	6,44	1,15	6,01	3,83	4,36	8,88	26,56	4,12	28,00	14,47	3,33	4,81	12,76	1,75	12,31	6,73	6,45
Охорона здоров'я та соціальна допомога	1,13	1,03	-9,20	0,64	2,65	-2,13	0,56	3,01	-5,91	1,83	2,39	-6,77	0,52	1,09	-3,96	0,74	1,20	-2,67
Колективні, громадські та особисті послуги	-1,67	-1,13	-15,76	2,83	-17,69	-0,48	-3,21	-1,50	-27,99	8,94	-31,51	-1,38	-1,10	-1,88	-7,29	3,10	-6,49	-0,50

Джерело: власні розрахунки на основі даних [120-122].

відповідну ефективність проведемо порівняльний аналіз їх ефективності з видами економічної діяльності.

Як свідчать проведені розрахунки в діяльності суб'єктів державного сектора економіки намітилися позитивні зрушення щодо покращення показників ефективності їх діяльності. Так, в 2007 р. в порівнянні з попередніми періодами подолали збитковість суб'єкти господарювання таких видів економічної діяльності, як сільське господарство, промисловість, операції з нерухомістю. Слід відмітити, що збитковою є діяльність суб'єктів господарювання в будівництві, торгівлі, фінансовій діяльності та охороні здоров'я. Порівнюючи фінансову ефективність суб'єктів державного та недержавного секторів економіки, зазначимо, ефективність державного сектору переважає над недержавним лише в готельно-ресторанному бізнесі та у сфері охорони здоров'я.

Розглянемо взаємозв'язок ефективності діяльності суб'єктів господарювання державного сектора економіки та частки державного сектору економіки в розрізі видів економічної діяльності. Результати проведених нами розрахунків можна представити графічно у вигляді рисунку 3.1.

Таким чином, як бачимо високий рівень рентабельності відмічається в таких видах економічної діяльності, як державне управління та операції з нерухомістю, в той же час, державне управління характеризується високою часткою державного сектора, а операції з нерухомістю помірною. Середній рівень рентабельності притаманний таким видам економічної діяльності, як промисловість, охорона здоров'я та транспорт і зв'язок, сільське господарство, готельно-ресторанний бізнес, освіта. Відповідно промисловість, охорона здоров'я та транспорт і зв'язок характеризуються помірною часткою державного сектора, а сільське господарство, готельно-ресторанний бізнес та освіта входять до групи з низькою часткою державного сектора.

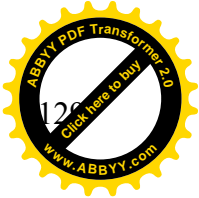

Рис. 3.1. Матриця залежності рівня рентабельності та частки державного сектора економіки в розрізі видів економічної діяльності

Збитковою є діяльність суб'єктів господарювання наступних видів економічної діяльності, в яких і частка державного сектора є досить низькою: будівництво, торгівля, фінансова діяльність та колективні, громадські та особисті послуги.

Для порівняння нами сформовано матрицю взаємозв'язку ефективності функціонування недержавного сектора економіки та його кількісних параметрів, яку представлено на рис. 3.2.

Рис 3.2. Матриця залежності рівня рентабельності та частки недержавного сектора економіки в розрізі видів економічної діяльності

Що стосується недержавного сектора економіки, то збитково в 2007 році спрацювали суб'єкти господарювання таких видів економічної діяльності, як колективні, громадські та особисті послуги, готелі і ресторани, охорона здоров'я та соціальна допомога. Рівень рентабельності від 0 до 10 % відмічається в промисловості, освіті, транспорті і зв'язку, будівництві, оптовій та роздрібній торгівлі, фінансовій діяльності. А такі види економічної діяльності як державне управління, операції з нерухомістю, сільське господарство мають досить високий рівень рентабельності, що складає більше 10 %.

Таким чином, результати проведеного дослідження вказують на те, що вищезазначені постулати про неефективність державного сектора та його мінімізацію є неправомірними. Для підтвердження даних висновків проведемо статистичний аналіз взаємозв'язку відносних масштабів державного сектора та його ефективності в цілому і в розрізі окремих видів

економічної діяльності на основі розрахунку коефіцієнта кореляції та детермінації.

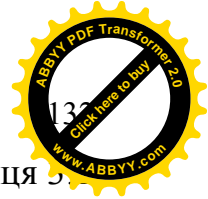
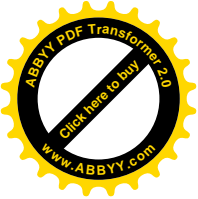
Слід відмітити, що коефіцієнт кореляції свідчить на скільки зміна середнього значення результативного показника обумовлена зміною факторних показників. В дослідженні передбачаємо можливість впливу відносних масштабів державного сектора на його фінансову ефективність виражену запропонованим в п.п. 2.3 інтегральним показником фінансової ефективності суб'єктів державного сектору економіки.

Характер взаємозв'язку між зазначеними показниками в залежності від значення коефіцієнта кореляції може бути прямим та зворотнім. При прямому зв'язку зі збільшенням або зменшенням значенням факторного показника відбувається зміна результативного показника у тому ж напрямку, в свою чергу, у випадку зворотного – зміна результативного показника здійснюється у зворотному напрямку [143].

При цьому коефіцієнт детермінації характеризує питому вагу варіації результативного показника, обумовленої зміною факторного показника.

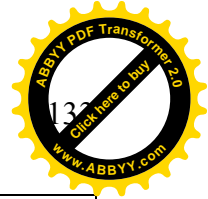
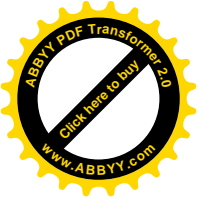
В табл. 3.2 представлено результати оцінки коефіцієнтів кореляції та детермінації взаємозв'язку відносних масштабів державного сектора та його ефективності державного сектору в цілому та в розрізі окремих видів економічної діяльності.

На основі проведених розрахунків можна зробити висновок, що збільшення відносних масштабів державного сектора економіки в цілому призводить до зниження рівня його фінансової ефективності, що зумовлено, в першу чергу, домінуванням в складі державного сектора суб'єктів, діяльність яких першочергово направлена на задоволення суспільних потреб. При цьому масштаб державного сектора та його фінансова ефективність характеризуються помірним взаємозв'язком. Що стосується коефіцієнту детермінації, то 30,54 % зміни інтегрального показника фінансової ефективності функціонування суб'єктів державного сектора економіки залежить від зміни його відносних масштабів.

Оцінка коефіцієнтів кореляції та детермінації взаємозв'язку відносних масштабів державного сектора та його ефективності державного сектору в цілому та в розрізі окремих видів економічної діяльності

Вид економічної діяльності	Роки						Коефіцієнт	
	2005		2006		2007		кореляції	детермінації, %
	інтегральний показник відносних масштабів, %	інтегральний показник фінансової ефективності, %	інтегральний показник відносних масштабів, %	інтегральний показник фінансової ефективності, %	інтегральний показник відносних масштабів, %	інтегральний показник фінансової ефективності, %		
В цілому по державному сектору	14,3	0,77	14,6	3,66	10,3	4,11	-0,55265	30,54
Види економічної діяльності з відсутнім взаємозв'язком (кореляція до $ \pm 0,3 $)								
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство, рибне господарство	8,85	-1,93989	9,95	-2,67325	9,6	0,505737	-0,01517	0,02
Будівництво	8,13	-5,96493	6,28	-3,25157	5,2	-7,52502	0,216723	4,70
Готелі і ресторани	5,78	3,203566	6,05	0,977324	13,2	2,386328	0,119904	1,44
Транспорт і зв'язок	42,63	7,071902	45,70	4,74772	20,9	6,069717	-0,19187	3,68
Охорона здоров'я та соціальна допомога	9,50	0,690383	11,93	-5,99363	14,2	1,966112	0,129744	1,68
Види економічної діяльності зі слабким взаємозв'язком (кореляція $ \pm 0,3 $ - $ \pm 0,5 $)								
Промисловість	15,73	-0,37859	16,85	4,196628	13,3	1,265345	0,457099	20,89
Оптова та роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами, послуги з ремонту	2,38	-8,96773	1,85	-17,1324	1,6	-0,1841	-0,33379	11,14

Продовження табл. 3.2

Вид економічної діяльності	Роки						Коефіцієнт	
	2005		2006		2007			
	інтегральний показник відносних масштабів, %	інтегральний показник фінансової ефективності, %	інтегральний показник відносних масштабів, %	інтегральний показник фінансової ефективності, %	інтегральний показник відносних масштабів, %	інтегральний показник фінансової ефективності, %	кореляції	детермінації, %
Фінансова діяльність	7,63	2,092065	7,68	-2,07774	1,8	-1,37616	0,350806	12,31
Види економічної діяльності з помірним взаємозв'язком (кореляція $ \pm 0,5 $ - $ \pm 0,7 $)								
Державне управління	69,28	2,041972	65,83	22,78529	51,7	20,11797	-0,55753	31,08
Освіта	7,35	3,575312	4,95	2,024002	2,7	7,198259	-0,66846	44,68
Колективні, громадські та особисті послуги	3,20	-1,80664	3,65	-14,7603	6,5	-15,3511	-0,6352	40,35
Види економічної діяльності з сильним взаємозв'язком (кореляція $ \pm 0,7 $ - $ \pm 1,0 $)								
Операції з нерухомістю, здавання під найм та послуги юридичним особам	18,35	-0,65836	13,98	12,83125	5,3	19,36839	-0,92634	85,81

Джерело: власні розрахунки на основі даних [120-122].

Аналіз даних показників у розрізі видів економічної діяльності надає можливість поділити види економічної діяльності за характером взаємозв'язку. Так, сільське господарство; будівництво; готелі і ресторани; транспорт і зв'язок; охорона здоров'я та соціальна допомога характеризуються відсутністю зв'язку між фінансовою ефективністю державного сектора та кількісним показником. В свою чергу, від'ємне значення коефіцієнта кореляції в таких видах економічної діяльності, як сільське господарство (-0,01517) та транспорт і зв'язок (-0,19187) свідчить, про те, що зі збільшенням обсягу державного сектора в даних видах відбувається зниження ефективності його функціонування. При цьому на відносні масштаби державного сектора в даній групі видів економічної діяльності припадає досить низька частка зміни ефективності його функціонування, оскільки коефіцієнт детермінації коливається в діапазоні від 0,02 до 4,7 %.

Відповідно до проведених розрахунків до другої групи, в якій простежується слабкий взаємозв'язок між масштабами державного сектору та його фінансовою ефективністю, слід віднести наступні види економічної, а саме: промисловість; торгівля та фінансова діяльність. Зворотній взаємозв'язок даних показників відмічається лише в торгівлі. Відносний вплив кількісного показника на якісний складає за цією групою від 11,14 до 20,89 %.

Помірний вплив масштабів на ефективність функціонування державного сектора спостерігається в державному управлінні, освіті та наданні колективних, громадських та особистих послуг. Слід зазначити, що діяльність відповідних суб'єктів господарювання спрямована, насамперед, на задоволення соціальних стандартів, а не на отримання прибутку. Цим і обумовлений виявлений зворотній характер зв'язку. За значенням коефіцієнту детермінації в державному управлінні динаміка фінансової ефективності на 31,08 % залежить від зміни частки державного сектора в

даному виді діяльності, в освіті – на 44,68 %, а в наданні колективних громадських та особистих послуг – на 40,35 %.

Сильний взаємозв'язок обраних показників відмічається в операціях з нерухомістю, що також має зворотній характер. Для даного виду діяльності 85,81 % рівня фінансової ефективності залежить від зміни масштабів включання державного сектора в її здійснення.

Проведемо кореляційно-регресійне моделювання залежності фінансової ефективності державного сектора економіки від його відносних масштабів у розрізі виділених груп для яких виявлена її наявність та в цілому. Моделювання проведено з використання програмних засобів функції регресійного аналізу в Excel. Оцінка параметрів регресії здійснюється за методом найменших квадратів на основі статистичних даних.

Для групи з низьким рівнем взаємозв'язку між досліджуваними параметрами отримане рівняння регресії має вигляд (3.1):

$$y = -7,34 + 0,63x \quad (3.1)$$

де y – фінансова ефективність функціонування суб'єктів державного сектора економіки;

x – відносний масштаб державного сектора економіки.

Інтерпретація отриманого рівняння парної регресії дозволяє зробити висновок, що зростання відносного масштабу державного сектора (питомої ваги) на 1% призводить до збільшення фінансової ефективності для промисловості, торгівлі та фінансової діяльності в середньому на 0,63 %. Дане рівняння є статистично значимим, що підтверджується оцінкою t -критерію Стьюдента.

Для групи видів діяльності з середнім взаємозв'язком між масштабами державного сектора та його фінансовою ефективністю відповідне рівняння регресії можна представити у вигляді (3.2):

$$y = -4,01 + 0,29x \quad (3.2)$$

Як видно з наведеної моделі зростання частки державного сектора в державному управлінні, освіті та наданні колективних, громадських та особистих послуг на 1 % супроводжується підвищення інтегрального показника фінансової ефективності на 0,29 %. Дане рівняння також є статистично значимим, оскільки розрахункове значення t-критерію (2,200) перевищує його критичного 0,127 при тому ж рівні вірогідності.

З огляду на обмеженість статистичних даних в розрізі операцій з нерухомістю, здавання під найм та послуги юридичним особам моделювання не проводили, оскільки взаємозв'язок між наявними значеннями досліджуваних параметрів за t-критерієм є не значимим.

В цілому для державного сектору економіки стохастична залежність фінансової ефективності від масштабів його розповсюдження в певному виді діяльності може бути описана наступним рівнянням: (3.3)

$$y = -3,04 + 0,27x \quad (3.3)$$

Отже, без залучення державного сектора національна економіка при інших незмінних умовах з фінансової точки зору буде неефективною. При цьому середній інтегральний показник фінансової ефективності буде становити -3,045 %. При нарощенні обсягів державного сектору економіки у відносному вимірі на 1 % фінансова ефективність економіки в середньому зростає на 0,27 %. Дана модель є статистичною значущою за t-критерієм Стьюдента, оскільки розрахункове значення 3,729 перевищує критичне при заданому рівні вірогідності (95%).

Всі виявлені моделі вказують на необхідність присутності державного сектора у вітчизняній економіці, оскільки в умовах його відсутності

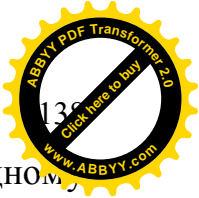

інтегральний показник фінансової ефективності буде мати від'ємне значення.

Отже, на нашу думку, для підвищення фінансової ефективності є доцільним нарощення присутності державного сектора економіки у складі суб'єктів господарювання за всіма видами діяльності, крім групи з відсутнім взаємозв'язком, що охоплює сільське господарство; будівництво; готельно-ресторанний бізнес; транспорт і зв'язок; охорону здоров'я та соціальну допомогу. Відповідно впровадження запропонованих моделей позитивно вплине на покращення ефективності діяльності суб'єктів господарювання як державного, так і недержавного секторів економіки, а також дозволить визначити оптимальні пропорції співіснування державного та недержавного секторів економіки в цілому та в галузевому розрізі зокрема.

3.2. Формування динамічного нормативу ділової активності державного сектора економіки

Проведений у попередньому розділі аналіз ефективності функціонування державного сектора економіки, свідчить про досить низький рівень його фінансової ефективності. Як відомо, ефективність функціонування суб'єктів господарювання залежить від ряду факторів, серед яких визначальна роль належить діловій активності. Ділова активність – це сукупність цілеспрямованих процесів, які забезпечують досягнення запланованих темпів економічного зростання на основі узгодженого розвитку складових економічної системи відповідно до зміни умов навколишнього середовища [14]. Таким чином, на нашу думку, важливим аспектом вдосконалення методичних підходів щодо оцінки ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки є забезпечення

врахування впливу на цей процес зміни ділової активності у відповідному сегменті економічної системи.

В цілому оцінка ділової активності ґрунтується на виявленні ступеня досягнення поставлених цілей і здійснюється на основі аналізу динамічності розвитку вартісних та кількісних показників, до складу яких належать: обсяги виробництва та реалізації продукції, показники розвитку суб'єктів господарювання, обсяги фінансування та споживання ресурсів. Врахування рівня відповідності темпів економічного зростання зазначених показників встановленим цільовим (еталонним) значенням має бути головним принципом забезпечення фінансової ефективності функціонування державного сектора економіки. Крім того, на нашу думку, ефективне управління формуванням фінансів державного сектора економіки має базуватися на наступних принципах:

- комплексності, який передбачає тісний взаємозв'язок прямих та непрямих впливів управлінських рішень в сфері формування фінансів державного сектора економіки та їх загальну спрямованість на досягнення єдиної мети – забезпечення належного рівня фінансової безпеки України;
- динамічності – це врахування змін факторів зовнішнього та внутрішнього середовища та можливість перегляду цільових (еталонних) значень показників динаміки національної економіки;
- узгодженості, який передбачає збалансованість поточних (тактичних) та довгострокових орієнтирів діяльності державного сектора економіки, тобто розумне поєднання вимог його прибутковості та соціальної і бюджетної ефективності, що знаходяться в певній діалектичній суперечності [21].

На нашу думку, максимально відповідає вказаним принципам методичний підхід щодо оцінки ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки за допомогою методу формування динамічного параметра (нормативної системи показників).

Вибір даного методу зумовлений рядом його переваг, основними з яких

є:

- забезпечення можливості системного підходу до аналізу діяльності підприємств, оскільки в нормативну систему показників входять показники, що відображають переважну більшість чинників зростання ефективності;
- узагальнення в єдиному критерії відомих закономірностей зростання ефективності;
- врахування умов виробництва суб'єктів господарювання за рахунок включення в нормативну систему показників, що відображають як результати їх діяльності, так і наявні ресурси;
- єдиний підхід щодо до оцінки як ефективних, так і нерентабельних підприємств, оскільки даний метод базується на аналізі не лише досягнутого рівня, а й на оцінці динаміки основних техніко-економічних показників;
- узагальнення як об'ємних так і вартісних показників шляхом використання лише відносних величин (темтів зростання);
- гнучкість та адаптивність методик оцінки заснованих на даному методі, оскільки існує можливість змінювати ранги показників в залежності від зміни умов господарювання.

Отже, відмінність динамічного нормативу, що відображає стан функціонування і розвитку суб'єктів господарювання, від традиційних методів полягає в тому, що замість звичних рівнів і темтів зростання показників в цій системі оперують порядком темтів зростання, який виражений їх рангами. Основу методики оцінки фінансової ефективності за допомогою динамічного нормативу (нормативної системи показників) складає метод рангової оцінки.

Математичний апарат рангової статистики заснований на порівнянні двох з характеристик досліджуваних показників – нормативного і фактичного рангу, і оцінці їх відмінності між собою.

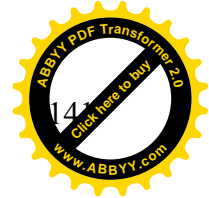
Динамічний норматив упорядковує різні показники діяльності суб'єктів господарювання шляхом призначення їм відповідних залежностей співвідношень темпів їх зростання. Відповідно, чим вище має бути темп зростання одного показника по відношенню до темпів зростання інших, тим вище його ранг. При цьому враховується, що в еталонному режимі показники, що виражають результати, повинні мати рівень зростання вищий, ніж показники, що оцінюють внутрішні умови діяльності. Таким чином, динамічний норматив виступає як впорядкована множина, в якій кожен показник має свій ранг, тобто фіксоване місце у впорядкуванні. Він встановлює строгий порядок, в якому контрольовані показники повинні «слідувати» один за одним, щоб режим роботи суб'єктів господарювання найкращим чином сприяв реалізації її господарської місії.

Фактичні значення темпів зміни показників утворюють неврегульовану множину, в якій, як правило, порушено їх нормативне впорядкування. Фактичні ранги показників визначаються аналогічно до нормативних на основі порівняння фактичних темпів зростання.

Оцінка фінансової ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки на основі даного методу включає декілька етапів (рис. 3.3).

Першочергово здійснюється визначення переліку показників відповідно до цілей аналізу. В свою чергу, вибір показників для формування динамічного нормативу і встановлення їх пріоритетів здійснюється з врахуванням наступних вимог щодо реалістичності факторного впливу та порівнюваності параметрів.

Для розробки ефективного механізму управління фінансовою ефективністю функціонування фінансів державного сектора необхідно вибрати показники, по темпам зміни яких і буде оцінюватися фінансова ефективність. Показники мають охоплювати всі сфери фінансового управління, в той же час для забезпечення належної якості аналізу та контролю їх кількість має бути обмежена.

I етап. Визначення переліку показників відповідно до цілей аналізу

II етап. Формування динамічного нормативу

III етап. Розрахунок фактичних темпів зростання показників

IV етап. Встановлення фактичним значенням темпів зростання показників відповідних рангів

V етап. Порівняння фактичних значень з еталонним рядом динамічного нормативу

VI етап. Оцінка рівня відповідності цільовому значенню фінансової ефективності державного сектора економіки

Рис. 3.3. Етапи оцінки ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки на основі нормативної системи показників

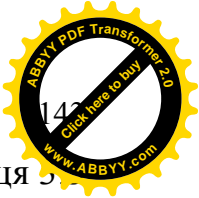

На нашу думку, для державного сектора економіки найбільш повіданим вимогам задовольняє наступна система показників, а саме:

- 1) обсяг реалізованої продукції, робіт, послуг - використання даного показника обґрунтоване прагненням оцінити результат діяльності державного сектора;
- 2) чистий прибуток - дає змогу оцінити фінансово-економічний ефект від діяльності суб'єктів державного сектора економіки;
- 3) надходження до бюджету - відображає сумарні надходження до бюджету від діяльності суб'єктів державного сектора економіки;
- 4) кількість суб'єктів господарювання - інформує щодо зміни масштабів державного сектора економіки та рівня його концентрації;
- 5) середньооблікова чисельність зайнятих у державному секторі економіки - характеризує рівень поглинання державним сектором робочої сили;
- 6) середньорічна вартість оборотних активів – відображає вартість оборотних активів, які використовуються суб'єктами державного сектора економіки для досягнення поставлених цілей;
- 7) середньорічна вартість основних фондів - відображає обсяг основних фондів, що знаходяться в державній власності;
- 8) обсяги фінансування із бюджету – характеризує рівень вимог державного сектору до бюджету з приводу його утримання як суб'єкта економічної системи, що забезпечує досягнення належного рівня соціальних стандартів.

Значення відповідних показників фінансової ефективності фінансів державного сектора економіки України за період 2005-2007 рр. представлено в табл. 3.3.

Наступний етап формування динамічного нормативу полягає у визначенні рангів темпів зростання за даною системою показників. Як правило, при цьому враховуються економічні закономірності зростання ефективності.

Вихідні дані для аналізу фінансової ефективності фінансів державного сектора економіки

Показники	Роки		
	2005	2006	2007
Обсяг реалізації продукції, млн. грн.	192393,26	211919,06	158258,68
Чистий прибуток, млн. грн.	939,71	5519,63	4891,04
Надходження до бюджету, млн. грн.	27776,03	51104,17	53505,64
Кількість суб'єктів господарювання, підприємств	5064	4587	3789
Середньооблікова чисельність зайнятих, чол.	1853701	1823430	1396391
Середньорічна вартість оборотних активів, млн. грн.	88467,35	115497,81	85420,52
Середньорічна вартість основних фондів, млн. грн.	494081,6	569510,4	711174,79
Обсяги фінансування із бюджету, млн. грн.	35569,76	46308,84	63462,34

Джерело: [61-63, 120-122].

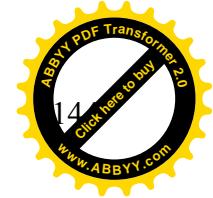
Так, на нашу думку, оптимальний розвиток суб'єктів державного сектора економіки можна представити у вигляді наступної нерівності (3.4):

$$T_{зр} > T_{зп} > T_{збд} > T_{зк} > T_{зч} > T_{зоа} > T_{зоф} > T_{зф} > 100 \% \quad (3.4)$$

де $T_{зр}$ – темп зростання обсягу реалізації продукції, робіт, послуг;

$T_{зп}$ – темп зростання чистого прибутку;

$T_{збд}$ – темп зростання обсягу надходжень до бюджету;

Тзк – темп зростання кількості суб'єктів господарювання;

Тзч – темп зростання середньооблікової чисельності працюючих;

Тзоа – темп зростання середньорічної вартості оборотних активів;

Тзоф – темп зростання основних фондів;

Тзф – темп зростання обсягів фінансування із бюджету.

Так із закономірності зростання обсягу реалізації продукції, робіт, послуг та прибутку як умови, що забезпечують ефективність діяльності, витікає, що зростання цих показників повинно випереджати зростання решти. При цьому враховуючи, що для державного сектора економіки місія його існування виражається в першочерговому і обов'язковому виконанні соціально-економічних завдань, то зростання прибутковості для суб'єктів господарювання в цій сфері втрачає свою пріоритетність у порівнянні з «золотим правилом економіки» традиційним для недержавного сектора.

Більш високі темпи зростання чистого прибутку є об'єктивною вимогою для забезпечення можливості зростання надходжень до бюджету, оскільки останні формуються в основному шляхом його перерозподілу.

Далі із закономірності зростання середньої доходності в державному секторі економіки витікає, що зростання обсягів перших трьох показників повинно випереджати зростання кількості суб'єктів даного сегменту.

При цьому, оскільки середній рівень робочих місць у державному секторі економіки є контрольованим показником, що не повинен істотно змінюватися, то темп зростання кількості відповідних суб'єктів господарювання має випереджати темп зростання середньооблікової чисельності працюючих.

Вимога щодо забезпечення скорочення або незмінності ресурсомісткості праці зумовлює більш високий ранг кількості працюючих порівняно з підвищенням вартості оборотних активів.

Темп зростання оборотних активів, в свою чергу, має випереджати швидкість зростання основних фондів з метою забезпечення належного рівня

мобільності фінансових ресурсів суб'єктів господарювання державного сектора економіки.

В умовах випереджаючого зростання основних фондів державного сектора економіки над обсягами бюджетного фінансування на його утримання забезпечується формування позитивної величини чистого оборотного (робочого) капіталу, що створює умови для підтримки фінансової стійкості і платоспроможності відповідних суб'єктів господарювання.

У побудованому таким чином динамічному нормативі закладено, що, якщо фактичні значення зростання показників співвідносяться в порядку їх значущості в динамічному нормативі, то в цьому випадку виконуватимуться умови фінансово-економічної ефективності функціонування державного сектора економіки.

Після побудови динамічного нормативу здійснюється розрахунок фактичних темпів зростання показників.

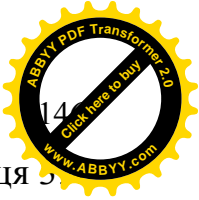
Як відомо, темп зростання (T_z) – це частка від ділення рівнів динамічного ряду, яка розраховується як відношення величини поточного економічного показника до його значення в попередньому періоді, що приймається за базу у розрахунках (3.5) [143].

$$T_z = \frac{P_n}{P_b} \times 100\% \quad (3.5)$$

де P_n – значення економічного показника в поточному періоду;

P_b – значення економічного показника в базовому періоді.

Розрахунок темпів зростання показників фінансової ефективності державного сектора економіки за період 2006 - 2007 рр. представлено в табл. 3.4.

Темпи зростання факторів формування фінансової ефективності державного сектора економіки за період 2006 – 2007 рр., %

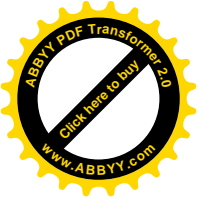
Темпи зростання показників	2006 р.	2007 р.
- обсягу реалізації продукції, робіт, послуг	110,15	74,68
- чистого прибутку	587,38	88,61
- надходжень до бюджету	183,99	104,70
- кількості суб'єктів господарювання	90,58	82,60
- середньооблікової чисельності зайнятих	98,37	76,58
- середньорічної вартості оборотних активів	130,55	73,96
- середньорічної вартості основних фондів	115,27	124,87
- обсягів фінансування із бюджету	130,19	137,04

Джерело: власні розрахунки на основі даних [61-63, 120-122].

Наступним етапом аналізу фінансової ефективності державного сектора економіки є встановлення фактичним значенням темпів зростання показників відповідних рангів та порівняння їх з еталонним рядом динамічного нормативу.

Визначення фактичних рангів відповідно до розрахованих темпів зростання показників, що визначають рівень фінансової ефективності державного сектора економіки та їх порівняння з еталоном за період 2006-2007 рр. представлено в табл. 3.5.

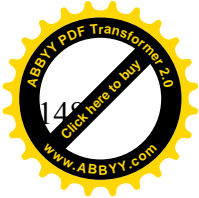
Для унаочнення отриманих результатів представимо графічно результати проведених розрахунків показників фінансової ефективності державного сектора економіки за період 2006-2007 р. З цією метою побудуємо графіки, де по осі Х відкладемо фактичні ранги темпів зростання відповідних показників, а по осі У – нормативні (рис. 3.4, 3.5)

Розрахунок ефективності динамічного розвитку фінансової ефективності державного сектора економіки
за період 2006 - 2007 рр.

Показники	Ранговий ряд, прийнятий за еталонний	2006 р.			2007 р.		
		Фактичний ранговий ряд	Відхилення (+, -)	Інверсія	Фактичний ранговий ряд	Відхилення (+, -)	Інверсія
Обсяг реалізації продукції	1	6	-5	5	7	-6	6
Чистий прибуток	2	1	1	0	4	-2	3
Надходження до бюджету	3	2	1	0	3	0	0
Кількість суб'єктів господарювання	4	8	-4	6	5	-1	1
Середньооблікова чисельність зайнятих	5	7	-2	4	6	-1	1
Середньорічна вартість оборотних активів	6	3	3	0	8	-2	2
Середньорічні вартість основних фондів	7	5	2	0	2	5	0
Обсяги фінансування із бюджету	8	4	4	0	1	7	0
Сума відхилень (по модулю)	-	-	22	15	-	24	13

Джерело: власні розрахунки на основі даних [61-63, 120-122].

Ранги

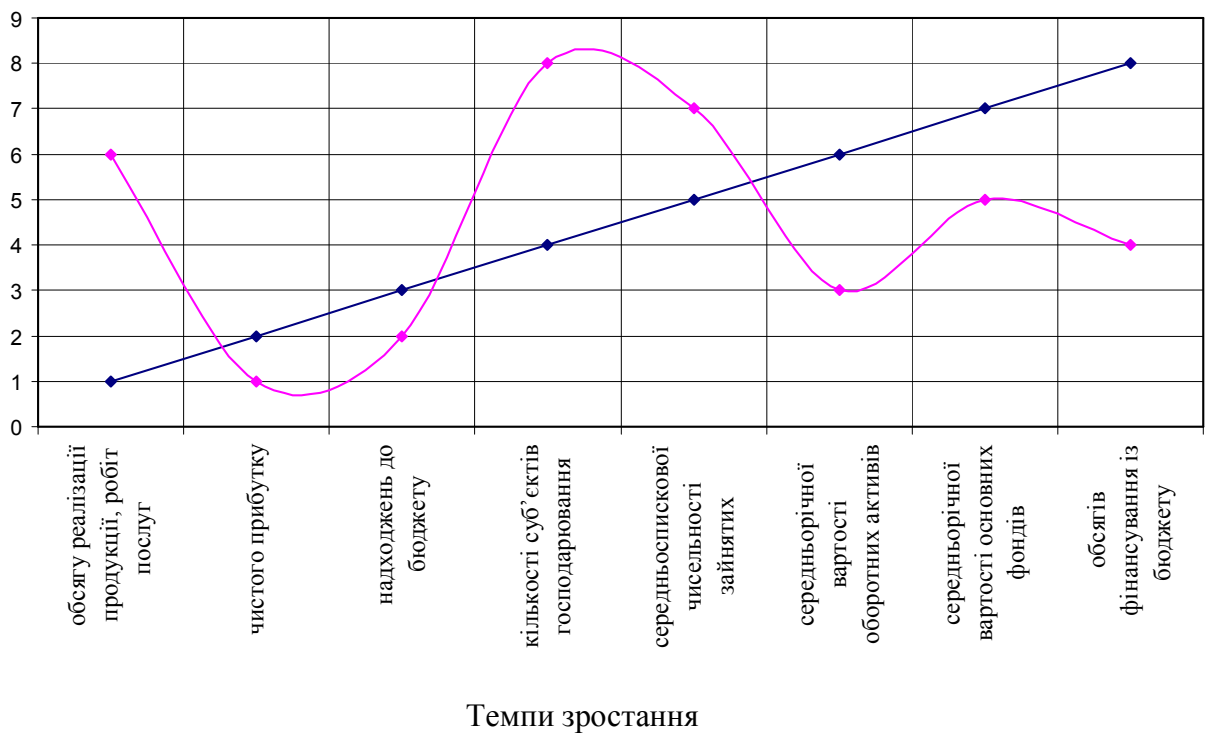
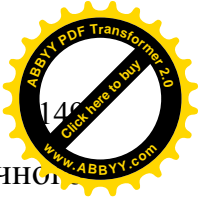

Рис. 3.4. Порівняння нормативного і фактичного рангів темпів зростання показників динамічного розвитку фінансової ефективності державного сектора за 2006 р.

Як видно з рис. 3.4, будь-яке відхилення фактичного рангу від нормативного надає уявлення про випередження або відставання темпів зростання відповідних показників динамічного розвитку фінансової ефективності від їх нормативного значення. За результатами порівняння нормативних темпів зростання з фактичними, ми можемо зробити висновок про прискорення зростання обсягів чистого прибутку, надходжень до бюджету, середньорічної вартості оборотних та основних фондів та обсягів фінансування із бюджету. Так, нормативний ранг темпу зростання чистого прибутку 2, а фактичний – 1, темп зростання середньорічної вартості оборотних фондів з 6 позиції за нормативом фактично перемістився на 3 місце, темп зростання основних фондів з 7 рангу на 5, а темп зростання обсягів фінансування з 8 рангу на 3. Відповідно порушено еталонний ряд і по

кількісним показником, а саме: спостерігається відставання фактичного зростання від нормативу по темпу зростання кількості суб'єктів господарювання, який за нормативом має 4 ранг, а фактично перемістився на 8, а темп зростання середньооблікової чисельності працюючих з 5 позиції за еталоном фактично знаходиться на 7 місці.

Ранг

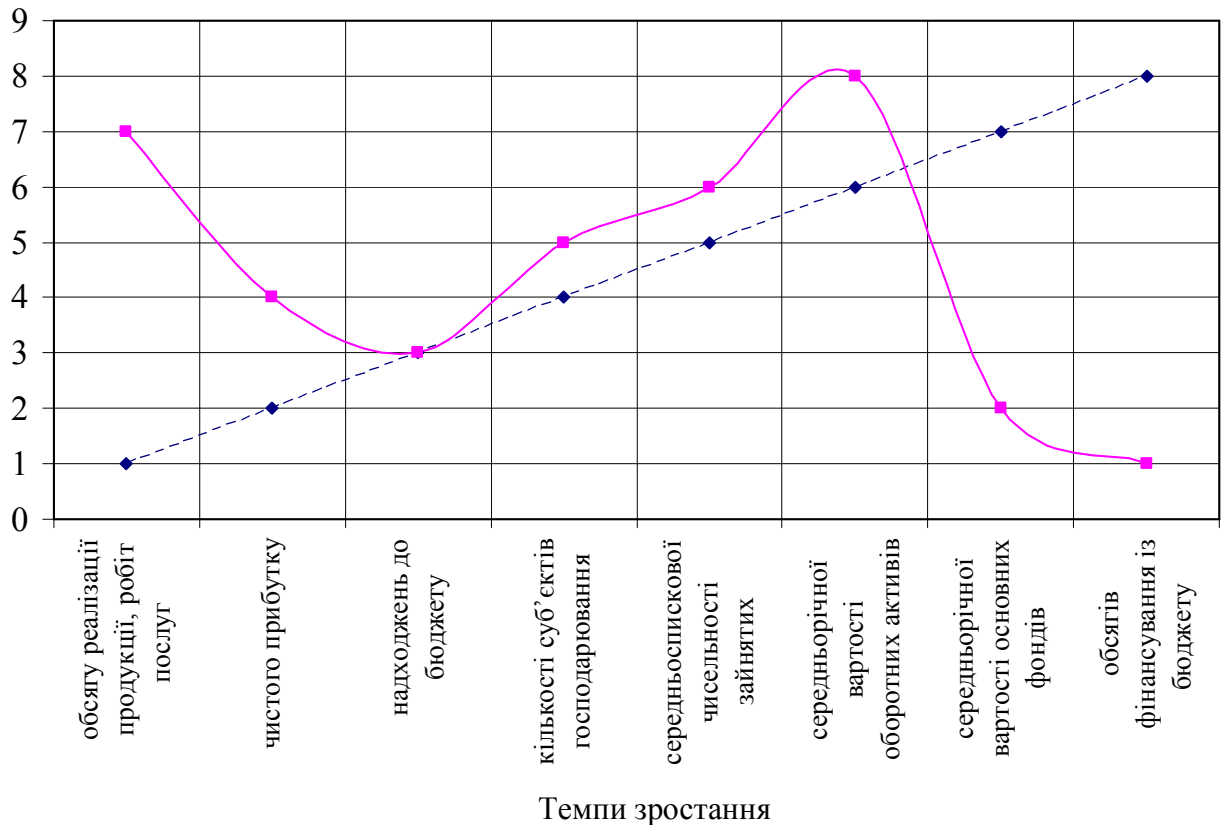
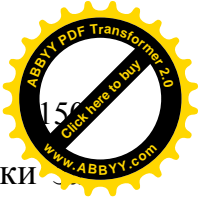

Рис. 3.5. Порівняння нормативного і фактичного рангів темпів зростання показників динамічного розвитку фінансової ефективності суб'єктів державного сектора за 2007 р.

Що стосується показників динамічного розвитку фінансової ефективності суб'єктів господарювання державного сектора економіки в 2007 р., то, як видно з рис. 3.5, сталися зміни щодо відхилення фактичного рангу від еталону по деяким показникам. Так, випередження фактичних темпів над нормативними спостерігається лише за показниками вартості основних фондів та обсягів фінансування. Як бачимо з графіка, в 2007 р. темп

зростання обсягів фінансування суб'єктів державного сектора економіки фактичним значенням має 1 ранг, в той час як в еталонному ряді його ранг дорівнює 9. Аналогічна ситуація спостерігається і щодо темпів зростання вартості основних фондів: так маючи в еталонному ряді 7 ранг за фактичним значенням показник отримав ранг 2. Відставання фактичних рангів від нормативної системи показників спостерігається за наступними показниками темпів зростання, а саме: обсягу реалізованої продукції, чистого прибутку, кількості суб'єктів господарювання та зайнятих, вартості оборотних активів. Слід відмітити, що лише фактичний ранг темпів зростання надходжень до бюджету відповідає еталону. Таким чином, на основі проведених розрахунків ми можемо зробити висновок, що суб'єкти державного сектора економіки не дотримуються основних економічних закономірностей та працюють неефективно.

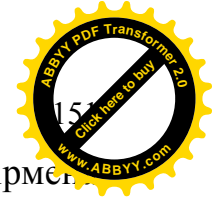
Порівняння еталонних і фактичних рядів здійснюється за допомогою двох коефіцієнтів рангової кореляції, які набули широкого застосування в статистиці, а саме: коефіцієнта Кендалла і коефіцієнта Спірмена, які характеризують взаємозалежність фактичного і еталонного рангових рядів аналізованих показників.

Коефіцієнт Кендалла (E) характеризує кореляцію фактичного і нормативного впорядкувань на основі інверсій (порушень нормативного порядку) тактичних рангів показників і розраховується за формулою (3.6) [143]:

$$E = 1 - \frac{4 \sum_{i=1}^{n-1} m_i}{n(n-1)} \quad (3.6)$$

де m - число інверсій для i -го показника;

n - число показників, включених в динамічний норматив.

Якість діяльності оцінюється на основі коефіцієнта кореляції Спірмена (K), який узагальнює характер відхилень між тактичним і нормативним порядком руху вибраних показників (3.7) [143]:

$$K = 1 - \frac{6 \sum_{i=1}^n y_i^2}{n(n^2 - 1)} \quad (3.7)$$

де y_i - різниця між нормативним рангом і місцем в фактичній послідовності i -го показника.

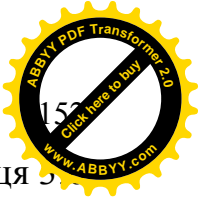
Оптимальним значенням даних коефіцієнтів є 1, оскільки в цьому випадку немає відхилення фактичних рангів від нормативних.

Узагальнення цих двох коефіцієнтів в один дають оцінку рівня відповідності цільовому значенню фінансової ефективності державного сектора економіки (R) (3.8):

$$R = \frac{(1 + E)(1 + K)}{4} \quad (3.8)$$

Рівень відповідності цільового значення фінансової ефективності державного сектора економіки може знаходитися в межах від 0 до 1 (або у відсотках - від 0 до 100 %). Відповідно, чим ближче коефіцієнт до одиниці (100 %), тим вище міра наближення фактичного рівня фінансової ефективності державного сектора економіки до цільового значення.

Спираючись на дані табл. 3.6 проведемо оцінку рівня відповідності цільовому значенню фактичного рівня фінансової ефективності державного сектора економіки за період 2006-2007 рр.

Результати аналізу рівня відповідності цільовому значенню фінансової ефективності державного сектора економіки України

Показники	2006 р.	2007 р.
1. Коефіцієнт Спірмена	0,1	-0,43
2. Коефіцієнт Кендалла	- 0,07	0,07
3. Рівень відповідності цільовим значенням, %	0,42	0,41

Джерело: власні розрахунки

Як свідчить величина інтегрального показника (див. табл. 3.6) протягом аналізованого періоду фактична ефективність державного сектора економіки в середньому становить лише 41,5 %, що нижче очікуваного рівня в 2,4 рази.

Таким чином, враховуючи низький рівень даного показника головним напрямком підвищення ефективності управління фінансами державного сектора економіки є впровадження дієвої системи фінансового планування, спрямованого на встановлення обґрунтованих цільових показників формування фінансів державного сектора економіки та його ділової активності відповідно до сформованих зовнішніх та внутрішніх економічних умов.

3.3. Фінансове планування в системі цільового управління ефективністю фінансів державного сектора економіки

Обґрунтування фінансових показників, які є результатом багатьох господарських рішень, досягається у процесі фінансового планування та прогнозування. Прогнози і плани є формами передбачення, тобто випереджального відображення дійсності, заснованого на пізнанні

об'єктивних законів і закономірностей. Форми передбачення тісно взаємопов'язані, являючи собою послідовні етапи процесу конкретизації можливого стану і поведження об'єкта в майбутньому. Починається цей процес із загальнонаукового передбачення ймовірних якісних характеристик майбутніх станів об'єкта (тобто висування гіпотез), а завершується складанням плану переведення об'єкта в новий бажаний стан. Проміжною, з'єднуючою ланкою між ними є прогноз.

Фінансове забезпечення діяльності суб'єктів державного сектора економіки, що функціонують в сфері матеріального виробництва, відбувається за рахунок власних, позикових та залучених джерел фінансових ресурсів, зокрема, із Державного бюджету України, коштів, що потребує ефективного контролю за формуванням і використанням фінансових ресурсів, тому для державних підприємств функція планування є традиційною. Запровадження державного контролю за діяльністю та використанням прибутку державних підприємств дозволяє державі більш ефективно використовувати свою власність.

Держава здійснює права власника через уповноважені органи державної влади. Управління об'єктами державної власності в Україні відповідно до чинного законодавства здійснюють Кабінет Міністрів України і, за його уповноваженням, центральні та місцеві органи виконавчої влади, а у випадках, передбачених законом, – також інші суб'єкти. Окрім того, держава здійснює належні їй повноваження власника державного майна, зокрема, і у формі нормативно-правового регулювання.

Законом України від 16 червня 2005 року № 2668-IV було внесено необхідні зміни до Господарського кодексу України. Відповідно до зазначених змін державні комерційні підприємства, казенні підприємства та господарські товариства, у статутному фонді яких більше 50 відсотків акцій, (часток, паїв) належить державі (далі – державні підприємства), зобов'язані на кожний наступний рік складати і виконувати річний фінансовий план відповідно до статті 75 ГКУ. Даною статтею встановлюється, що фінансовий

план державного підприємства підлягає затвердженню до 1 вересня року, щопередує плановому для:

- підприємств, що є суб'єктами природних монополій, та підприємств, плановий розрахунковий обсяг чистого прибутку яких перевищує 50 мільйонів гривень, – Кабінетом Міністрів України;
- інших підприємств – органами, до сфери управління яких вони входять [26].

Згідно із передбаченим порядком фінансовий план державного підприємства складається на рік з поквартальною розбивкою і відображає обсяги планових надходжень та спрямування коштів з метою забезпечення потреб діяльності та розвитку підприємства в планованому році, а також довідкову інформацію щодо фактичних показників минулого року та планових показників поточного року.

Оскільки основним узагальнюючим фінансовим показником результатів господарської діяльності підприємства та джерелом формування фінансових ресурсів як суб'єктів господарювання, так і економічної системи держави в цілому є прибуток, основу фінансового плану державних підприємств становить планування формування чистого прибутку підприємства та його розподілу.

Фінансовий план державного підприємства повинен забезпечувати зростання фінансових результатів діяльності, отримання валового прибутку та чистого прибутку, розмір яких не може бути меншим, ніж прогностичний показник поточного року, розрахований на базі фактично досягнутих показників I кварталу поточного року та прогностичних показників II, III і IV кварталів поточного року з урахуванням прогнозованого рівня інфляції. У разі зменшення чистого прибутку порівняно із відповідним періодом попереднього року підприємство обов'язково повинно надати аналітичний висновок з обґрунтуванням причин такого зменшення.

Розподіл прибутку (доходу) державних підприємств здійснюється відповідно до затвердженого фінансового плану з урахуванням вимог

Господарського кодексу України та інших законів. У фінансовому плані затверджуються суми коштів, які направляються державі як власнику і зараховуються до Державного бюджету України. Органи, до сфери управління яких відносяться державні підприємства, до 15 липня року, що передуює плановому, надають Кабінету Міністрів України інформацію про обсяги перерахування прибутку державних комерційних підприємств для їх врахування при формуванні державного бюджету.

Зміни до затвердженого фінансового плану підприємства можуть уноситися один раз на рік, у якому затверджувався фінансовий план, та не більше двох разів протягом планового року. Зміни до фінансового плану підприємства не можуть уноситись у періоди, за якими минув строк звітування. Проект змін до фінансового плану підприємства з пояснювальною запискою про причини змін готується підприємством і подається органам, уповноваженим управляти державним майном або корпоративними правами держави, після закінчення звітного періоду (кварталу) не пізніше 25 числа місяця, що настає за звітним кварталом [124].

Органи, уповноважені управляти державним майном або корпоративними правами держави, у місячний строк здійснюють аналіз проекту фінансового плану підприємства з обов'язковим порівнянням його показників з показниками фінансово-господарської діяльності підприємства за два попередні роки, приймають рішення щодо затвердження (або погодження) фінансового плану або повернення його на доопрацювання та в письмовій формі повідомляють підприємство про прийняте рішення.

Слід зазначити, що виконання фінансового плану здійснюється державним підприємством безпосередньо у процесі господарської діяльності, а контроль за його виконанням покладено на органи, уповноважені управляти державним майном або корпоративними правами держави.

Міністерство фінансів України здійснює моніторинг затверджених фінансових планів підприємств державного сектору економіки щодо органів,

уповноважених управляти державним майном або корпоративними правами держави.

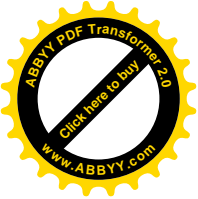
Контроль за своєчасним складанням фінансових планів підприємств, а також за виконанням показників затверджених (погоджених) фінансових планів підприємств здійснюють органи, уповноважені управляти державним майном або корпоративними правами держави. Відповідальність за достовірність та обґрунтованість планування окремих показників несе керівник підприємства згідно з укладеним контрактом.

Як уже було зазначено, державні підприємства, згідно нормативних вимог складають фінансові плани на майбутній рік до 15 червня року, що передуює плановому. Ця обставина зумовлює високу вірогідність закладання в планах недостатньо обґрунтованих фінансових показників, оскільки фактичні річні обсяги доходів та витрат, руху грошових коштів, що зазначаються в формі фінансового плану і які виступають базою формування планових показників, на момент планування ще не сформовано. Тобто планування практично здійснює, виходячи не з фактичних, а прогнозних показників за попередній період, визначених на підставі отриманих результатів за перше півріччя передпланового року.

Зведені показники виконання фінансового плану суб'єктами державного сектора економіки за період 2005-2007 рр. представлено в Додатку В.

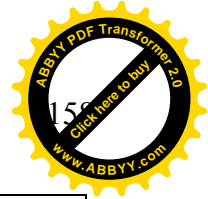
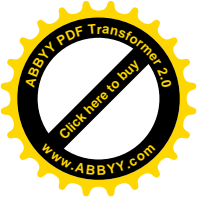
З метою з'ясування обґрунтованості планових показників діяльності суб'єктів державного сектора економіки проведемо аналіз виконання їх фінансових планів за період 2005-2007 рр. (таблиця 3.7).

Як видно з таблиці 3.7. покладені в якості бази планування прогнозні показники фінансових результатів є недостовірними, оскільки вони не знайшли підтвердження в фактичних результатах. Більшість прогнозних показників фактичних фінансових результатів є вищою за реальні.

Виконання фінансових планів суб'єктів державного сектора економіки за період 2005-2007 рр.

Стаття	2005 р.			2006 р.			2007 р.			Середньорічне значення		
	сума, млн.грн.		% виконання	сума, млн.грн.		% виконання	сума, млн.грн.		% виконання	сума, млн.грн.		% виконання
	план	факт		план	факт		план	факт		план	факт	
ДОХОДИ												
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	44193,52	39530,72	89,45	247701,57	249681,24	100,80	273127,76	293659,84	107,52	188340,95	194290,60	103,16
Податок на додану вартість	5601,42	7894,16	140,93	26753,53	25136,41	93,96	29114,36	29795,45	102,34	20489,77	20942,00	102,21
Акцизний збір	4908,82	5772,30	117,59	161,18	543,03	336,90	464,51	617,01	132,83	1844,84	2310,78	125,26
Інші вирахування з доходу	687,59	1334,46	194,08	55987,92	64280,69	114,81	64806,02	77285,38	119,26	40493,84	47633,51	117,63
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	32995,70	24529,81	74,34	164798,93	159721,12	96,92	178742,88	185962,01	104,04	125512,50	123404,31	98,32
Інші операційні доходи	7854,27	10182,24	129,64	20445,99	38872,19	190,12	37039,76	46106,90	124,48	21780,01	31720,44	145,64
Доход від участі у капіталі	4,49	18,98	422,99	52,66	1555,08	2953,10	327,70	949,77	289,83	128,28	841,28	655,81
Інші фінансові доходи	66,85	102,94	153,97	295,33	503,53	170,50	263,76	437,72	165,95	208,65	348,06	166,82
Інші доходи	561,94	983,93	175,09	1519,21	3493,22	229,94	2181,30	4142,25	189,90	1420,82	2873,13	202,22
Надзвичайні доходи	15,65	45,27	289,25	1,13	1099,48	96896,51	0,03	700,36	2188639,51	5,61	615,04	10970,66
Всього доходів	41498,90	41966,89	101,13	187113,27	205244,61	109,69	218555,43	238299,01	109,03	149055,87	161836,84	108,57
ВИТРАТИ												
Собівартість реалізованої продукції	34813,85	32345,85	92,91	144114,74	140035,38	97,17	158328,83	163249,58	103,11	112419,14	111876,94	99,52
Адміністративні витрати	2758,07	5236,93	189,88	7154,73	7728,63	108,02	8681,22	9090,14	104,71	6198,01	7351,90	118,62
Витрати на збул	1111,96	1428,57	128,47	1774,96	2398,31	135,12	2870,44	2867,62	99,90	1919,12	2231,50	116,28
Інші операційні витрати	8788,86	10082,81	114,72	21332,92	38318,74	179,62	35821,84	46832,43	130,74	21981,21	31744,66	144,42
Фінансові витрати	570,22	596,97	104,69	2993,54	2862,34	95,62	3203,76	3388,05	105,75	2255,84	2282,45	101,18

Продовження табл. 3.7

Стаття	2005 р.			2006 р.			2007 р.			Середньорічне значення		
	сума, млн.грн.		% виконання	сума, млн.грн.		% виконання	сума, млн.грн.		% виконання	сума, млн.грн.		% виконання
	план	факт		план	факт		план	факт		план	факт	
Втрати від участі в капіталі	57,85	67,72	117,06	2,88	55,56	1929,20	3,91	19,42	497,01	21,54	47,57	220,78
Інші витрати	590,32	822,46	139,32	1838,40	3266,16	177,66	1599,36	2639,06	165,01	1342,69	2242,56	167,02
Податок на прибуток	856,39	979,90	114,42	3038,09	5294,26	174,26	4556,85	4476,42	98,23	2817,11	3583,53	127,21
Надзвичайні витрати	40,50	57,73	142,54	3,22	136,19	4224,16	2,72	28,26	1037,35	15,48	74,06	478,34
Всього витрати	49588,01	49073,64	98,96	182253,49	200095,56	109,79	215068,93	232590,99	108,15	148970,14	160586,73	107,80
ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ												
Валовий прибуток	-1818,15	-7816,04	429,89	20684,19	19685,74	95,17	20414,05	22712,43	111,26	13093,36	11527,37	88,04
Фінансовий результат від операційної діяльності	-6622,78	-11836,82	178,73	10867,57	10112,25	93,05	10080,31	10029,13	99,49	4775,04	2768,19	57,97
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	-7207,87	-12235,99	169,76	7899,96	9480,02	120,00	8046,04	9512,34	118,22	2912,71	2252,12	77,32
Сальдо чистого прибутку	2200,81	1036,32	47,09	4859,49	5148,90	105,96	3585,59	5780,63	161,22	3548,63	3988,62	112,40
у тому числі												
прибуток	2509,24	1937,66	77,22	7613,43	10681,47	140,30	8757,08	11701,82	133,63	6293,25	8106,98	128,82
збиток	492,81	967,54	196,33	2753,94	5532,56	200,90	5171,49	5921,19	114,50	2806,08	4140,43	147,55

Джерело: власні розрахунки на основі даних [110-119].

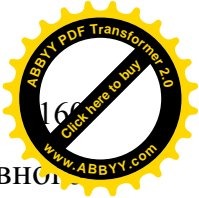

Так, в середньому фактично отриманий валовий прибуток становить лише 88,04 % від передбаченого в процесі планування, а фінансовий результат від операційної діяльності виконано лише на 57,97 %. Що стосується результатів виконання планів чистого фінансового результату, то спостерігається переважне недовиконання плану за чистим прибутком, оскільки коефіцієнт виконання за чистим збитком перевищує відповідний показник за чистим прибутком. Головною причиною цього є систематичне завищення планових показників доходів, насамперед, чистого доходу від реалізації та заниження показників витрат невиробничого характеру.

Така практика фінансового планування, що реалізується на державних підприємствах України, є прямим порушенням принципів планування. Прийняття у якості бази для планування недостовірних прогнозних показників призводить до неможливості ефективної організації функціонування державного сектору економіки та прийняття необґрунтованих помилкових управлінських рішень.

Враховуючи нормативні терміни складання фінансових планів державними підприємствами вважаємо за доцільне здійснювати прогнозування можливої величини доходів та витрат за передплановий період шляхом коригування звітних показників року, що передують передплановому, на середній темп їх зміни за декілька попередніх років.

З метою поліпшення виконання фінансових планів суб'єктів господарювання державного сектору економіки щодо формування фінансових результатів (зростання прибутковості за рахунок скорочення збитковості) необхідно враховувати при обґрунтуванні планових показників цільовий рівень фінансової ефективності даного сегменту національної економіки. Виконання цього завдання можливо за умови використання науково-обґрунтованих економетричних моделей фінансової ефективності державного сектору економіки, що характеризують її функціональну залежність від дії системи факторів, що визначають темпи економічного

зростання національної економіки (зокрема, ділову активність державного сектора економіки).

Враховуючи те, що фінансова ефективність державного сектора економіки залежить від ряду показників ділової активності та має принаймні два рівня оцінювання з результатом ефективно або неефективно, моделювання їх взаємозв'язку доцільно проводити на основі дискримінантного аналізу. Він є статистичним методом, який дозволяє вивчити відмінності між двома і більше групами об'єктів за декількома змінними одночасно. Дискримінантний аналіз дозволяє здійснити класифікацію фінансової ефективності державного сектора з врахуванням змін показників ділової активності в умовах коли невідома заздалегідь, до якого з існуючих класів вона належать.

Дискримінантна функція будується аналогічно рівнянню регресії, яке має наступний вигляд (3.9):

$$D = b_0 + b_1x_1 + b_2x_2 + \dots + b_kx_k \quad (3.9)$$

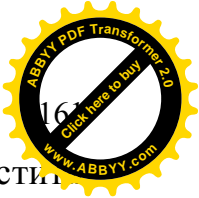
де D - залежна змінна, що ідентифікує приналежність об'єкту оцінювання до однієї з декількох груп;

b_0, b_1, b_2, b_3, b_k - коефіцієнти (параметри) регресії;

$x_1, x_2 \dots x_k$ - незалежні змінні.

Слід відмітити, що якісні незалежні змінні (номінальні і порядкові), що використовуються в дискримінантному та регресійному аналізах перетворюються до бінарного типу (частіше всього 0-1). Отримані таким чином бінарні змінні називають фіктивними (dummy), вони відображають наявність (1) або відсутність (0) ознаки. При порівнянні двох груп (бінарна залежна змінна) формується одна дискримінантна функція [75].

Проведемо моделювання дискримінантної функції на основі покрокового аналізу із виключенням. В цьому випадку всі змінні (показники ділової активності) будуть спочатку включені в модель, а потім на кожному кроці будуть виключатися зі складу моделі змінні, що не значно впливають

на результат оцінки. В підсумку склад дискримінантної моделі буде містити лише ті змінні, чий внесок у дискримінацію більший, ніж у інших.

На першому етапі нами передбачається, що на фінансову ефективність державного сектора економіки впливають такі показники за державним сектором економіки:

- темп зростання обсягу реалізації продукції, робіт, послуг (x_1);
- темп зростання чистого прибутку (x_2);
- темп зростання кількості суб'єктів господарювання (x_3);
- темп зростання середньооблікової чисельності зайнятих (x_4);
- темп зростання середньорічної вартості оборотних активів (x_5);
- темп зростання середньорічної вартості основних фондів (x_6);
- темп зростання обсягів фінансування із бюджету (x_7).

З метою формування репрезентативної вибірки нами сформовано таблицю вихідних даних для проведення моделювання дискримінантної функції, що містить відповідні показники за період 2006-2007 рр. (табл. 3.8).

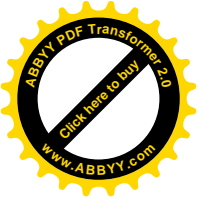
Якщо формувати дискримінантну функцію у складі всіх передбачених змінних, то вона буде мати такий вигляд (3.10):

$$y = 15,9968 - 0,0503x_1 - 0,0001x_2 - 0,0907x_3 + 0,0185x_4 + 0,0226x_5 - 0,0572x_6 - 0,0057x_7 \quad (3.10)$$

Оцінка коефіцієнтів дискримінантної функції та рівень відхилення прогнозних показників результативного параметра від фактичних представлена в Додатку Г.

Статистична значимість кожної змінної визначається значенням показника F статистики, який є характеристикою міри внеску змінної в формування результативного показника. Оцінений за допомогою пакету аналізу даних табличного процесору Excel рівень значущості даної дискримінантної функції становить 0,42, що значно перевищує граничний рівень для максимальної значущості (0).

Оцінка показників значимості сформованої дискримінантної функції на основі традиційних статистичних параметрів представлена в табл. 3.9.

Вихідні дані для проведення моделювання дискримінантної функції

Вид економічної діяльності	Інтегральний показник фінансової ефективності, %	Темпи зростання, %						
		обсягу реалізації продукції, робіт послуг	чистого прибутку	кількості суб'єктів господарювання	середньооблікової чисельності зайнятих	середньорічної вартості оборотних активів	середньорічної вартості основних фондів	обсягів фінансування із бюджету
Показники за 2006 р.								
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство, рибне господарство	-2,67	113,27	-142,42	97,09	91,34	88,56	110,29	135,68
Промисловість	4,2	150,86	1374,57	93,45	102,18	110,87	112,12	135,15
Будівництво	-3,25	100,18	-50,57	86,38	92,92	93,83	85,21	22,81
Оптова та роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами, послуги з ремонту	-17,13	101,11	-180,34	93,83	94,15	89,78	92,61	123,28
Готелі і ресторани	0,98	147,64	48,52	110,39	132,14	177,93	152,11	46,96
Транспорт та зв'язок	4,75	103,74	85,26	98,42	99,98	119,01	166,33	181,21
Фінансова діяльність	-2,08	170,28	-255,32	61,54	90,52	453,89	223,27	118,47
Операції з нерухомістю, завдання під найм та послуги юридичним особам	12,83	64,94	2920,52	90,61	85,84	454,61	113,16	109,36
Державне управління	22,79	13,54	258,86	54,21	61,78	23,37	39,54	127,85
Освіта	2,024	33,42	35982,14	43,26	24,66	77,74	99,2	122,04
Охорона здоров'я та соціальна допомога	-5,99	136,75	-1114,74	70,24	115,7	105,47	146,93	116,86
Колективні, громадські та особисті послуги	-14,76	110,15	-1038,7	92,04	82,95	119,38	157,03	109,1

Продовження табл. 3.8

Вид економічної діяльності	Інтегральний показник фінансової ефективності, %	Темпи зростання, %						
		обсягу реалізації продукції, робіт послуг	чистого прибутку	кількості суб'єктів господарювання	середньооблікової чисельності зайнятих	середньорічної вартості оборотних активів	середньорічної вартості основних фондів	обсягів фінансування із бюджету
Показники за 2007 р.								
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство, рибне господарство	0,51	118,22	21,62	92,38	89,24	110,34	112,39	120,01
Промисловість	1,27	81,32	25,72	84,26	76,95	74,83	102,5	146,86
Будівництво	-7,53	31,46	-73,94	69,71	24,49	43,3	23,91	2389,9
Оптова та роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами, послуги з ремонту	-0,18	52,79	0,54	58,86	69,63	49,97	44,63	118,01
Готелі і ресторани	2,39	112,46	268,49	69,41	82,66	83,3	143,38	625,52
Транспорт та зв'язок	6,07	68,52	89,03	71,06	67,71	67,66	72,75	172,65
Фінансова діяльність	-1,38	13,48	28,96	93,75	9,17	119,46	50,02	122
Операції з нерухомістю, завдання під найм та послуги юридичним особам	19,37	82,11	129,01	87,26	82,8	82,52	92,1	135,76
Державне управління	20,11	101,12	86,12	62,07	1039,26	99,6	92,11	128,01
Освіта	7,2	100,67	0,34	85,25	85,85	95,5	87,12	124,98
Охорона здоров'я та соціальна допомога	1,97	117,76	33,99	77,97	88,35	84,05	112,05	154,18
Колективні, громадські та особисті послуги	-15,35	88,78	99,7	78,85	86,03	88,55	111,99	143,05

Джерело: власні розрахунки на основі даних [61-63, 120-122].

Оцінка значимості показників дискримінантної функції

Показник	Значення
Множинний R	0,565852496
R-квадрат	0,320189047
Нормований R-квадрат	0,022771756
Стандартна помилка	10,1359654
Спостереження	24

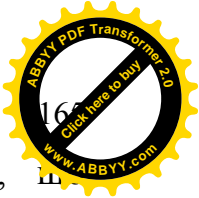
Оскільки значимість коефіцієнта детермінації даної функції становить 0,32, то він має бути скорегований з метою підвищення рівня значимості дискримінантної функції на основі виключення найменш важливих для формування результатного параметра змінних показників. Визначити такі показники дозволяє кореляційний аналіз (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

Коефіцієнти парної кореляції між змінними параметрами дискримінантної функції

	x ₁	x ₂	x ₃	x ₄	x ₅	x ₆	x ₇
x ₁	1						
x ₂	-0,31406	1					
x ₃	0,372487	-0,46277	1				
x ₄	0,160787	-0,10296	-0,1673	1			
x ₅	0,343598	-0,03929	0,122589	-0,01092	1		
x ₆	0,798154	-0,04486	0,225733	0,020695	0,573014	1	
x ₇	-0,29294	-0,05673	-0,17473	-0,1096	-0,18216	-0,34754	1

З огляду на те, що існує тісний кореляційний зв'язок між темпом зростання середньорічної вартості основних фондів та зростанням чистого доходу і оборотних активів з моделі доцільно виключити зазначений показник. Також високий рівень взаємозалежності існує між темпом

зростання кількості суб'єктів господарювання і чистим доходом, обумовлює виключення даного показника зі дискримінантної моделі.

Вихідні дані для проведення моделювання другого варіанту дискримінантної функції, оцінка коефіцієнтів даної дискримінантної функції та рівень відхилення прогностичних показників результативного параметра від фактичних представлена в Додатку Д.

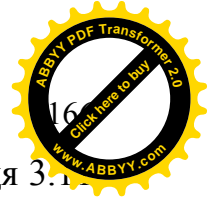
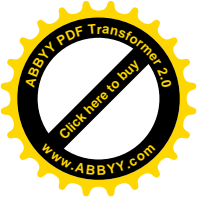
Таким чином, за звуженим колом змінних параметрів був отриманий другий варіант дискримінантної моделі (3.11):

$$y = 7,92579 - 0,10418x_1 - 0,00006x_2 + 0,02161x_4 + 0,01527x_5 - 0,00484x_7 \quad (3.11)$$

Дана функція є більш статистично значимою, оскільки рівень показника F статистика скоротився і становить 0,24.

Оскільки коефіцієнт кореляції при темпах зростання чистого прибутку, який характеризує рівень залежності фінансової ефективності суб'єктів державного сектора економіки від даного показника є незначним його можна виключити зі складу моделі. Крім того про необхідність такого виключення також свідчить і значна взаємозалежність між темпами зміни чистого доходу і чистого прибутку.

Також слід відмітитися, що при формуванні дискримінантної функції можна застосовуватися і зворотній метод, який передбачає введення додаткових змінних, що справляють значний вплив на результативний показник. Отже, на нашу думку, крім показників ділової активності важливим параметром формування фінансової ефективності державного сектора економіки є зміна його відносних масштабів (x_8). Вихідні дані для побудови третього варіанту дискримінантної функції з врахуванням даних змін представлено в табл. 3.11.

Таблиця 3.1

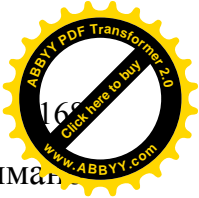
Вихідні дані для проведення моделювання третього варіанту дискримінантної функції

Вид економічної діяльності	Інтегральний показник фінансової ефективності, %	Темпи зростання, %				
		обсягу реалізації продукції, робіт послуг	середньооблікової чисельності зайнятих	середньорічної вартості оборотних активів	обсягів фінансування із бюджету	відносних масштабів державного сектору
Показники за 2006 р.						
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство, рибне господарство	-2,67	113,27	91,34	88,56	135,68	96,96
Промисловість	4,2	150,86	102,18	110,87	135,15	108,50
Будівництво	-3,25	100,18	92,92	93,83	22,81	100,98
Оптова та роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами, послуги з ремонту	-17,13	101,11	94,15	89,78	123,28	95,36
Готелі і ресторани	0,98	147,64	132,14	177,93	46,96	134,65
Транспорт та зв'язок	4,75	103,74	99,98	119,01	181,21	119,03
Фінансова діяльність	-2,08	170,28	90,52	453,89	118,47	501,43
Операції з нерухомістю, завдання під найм та послуги юридичним особам	12,83	64,94	85,84	454,61	109,36	529,60
Державне управління	22,79	13,54	61,78	23,37	127,85	37,83
Освіта	2,024	33,42	24,66	77,74	122,04	315,25
Охорона здоров'я та соціальна допомога	-5,99	136,75	115,7	105,47	116,86	91,16
Колективні, громадські та особисті послуги	-14,76	110,15	82,95	119,38	109,1	143,92

Продовження табл. 3.11

Вид економічної діяльності	Інтегральний показник фінансової ефективності, %	Темпи зростання, %				
		обсягу реалізації продукції, робіт послуг	середньооблікової чисельності зайнятих	середньорічної вартості оборотних активів	обсягів фінансування із бюджету	відносних масштабів державного сектору
Показники за 2007 р.						
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство, рибне господарство	0,51	118,22	89,24	110,34	120,01	123,64
Промисловість	1,27	81,32	76,95	74,83	146,86	97,24
Будівництво	-7,53	31,46	24,49	43,3	2389,9	176,81
Оптова та роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами, послуги з ремонту	-0,18	52,79	69,63	49,97	118,01	71,77
Готелі і ресторани	2,39	112,46	82,66	83,3	625,52	100,77
Транспорт та зв'язок	6,07	68,52	67,71	67,66	172,65	99,93
Фінансова діяльність	-1,38	13,48	9,17	119,46	122	1302,73
Операції з нерухомістю, завдання під найм та послуги юридичним особам	19,37	82,11	82,8	82,52	135,76	99,66
Державне управління	20,11	101,12	1039,26	99,6	128,01	9,58
Освіта	7,2	100,67	85,85	95,5	124,98	111,24
Охорона здоров'я та соціальна допомога	1,97	117,76	88,35	84,05	154,18	95,13
Колективні, громадські та особисті послуги	-15,35	88,78	86,03	88,55	143,05	102,93

Джерело: власні розрахунки на основі даних [61-63, 120-122].

В результаті кореляційно-регресійного моделювання отриману наступну дискримінантну функцію залежності фінансової ефективності від зміни якісних показників та кількісних параметрів функціонування державного сектора економіки (3.12):

$$y = 9,3638 - 0,0793x_1 + 0,0209x_4 + 0,0123x_5 - 0,0040x_7 - 0,0381x_8 \quad (3.12)$$

Вона характеризується найвищим рівнем значущості серед запропонованих варіантів моделей, який дорівнює 0,2. При цьому згідно з розрахованим коефіцієнтом детермінації введені нами в модель змінні зумовлюють 31 % варіації фінансової ефективності державного сектора економіки.

При цьому враховуючи, що рівень фінансової ефективності державного сектора економіки може мати будь-яке як позитивне, так і негативне значення, а також з врахуванням фактичних рівнів ефективності різних видів економічної діяльності державного сектора, пропонуємо наступну шкалу оцінювання фінансової ефективності:

- менше 0 – фінансово неефективне функціонування державного сектора;
- від 0 до 10 – середній рівень фінансової ефективності даного сегменту;
- більше 10 – високий рівень фінансової ефективності.

Таким чином, узагальнюючи наведені в даному розділі пропозиції щодо удосконалення планування фінансів державного сектора економіки пропонуємо наступну схему здійснення даного процесу (рис. 3.6). Даний процес передбачає послідовне проходження чотирьох модульних етапів, кожен з яких підпорядкований загальній меті планування фінансів державного сектора – забезпечення підвищення рівня соціально-економічної, бюджетної та фінансової ефективності його функціонування.

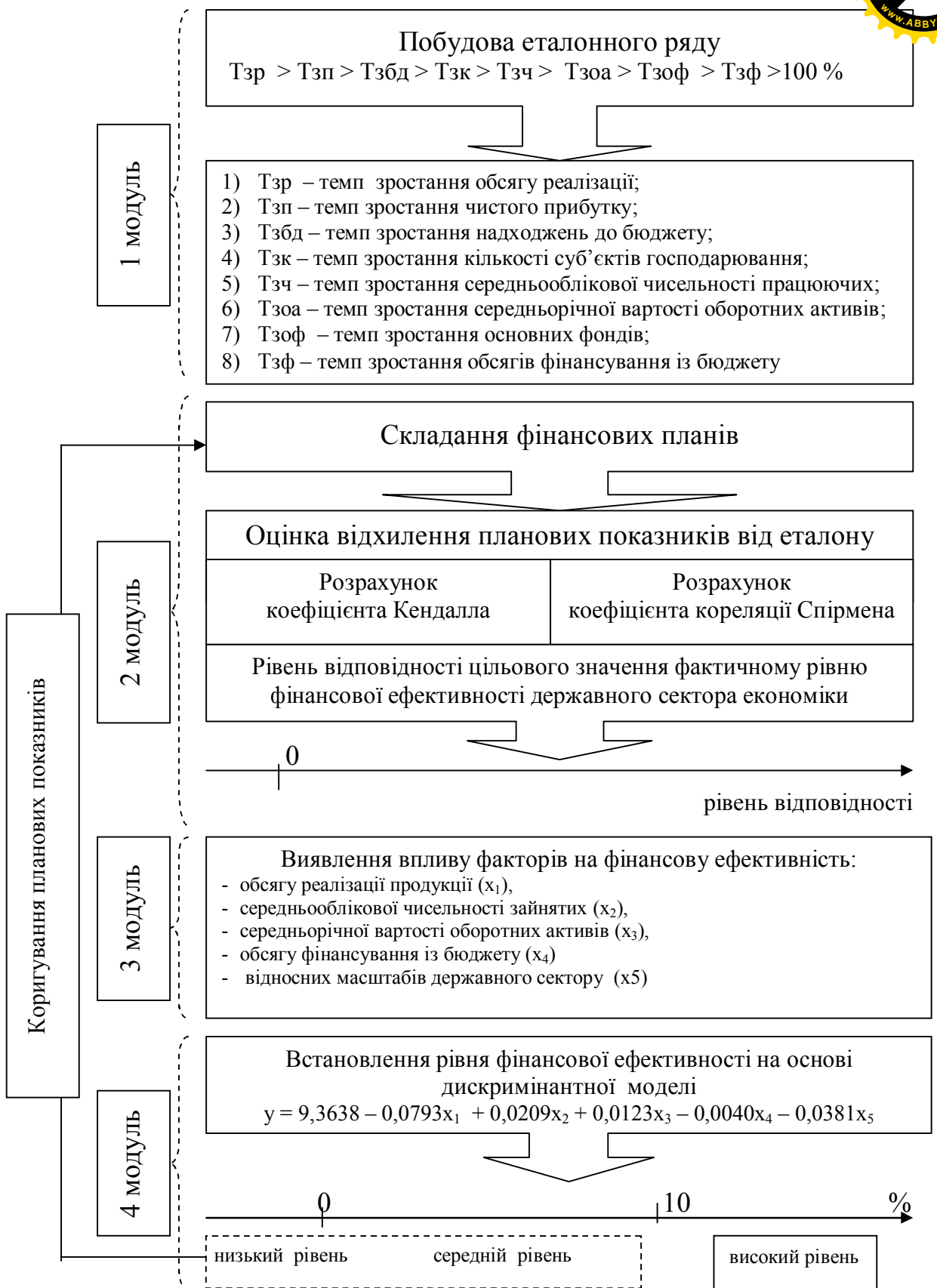
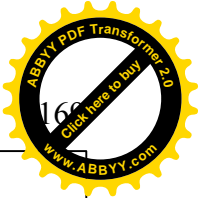

Рис. 3.6. Структурно-логічна схема цільового планування фінансів державного сектора економіки та визначення рівня фінансової ефективності їх функціонування

На нашу думку, отриману модель можна використовувати для прогнозування фінансової ефективності суб'єктів державного сектора економіки при формуванні планових показників розвитку даного сегменту національної економіки. Наприклад, спробуємо визначити прогнозний рівень фінансової ефективності державного сектора економіки спираючись на середні показники за період 2006-2007 рр. змінних та результативного параметрів дискримінантної моделі фінансової ефективності державного сектора економіки, які представлені в табл. 3.12.

Таблиця 3.12

Середні показники змінних та результативного параметрів дискримінантної моделі за період 2006-2007 рр.

Показники	Фактичне значення фінансової ефективності	Темп зростання, %				
		обсягу реалізації продукції	середньооблікової чисельності зайнятих	середньорічної вартості оборотних активів	обсягів фінансування із бюджету	інтегрального показника відносних масштабів
Середні значення показників	1,506	92,27375	119,8458	121,3967	238,7375	94,395
Коефіцієнти кореляції при змінних	-	-0,0793	0,0209	0,0123	-0,004	-0,0381

Джерело: власні розрахунки.

Підставимо отримані середні результати в отриману дискримінантну модель фінансової ефективності і отримаємо:

$$y = 9,3638 - 0,0793 \cdot 92,27375 + 0,0209 \cdot 119,8458 + 0,0123 \cdot 121,3967 - 0,0040 \cdot 238,7375 - 0,0381 \cdot 94,395 = 1,493049$$

При цьому, оцінений рівень фінансової ефективності відповідно до запропонованої шкали оцінювання можна характеризувати як середній, оскільки він не перевищує 10. В свою чергу, як видно з проведеного

розрахунку відхилення від фактичного середнього значення отриманого прогнозного результату є незначним та становить лише 0,86 %. Це підтверджує можливість використання моделі в прогностичній роботі та отриманні на її основі достовірних результатів.

З метою встановлення доцільності зміни планових показників діяльності державного сектора економіки за 2007 р. визначимо прогнозне значення його фінансової ефективності на основі розробленої дискримінантної моделі (табл. 3.13).

Таблиця 3.13

Оцінка доцільності зміни планових показників діяльності державного сектора економіки за 2007 р. на основі використання дискримінантної моделі

Показники	Прогнозне значення фінансової ефективності	Темп зростання, %				
		обсягу реалізації продукції	середньооблікової чисельності зайнятих	середньорічної вартості оборотних активів	обсягів фінансування із бюджету	інтегрального показника відносних масштабів
Планові значення показників за 2007 р., %	9,36	74,68	76,58	100,69	137,04	70,55
Коефіцієнти кореляції при змінних	-	-0,0793	0,0209	0,0123	-0,004	-0,0381

Джерело: власні розрахунки.

Так, прогнозна фінансова ефективність державного сектора економіки належить до середнього рівня, але наближається до нижньої границі високого рівня результативності, що свідчить в цілому про задовільний стан фінансових планів державного сектора за 2007 р. Для підвищення рівня фінансової ефективності державного сектора є доцільним зменшення інтенсивності скорочення чисельності зайнятих в ньому, з огляду на

достатньо високий рівень продуктивності їх праці, та темпів зростання обсягів фінансування за рахунок бюджетних коштів шляхом збільшення самофінансування.

Таким чином, впровадження запропонованої моделі цільового планування фінансів державного сектора економіки дозволить забезпечити досягнення заданих параметрів соціально-економічного розвитку України, своєчасно виявити недоліки в розроблених фінансових планах суб'єктів державного сектора та можливі резерви для підвищення ефективності функціонування даної ланки фінансової системи.

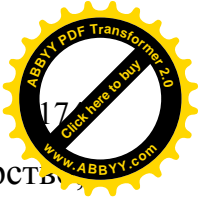
Висновок до розділу 3

Проведена оцінка ефективності формування та використання фінансів державного сектора економіки України, з врахування специфіки їх функціонування, а також наявність ряду проблемних питань щодо взаємозв'язку відносних масштабів та ефективності його функціонування в розрізі видів економічної діяльності можна зробити наступні висновки.

1. Для визначення оптимальних пропорцій співіснування державного та недержавного секторів економіки було проведено порівняльний аналіз їх фінансової ефективності, який надав можливість зробити висновки, що ефективність державного сектору переважає над недержавним лише в готельно-ресторанному бізнесі та охороні здоров'я. В свою чергу в діяльності суб'єктів державного сектору економіки намітилися позитивні зрушення щодо покращення показників ефективності діяльності, оскільки подолали збитковість суб'єкти господарювання таких видів економічної діяльності, як сільське господарство, промисловість, операції з нерухомістю. В 2007 р. з від'ємним фінансовим результатом спрацювали суб'єкти господарювання в будівництві, торгівлі, фінансовій діяльності та охороні здоров'я.

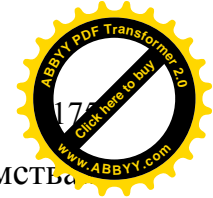

2. Проведений статистичний аналіз взаємозв'язку відносних масштабів державного сектора і ефективності його функціонування в цілому та в розрізі окремих видів економічної діяльності на основі розрахунку коефіцієнта кореляції та детермінації свідчить, що збільшення відносних масштабів державного сектору економіки в цілому призводить до зниження рівня його фінансової ефективності, що зумовлено, в першу чергу, природною неефективністю суб'єктів господарювання соціальної сфери. Аналіз даних показників в розрізі видів економічної діяльності надав можливість поділити види економічної діяльності за характером взаємозв'язку. Так, сільське господарство, мисливство та лісове господарство, рибне господарство; будівництво; готелі і ресторани; транспорт і зв'язок; охорона здоров'я та соціальна допомога характеризуються відсутністю зв'язку між фінансовою ефективністю державного сектору та кількісним показником. Слабкий взаємозв'язок між масштабами державного сектору та його фінансовою ефективністю відмічено в таких видах економічної діяльності як, промисловість; оптова та роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами, послуги з ремонту та фінансова діяльність. Помірний вплив масштабів на ефективність функціонування державного сектору спостерігається в державному управлінні, освіті та наданні колективних, громадських та особистих послуг. Сильний взаємозв'язок обраних показників відмічається в операціях з нерухомістю, що також має зворотній характер. Для даного виду діяльності 85,81 % рівня фінансової ефективності залежить від зміни масштабів залучення державного сектору до проведення операцій з нерухомістю.
3. На основі оцінки взаємозв'язку кількісних та якісних параметрів функціонування державного сектору в розрізі видів економічної діяльності було визначено, що для підвищення фінансової ефективності є доцільним нарощення присутності державного сектору економіки у складі суб'єктів господарювання за всіма видами діяльності, крім групи з

відсутнім взаємозв'язком, до якої можна віднести: сільське господарство, мисливство та лісове господарство, рибне господарство; будівництво; готельно-ресторанний бізнес; транспорт і зв'язок; охорону здоров'я та соціальну допомогу. Проведені розрахунки підтверджують необхідність наявності державного сектора у вітчизняній економіці, оскільки за його відсутності функціонування економіки в цілому буде фінансово неефективним.

4. Оскільки фінансова ефективність функціонування державного сектора економіки знаходиться на досить низькому рівні було запропоновано здійснювати її контроль за допомогою динамічного нормативу (нормативної системи показників динаміки), який включає: темп зростання обсягу реалізації продукції, робіт, послуг; чистого прибутку; бюджетних доходів; кількості суб'єктів господарювання; середньооблікової чисельності працюючих; середньорічної вартості оборотних активів та основних фондів; обсягів фінансування за рахунок бюджету. При цьому, в побудованому динамічному нормативі закладено, що якщо фактичні значення зростання показників співвідноситимуться в порядку їх значущості в динамічному нормативі, то в цьому випадку виконуватимуться умови фінансово-економічної ефективності функціонування державного сектора економіки. Розрахунок рівня відповідності цільовим значенням показав, що протягом аналізованого періоду фактична ефективність державного сектора економіки в середньому становить лише 41,5 %, що нижче очікуваного рівня в 2,4 рази.
5. Одним з напрямків підвищення ефективності управління фінансами державного сектора економіки є впровадження дієвої системи фінансового планування, спрямованого на встановлення обґрунтованих цільових показників формування фінансів державного сектора економіки та його ділової активності відповідно до існуючих економічних умов. Проведене дослідження нормативних та законодавчих актів щодо

впровадження фінансового планування на державних підприємствах показало, що завчасність представлення фінансових планів на затвердження, зумовила високу вірогідність закладання в планах недостатньо обґрунтованих прогностичних фінансових показників, оскільки показники, які слугують базою формування планових показників, на момент планування ще не розраховано. В результаті дослідження було запропоновано здійснювати прогнозування можливої величини доходів та витрат за передплановий період шляхом коригування звітних показників року, що передує передплановому, на середній темп їх зміни за декілька попередніх років.

6. З метою удосконалення процесу фінансового планування та підвищення ефективності управління фінансами державного сектора було запропоновано здійснювати оцінку попередніх варіантів фінансових планів державних підприємств за допомогою розробленої кореляційно-регресійної моделі залежності фінансової ефективності від визначених факторів її формування (темів зростання: обсягу реалізації продукції, середньооблікової чисельності зайнятих, середньорічної вартості оборотних активів, обсягів фінансування за рахунок бюджетних коштів та інтегрального показника відносних масштабів).
7. Узагальнюючим результатом дослідження є розробка структурно-логічної схеми цільового планування фінансів державного сектора економіки, що включає чотири модулі, комплексна реалізація яких дозволить забезпечити досягнення заданих параметрів соціально-економічного розвитку України, своєчасно виявити недоліки в розроблених фінансових планах суб'єктів державного сектора та можливі резерви для підвищення ефективності функціонування даної ланки фінансової системи.

Основні результати 3 розділу опубліковані в наукових статтях [30, 42] та тезах доповідей [33].

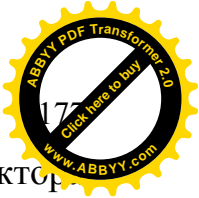

ВИСНОВКИ

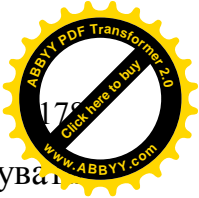
У дисертаційному дослідженні наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової задачі, що виявляється в розробці та науковому обґрунтуванні теоретико-методичних підходів та практичних рекомендацій, направлених на підвищення рівня ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки.

За результатами проведеного дослідження зроблені наступні висновки та пропозиції науково-теоретичного і прикладного характеру:

1. Аналіз існуючих наукових підходів до визначення місця фінансів державного сектора економіки свідчить, що виходячи з їх функціонального призначення та ролі дана ланка є невід'ємною складовою державних фінансів України. У роботі обґрунтовано основне призначення фінансів державного сектора економіки, яке полягає забезпеченні належного рівня соціальних стандартів, подальшому розвитку стратегічних та базових галузей економіки, структуризації національної економіки в цілому та сприянні зміцненню фінансової безпеки України.
2. У роботі розроблено концептуальні основи функціонування фінансів державного сектора економіки, а саме: надано їх визначення, окреслено основні функції, досліджено джерела формування фінансових ресурсів та сфери фінансових відносин. Побудована впорядкована система класифікації видів суб'єктів державного сектора економіки та виділено в складі державного сектора економіки державний унітарний та державний корпоративний сектор. Це дозволяє більш об'єктивно визначити внесок державних структур у збереження економічного потенціалу країни в розрізі державних підприємств, установ, організацій та державних корпоративних структур.

3. Проведено системний аналіз сучасного стану фінансів державного сектора економіки України, на основі якого визначено вплив трансформаційних процесів на функціонування даної ланки фінансової системи і розроблено обґрунтовані рекомендації стосовно їх подальшого розвитку, який повинен базуватися на основі двох ключових принципів: концентрації та ефективного інвестування ресурсів, що дозволить усунути диспропорції у галузевій структурі національної економіки
4. Досліджено динаміку основних результативних показників функціонування фінансів державного сектора економіки та визначено взаємозв'язок останніх з державними фінансами, що надало можливість окреслити масштаби участі фінансів державного сектора економіки у формуванні та використанні фінансових ресурсів держави. У ході дослідження виявлено відсутність системи оцінки ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки, спрямованої на підвищення ефективності його управління та оптимізацію його масштабів і структури. Обґрунтовано необхідність розробки та впровадження дієвого підходу щодо оцінки кількісних і якісних параметрів функціонування фінансів державного сектора економіки.
5. На основі узагальнення теоретичних підходів до оцінки кількісних показників оцінки розвитку державного сектора запропоновано використовувати інтегральний показник відносних масштабів державного сектора економіки, що дозволить визначити межі державного сектора економіки та здійснено галузевий розподіл видів економічної діяльності.
6. З метою вирішення задачі побудови системи оцінки ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки пропонується методика заснована на розрахунку комплексного показника ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки, що складається з інтегральних показників соціально-економічної ефективності бюджетних установ, бюджетної ефективності та фінансової ефективності, впровадження якої дозволить підвищити ефективність управління

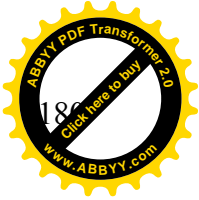

функціонування фінансів державного сектора економіки та оптимізувати його масштаби і структуру. Визначено, що фінанси державного сектора економіки не досить належним чином виконують свої функції особливо соціально-економічного спрямування та обґрунтовано необхідність визначення взаємозалежності рівня ефективності даного сегменту економіки та кількісних пропорцій його функціонування.

7. Результати проведеного статистичного аналізу взаємозв'язку відносних масштабів державного сектора і ефективності його функціонування в цілому та в розрізі окремих видів економічної діяльності дозволили розробити рекомендації щодо підвищення рівня фінансової ефективності даного сегменту за рахунок нарощення обсягів державного сектора економіки за наступними видами діяльності: промисловість; торгівля; фінансова діяльність; державне управління; освіта; колективні, громадські та особисті послуги; операції з нерухомістю.
8. У роботі обґрунтовано склад динамічного нормативу фінансової ефективності державного сектора економіки, який дозволяє здійснювати контроль за її рівнем на основі співставлення фактичних результатів діяльності з розробленою системою нормативних показників темпів зростання обсягу реалізації; чистого прибутку; бюджетних доходів; кількості суб'єктів господарювання; середньооблікової чисельності працюючих; середньорічної вартості оборотних активів та основних фондів; обсягів фінансування за рахунок бюджету
9. З метою удосконалення процесу фінансового планування та підвищення ефективності управління фінансами державного сектора було запропоновано здійснювати оцінку попередніх варіантів фінансових планів державних підприємств за допомогою розробленої кореляційно-регресійної моделі залежності фінансової ефективності від визначених факторів її формування.
10. Комплексний підхід до підвищення рівня ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки реалізується через впровадження

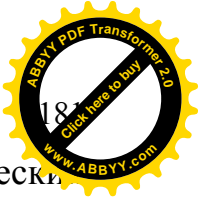

розробленої та обґрунтованої в роботі системи цільового планування фінансів державного сектора економіки та визначення рівня фінансової ефективності їх функціонування, яка направлена на забезпечення досягнення заданих параметрів соціально-економічного розвитку України, своєчасне усунення недоліків у розроблених фінансових планах суб'єктів державного сектора та виявлення можливих резервів для підвищення ефективності функціонування даної ланки фінансової системи.

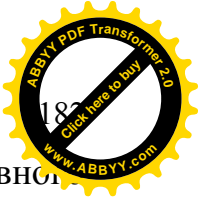

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

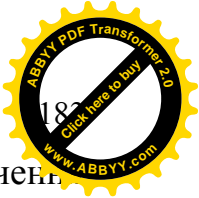
1. Александрова М. М. Гроші. Фінанси. Кредит : навчальний посібник / М. М. Александрова, С. О. Маслова ; ред. Г. Г. Кірейцев. - 2-е вид., перероб. і доп. - К. : ЦУЛ, 2002. - 336 с.
2. Аткинсон Э. Б. Лекции по экономической теории государственного сектора / Э. Б. Аткинсон, Дж. Э. Стиглиц. – М. : Аспект Пресс, 1995. – 832 с. – (Обновление гуманитарного образования в России).
3. Базилевич В. Д. Державні фінанси : навчальний посібник / В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик ; ред. В. Д. Базилевич. – К. : Атіка, 2002. – 368 с.
4. Балацкий Е. Особенности государственного сектора промышленности / Е. Балацкий // Экономист. – 2002. – № 6. – С. 3-9.
5. Балацкий Е. В. Проблемы оценки масштабов и эффективности государственного участия в экономике / Е. Балацкий // Вестник Московского университета. Серия 6. Экономика. – 1997 – № 6. – С. 22-44.
6. Балацкий Е. Воспроизводственные аспекты динамики государственного сектора / Е. Балацкий, В. Кобышев // Экономист. – 2003. – № 9. – С. 13-20.
7. Балацкий Е. Измерение масштабов государственного сектора // Экономист. – 1999. – № 9. – С. 69-74.
8. Башнянин Г. І. Фінансові системи в економіці держави / Г. І. Башнянин // Фінанси України. – 1999. – № 10. – С. 51-56.
9. Баятова И. М. Государственные финансы и управление ими в Великобритании на современном этапе / И. М. Баятова, А. И. Строков // Финансы и кредит. – 2002. – № 22. – С. 96-104.
10. Белая В. В. Развитие взглядов на государственные финансы в экономической науке / В. В. Белая // Финансы и кредит. – 2008. – № 27. – С. 19-28.

- 11.Бережная Е. В. Математические методы моделирования экономических систем : учебное пособие / Е. В. Бережная, В. И. Березной. - М. : Финансы и статистика, 2001. - 368 с.
- 12.Берлин С. И. Теория финансов : учебное пособие / С. И. Берлин. – М. : Приор, 2000. – 256 с.
- 13.Білик М. Д. Фінансові результати підприємств державного сектору економіки в умовах планування / М. Д. Білик // Фінанси України. – 2006. – № 9. – С. 128-143.
- 14.Білик М. Д. Управління фінансами державних підприємств / М. Д. Білик. – К. : Знання, 1999. – 312 с.
15. Большой экономический словарь : словарь / ред. А. Н. Азрилиян. - 4-е изд., доп. и перераб. - М. : Ин-т новой экономики, 1999. - 1248 с.
16. Боринець С. Я. Міжнародні фінанси : підручник / С. Я. Боринець. – К. : Знання-Прес, 2002. – 311 с.
- 17.Василик О. Д. Державні фінанси України / О. Д. Василик. – К. : Вища школа, 1997. – 383 с.
- 18.Василик О. Д. Теорія фінансів : підручник / О. Д. Василик ; КНУ ім. Т.Г.Шевченка. – 4-е вид., доп. – К. : Ніс, 2003. – 416 с.
- 19.Венгер В. Організація управління державними підприємствами: стан і перспективи / В. Венгер // Економіка України. – 2006. – № 3. – С. 26-33.
- 20.Виссарионов А., Федорова И. Государственный сектор : границы, контроль, управление // Экономист. – 2003. – № 6. – С. 3-12.
- 21.Вітлінський В. В. Моделювання економіки : навчальний посібник / В. В. Вітлінський ; Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. – К. : КНЕУ, 2003. – 408 с.
- 22.Глівенко С. В. Економічне прогнозування : навчальний посібник / С. В. Глівенко, М. О. Соколов, О. М. Теліженко. - 3-е вид., доп. - : Суми: Університетська книга, 2004. – 207 с.

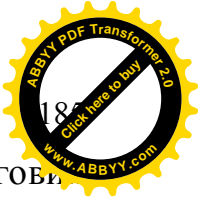
23. Головінов О. М. Загальнотеоретичні засади функціонування державного сектора / О. М. Головінов // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 1. – С. 5-18.
24. Гончарова Н. Г. Світовий досвід регулювання державного сектору економіки та можливості його використання у вітчизняній практиці / Н. Г. Гончарова // Економіка. Фінанси. Право. – 2004. – № 5. – С. 3-10.
25. Гончарова Н. Г. Теоретичні питання визначення змісту та структурних складових державного сектору економіки / Н. Г. Гончарова // Економіка. Фінанси. Право. – 2005. – № 8. – С. 9-17.
26. Господарський кодекс України. Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
27. Государственный сектор промышленности в системе экономического регулирования : монография / [Н. Г. Чумаченко, Л. Г. Червова, Л. М. Кузьменко, Л. П. Метлова и др.] – Донецк: ИЭП НАН Украины, 2003. – 330 с.
28. Гришкін В. О. Соціалізація економіки України: теорія, методологія, перспективи : монографія / В. О. Гришкін ; Мін-во освіти і науки України, Дніпропетровський нац. ун-т. – Днепропетровск : Пороги, 2005. – 498 с.
29. Дадашев А. З. Финансовая система России : учебное пособие / А. З. Дадашев, Д. Г. Черник. - М. : Инфра-М, 1997. - 248 с
30. Дейнека О. В. Взаємозв'язок масштабів та ефективності функціонування державного сектора економіки / О. В. Дейнека // Актуальні проблеми економіки, 2009. - № 9 (99). – С. 58-64.
31. Дейнека О. В. Методичні підходи щодо оцінки ефективності функціонування фінансів державного сектора економіки / О. В. Дейнека // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – Вип. 26. – С. 221-229.

32. Дейнека О. В. Місце і роль фінансової безпеки в системі забезпечення національної безпеки / О. В. Дейнека // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. тез доповідей X Всеукр. наук.-практ. конф. (22-23 листопада 2007 р.) : у 2-х т. – Т. 2. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – С. 49-50.
33. Дейнека О. В. Моделювання впливу відносних масштабів державного сектора на його ефективність / І. М. Боярко, О. В. Дейнека // «Найновіші наукові досягнення – 2009» : матеріали 5-ї міжнар. наук.-практ. конф. - Том 2. Економіка. – Софія «Бял ГРАД-БГ» ООД – С. 68-71.
34. Дейнека О. В. Основи функціонування фінансів державного сектора як складової фінансової системи України / Н. А. Дехтяр, О. В. Дейнека // Вісник УАБС, 2009. - 1(20). – С. 24-29.
35. Дейнека О. В. Оцінка масштабів фінансів державного сектора економіки України / О. В. Дейнека // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (12-13 листопада 2009 р.) : у 2 т. / Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2009. – Т. 1. – С. 129-131.
36. Дейнека О. В. Роль та місце фінансів державного сектора економіки у фінансовій системі України / О. В. Дейнека // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. тез доповідей XI Всеукр. наук.-практ. конф. (30-31 жовтня 2008 р.) : у 2-х т. / Державний вищий навчальний заклад «УАБС НБУ». – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – Т. 1. – С. 55-56.
37. Дейнека О. В. Система показників ефективності функціонування суб’єктів державного сектора економіки / Дейнека О. В. // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – Вип. 25. – С. 268-274.

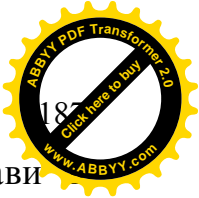
38. Дейнека О. В. Склад державного сектора економіки за секторами / О. В. Дейнека // Актуальні проблеми і прогресивні напрямки управління економічним розвитком вітчизняних підприємств : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (21-22 травня 2009 р.) У 2 т. Том 1. – Кривий Ріг : КЕІ КНЕУ, 2009. – С. 163-165.
39. Дейнека О. В. Стан та перспективи розвитку державного сектору економіки України / О. В. Дейнека // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – Випуск 234 : В 4 т. – Т. 2. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. – С. 527-534.
40. Дейнека О. В. Сутність державного сектора економіки / О. В. Дейнека // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика : зб. тез доповідей IV міжнар. наук.-практ. конф. (21-22 травня 2009 р.) : у 2 т. / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – Т. 1. – С. 21-23.
41. Дейнека О. В. Сутність та значення фінансів державного сектора економіки / О. В. Дейнека // Проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку України : матеріали міжвузівської наук.-практ. конф. 15 квітня 2009 р. – Т. 1. – Сімферополь : ЦРОНІ, 2009. – С. 54-55. – [в VII томах].
42. Дейнека О. В. Целевое планирование финансов государственного сектора экономики / І. М. Боярко, О. В. Дейнека // «БизнесИнформ», 2009. - № 10. – С. 124-128.
43. Денисюк О. М. Стан та проблеми управління державним корпоративним сектором в Україні / О. М. Денисюк // Формування ринкових відносин в Україні. – 2005. – № 10. – С. 68-72.
44. Державна програма економічного і соціального розвитку України на 2009 рік. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=32854.

45. Дехтяр Н. А. Особливості функціонування державних холдингових компаній в Україні / Н. А. Дехтяр, Н. Г. Пігуль // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – Т. 9. – Суми, – 2004. – С. 185-190.
46. Дехтяр Н. А. Оцінка ефективності управління інтегрованими виробничими формуваннями з урахуванням специфіки структури власності в Україні / Н. А. Дехтяр // Вісник Української академії банківської справи. – 2005. – № 2. – С. 90-95.
47. Длугопольський О. В. Концептуальні засади функціонування державного сектору у глобалізованій економіці / О. В. Длугопольський // Фінанси України. – 2008. – № 4. – С. 11-23.
48. Длугопольський О. В. Теорія економіки державного сектора : навчальний посібник / О. В. Длугопольський. – К. : «ВД «Професіонал», 2007. – 592 с.
49. Дорофеева А. А. Государственный сектор промышленности Украины в условиях трансформационной экономики / А. А. Дорофеева // Управление экономикой переходного периода. – Донецк : ИЭП НАН Украины. – 2001. – С. 103-110.
50. Дорофеева А. А. Подходы к оценке эффективности управления в государственном секторе промышленности / А. А. Дорофеева // Наук. пр. Донецького національного технічного ун-ту. – Сер.: економічна. – Донецьк : ДонНТУ. – 2003. – Вип. 69. – С. 220-225.
51. Дорофеева А.А. Зарубежный опыт управления предприятиями госсектора (возможности использования в Украине) / А. А. Дорофеева // Экономика Крыма. – 2002. – № 4. – С. 40-42.
52. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку : монографія / НАН України, Ін-т економіки та прогнозування ; ред. В. М. Гейця. – К. : Фенікс, 2003. – 1008 с.
53. Експертна доповідь «Україна в 2007 році: внутрішнє і зовнішнє становище та перспективи розвитку" // Економіст. – 2008. – № 2. – С. 9-69.
54. Енциклопедія бізнесмена економіста менеджера / ред. Р. С. Дяків. - К. : Міжнародна економ. фундація, 2002. - 704 с.

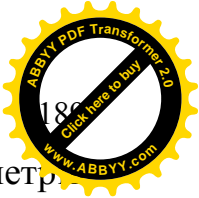
55. Ермакова Е. А. Государственные финансы в финансовой системе России // Е. А. Ермакова // Финансы и кредит. – 2007. – № 3. – С. 32-41.
56. Єпіфанов А. О. Бюджет і фінансова політика України : навчальний посібник / А. О. Єпіфанов, І. В. Сало, І. І. Д'яконова. – К. : Наукова думка, 1997. – 304 с.
57. Єпіфанов А. О. Методи державного управління у сфері економіки: проблема узгодження економічного і юридичного розуміння / А. О. Єпіфанов // Українське адміністративне право: актуальні проблеми реформування. – Суми, 2000. – С. 22-25.
58. Єрмошенко М. М. Порогові характеристики безпечного стану фінансово-кредитної сфери / М. М. Єрмошенко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – Т. 3. – С. 14-20.
59. Єрохін С. А. Структурна трансформація національної економіки: Теоретико-методологічний аспект : монографія / С. А. Єрохін. – К. : Світ Знань, 2002. – 528 с.
60. Засади формування бюджетної політики держави : монографія / Нац. академія управління ; ред. М. М. Єрмошенко. – К. : НАУ, 2003. – 284 с.
61. Звіт про виконання Державного бюджету України за 2005 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://budget.rada.gov.ua/kombjudjet/control/uk/doccatalog/list?currDir=45096>.
62. Звіт про виконання Державного бюджету України за 2006 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://budget.rada.gov.ua/kombjudjet/control/uk/doccatalog/list?currDir=45096>.
63. Звіт про виконання Державного бюджету України за 2007 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://budget.rada.gov.ua/kombjudjet/control/uk/doccatalog/list?currDir=45096>.
64. Звіт про результати управління корпоративними правами держави в господарських товариствах за 2007 рік. [Електронний ресурс] - Режим доступу : http://www.spfu.gov.ua/ukr/fin_stat_view.php?id=217.

- 65.Звіт про результати управління корпоративними правами держави господарських товариствах за 2006 рік. [Електронний ресурс] - Режим доступу : http://www.spfu.gov.ua/ukr/fin_stat_view.php?id=188.
- 66.Звіт про результати управління корпоративними правами держави в господарських товариствах, НАК та ДХК за 2006 рік. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.spfu.gov.ua/ukr/fin_stat_view.php?id=192.
- 67.Звіт про результати управління корпоративними правами держави в господарських товариствах, національних акціонерних та ДХК за 2005 рік. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.spfu.gov.ua/ukr/fin_stat_view.php?id=139.
- 68.Звіт про результати управління корпоративними правами держави в національних акціонерних та державних холдингових компаніях за 2005 рік. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.spfu.gov.ua/ukr/fin_stat_view.php?id=141.
69. Звіти про результати роботи Міністерства економіки України. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=46896.
- 70.Илларионов А. Размеры государства и экономический рост / А. Илларионов, Н. Пивоварова // Вопросы экономики. – 2002. – № 9. – С. 18-45.
- 71.Камышанская М. А. Экономическое состояние государственного сектора экономики Украины / М.А. Камышанская // Экономика Крыма. – 2002. – № 4. – С. 32-36.
- 72.Канцуров О. О. Удосконалення методології оцінки ефективності управління підприємствами державного сектору економіки / О. О. Канцуров, О. С. Білоусова // Фінанси України. – 2006. – № 9. – С. 143-152.
- 73.Карлін М. І. Державні фінанси України : навчальний посібник / М. І. Карлін. – К. : Знання, 2008. – 348 с. – (Вища освіта ХХІ століття).

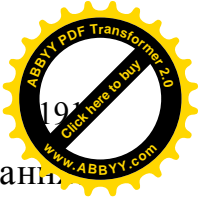
74. Карпінський Б. А. Фінансова система : навчальний посібник / Б. А. Карпінський, О. В. Герасименко ; Мін-во освіти і науки України, Львівський держ. фінансово-економ. ін-т. – К. : ЦНЛ, 2003. – 184 с.
75. Ким Дж.- О. Факторный, дискриминантный и кластерный анализ / Дж - О. Ким, Ч. У. Мьюллер, У. Р. Клекка [и др.] : пер. с англ. под ред. И. С. Енюкова – М. : Финансы и статистика. – 1989. – 215 с.
76. Класифікація інституційних секторів економіки України. Наказ Державного комітету статистики України від 18.04.2005 № 96. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.uapravo.net/data/base20/ukr20879.htm>.
77. Ковальчук А. Т. Фінансове право України. Стан та перспективи розвитку : монографія / А. Т. Ковальчук. - К. : Парламентське вид-во, 2007. - 488 с.
78. Ковальчук С. В. Фінанси : навчальний посібник / С. В. Ковальчук, І. В. Форкун. – Львів : Новий Світ – 2006. – 568 с. – (Вища освіта в Україні).
79. Ковтун О. І. Державне регулювання економіки : навчальний посібник / О. І. Ковтун. – Львів : Новий Світ – 2007. – 432 с. – (Вища освіта в Україні).
80. Коньшев В. А. Государственный сектор России в системе макроэкономического регулирования / В. А. Коньшев. – ЗАО "Издательство "Экономика" , 2004. – 158 с.
81. Кривоогов И. В. Модернизация государственных финансов : учебное пособие / И. В. Кривоогов, М. П. Афанасьев – 2 изд. – М. : ГУ ВШЭ. – 2007. – 439 с.
82. Крупка М. І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України : монографія / М. І. Крупка ; Мін-во освіти і науки України, Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – 608 с.
83. Кудряшов В. П. Фінанси : навчальний посібник / В. П. Кудряшов. – Херсон : Олді-плюс, 2002. – 352 с.

- 84.Кухар О. В. До питання про визначення оптимальних параметрів державного сектора економіки України // Вісник Українського державного університету водного господарства та природокористування. – 2004. – Вип. 1 (25). – С. 29-34.
- 85.Кухар О. Ефективність державного сектора економіки: необхідність та інструментарій дослідження / О. Кухар // Вісник Львівського університету. Серія економічна. Вип. 32. – Львів, 2003. – С. 166-172.
- 86.Леонтьев В. Е. Финансы, деньги, кредит и банки : учебное пособие / В. Е. Леонтьев, Н. П. Радковская. – СПб. : Знание, ИВЭСЭП, 2003. – 384 с.
- 87.Лук`яненко І. Системне моделювання показників бюджетної системи України: принципи та інструменти : монографія / І. Г. Лук`яненко. – К. : КМ Академія, 2004. – 542 с.
- 88.Луніна І.О. Державні фінанси України в перехідний період: монографія / І.О. Луніна. – Харків: Форт, 2000. – 296 с.
- 89.Лютий І. О. Новітні тенденції розвитку фінансової системи держави / І. О. Лютий // Фінанси України. – 2004. – № 5. – С. 24-30.
- 90.Ляшенко Ю. І. Державні фінанси: сутність, призначення і їх роль в перехідній економіці / Ю. І. Ляшенко // Науковий вісник. – 1999. – № 1. – С. 93-97.
- 91.Манойленко О. Визначення меж корпоративного сектора економіки України та його структури / О. Манойленко // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. - 2005. - № 3. - С. 221-227.
- 92.Манцуров І. Г. Статистика економічного зростання та конкурентоспроможності країни : монографія / І. Г. Манцуров ; Мін-во освіти і науки України, КНЕУ ім. Вадима Гетьмана. – К. : КНЕУ, 2006. – 392 с.
- 93.Медведев Д.Н. Методологические проблемы оценки эффективности хозяйственной деятельности предприятий госсектора / Д. Н. Медведев //

- Управление экономикой переходного периода. – Донецк : ИЭП НА
Украины. – 2004. – С. 250-260.
94. Методика визначення питомої ваги державного сектору в економіці. Наказ
Міністерства економіки та з питань європейської
інтеграції України, Державного комітету статистики України,
Фонду державного майна України від 04.11.2003 № 307/375/1963.
[Електронний ресурс] – Режим доступу : [http://www.uazakon.com/
document/fpart84/idx84599.htm](http://www.uazakon.com/document/fpart84/idx84599.htm).
95. Методичні рекомендації щодо застосування критеріїв ефективності
управління суб'єктами господарювання державного сектору економіки.
[Електронний ресурс] – Режим доступу : [http://www.me.gov.ua/control/
uk/publish/printable_article?art_id=36464](http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=36464).
96. Міжнародні фінанси : навчальний посібник / ред. Ю. Г. Козак. – 3-е вид.
перероб. та доп. – К. : ЦУЛ, 2007. – 640 с.
97. Мікроекономіка : підручник / Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка ;
ред. В. Д. Базилевич. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К. : Знання, 2008. - 679 с.
98. Науменкова С. В. Сучасна модель фінансової системи: порівняльний
аналіз основних підходів / С. В. Науменкова, С. В. Міщенко // Фінанси
України. – 2006. – № 6. – С. 44-57.
99. Опарін В. М. Фінанси. (Загальна теорія) : навчальний посібник / В. М.
Опарін ; Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. - 2-ге вид., доп. і перероб. -
К. : [s. n.], 2002. - 240 с.
100. Павлюк К. В. Досвід реформування державних фінансів у нових
країнах – членах Європейського Союзу / К. В. Павлюк, І. В. Іголкін // Фінанси
України. – 2007. – № 2. – С. 44-56.
101. Панасюк Б. Я. Державна планова система України: історія становлення
та розвитку : монографія / Б. Я. Панасюк ; КНЕУ ім. Вадима Гетьмана. –
К. : КНЕУ, 2005. – 412 с.

102. Пасічник Ю. В. Бюджетний потенціал економічного зростання / монографія / Ю. В. Пасічник. - Донецьк : ТОВ «Юго- Восток, ЛТД», 2005 – 642 с.
103. Пасічник Ю. В. Методика визначення впливу бюджетних ефектів на економічне зростання / Ю. В. Пасічник. - Національний університет «Острозька Академія». Наукові записки. Серія «Економіка». Випуск 3. – Острог : 2007. - С. 78-87.
104. Пахомов В. М. Особенности развития финансовой системы Англии / В. М. Пахомов // Финансовый бизнес. – 2005. – № 2. – С.61-68.
105. Петришина Н. В. Державний сектор в економіці України: теоретичні та організаційні засади / Н. В. Петришина // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 6. – С. 103-114.
106. Питома вага державного сектору в економіці за 2005 рік. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=83691 &cat_id=36252.
107. Питома вага державного сектору в економіці за 2006 рік. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=103964&cat_id=36252.
108. Питома вага державного сектору в економіці за 2007 рік. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=111681&cat_id=36252.
109. Плакіда В. Т. Розвиток державного корпоративного сектору як форма реалізації власності / В. Т. Плакіда // Фондовый рынок. – 2009. – № 5. – С. 6-12.
110. Показники виконання фінансових планів відкритими акціонерними товариствами, що належать до сфери управління ФДМУ та у статутних фондах яких державний пакет акцій перевищує 50 відсотків за 2005 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category/main? cat_id=81030.

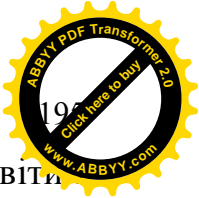
111. Показники виконання фінансових планів господарських товариств, статутних фондах яких більше 50 відсотків акцій (часток, паїв) належать державі, у тому числі тих, що входять до складу національних акціонерних і холдингових компаній та державних акціонерних товариств за 2007 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=119533.
112. Показники виконання фінансових планів господарських товариств, у статутних фондах яких більше 50 відсотків акцій (часток, паїв) належать державі, у тому числі тих, що входять до складу національних акціонерних і холдингових компаній та державних акціонерних товариств за 2006 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=102485.
113. Показники виконання фінансових планів державних підприємств у розрізі міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади (крім підприємств, що є суб'єктами природних монополій, та плановий розрахунковий обсяг чистого прибутку яких перевищує 50 млн. гривень) за 2007 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=119533.
114. Показники виконання фінансових планів державних та казенних підприємств у розрізі міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади (крім підприємств, що є суб'єктами природних монополій, та підприємств, плановий розрахунковий обсяг чистого прибутку яких перевищує 50 млн. гривень) за 2006 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=102485.
115. Показники виконання фінансових планів підприємств, що є суб'єктами природних монополій та підприємств, плановий розрахунковий обсяг чистого прибутку яких перевищує 50 млн. гривень за 2006 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=102485.

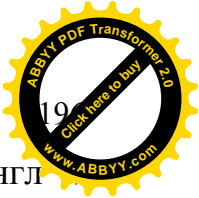
116. Показники виконання фінансових планів підприємствами, що суб'єктами природних монополій та підприємствами, плановий розрахунковий обсяг чистого прибутку яких перевищує 50 млн. гривень за 2007 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=119533.
117. Показники виконання фінансових планів по відкритих акціонерних товариствах, національних акціонерних компаніях та державних акціонерних товариствах (що перебувають поза сферою управління ФДМУ) за 2005 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=81030.
118. Показники виконання фінансових планів по державних та казенних підприємствах у розрізі міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади (крім підприємств, що є суб'єктами природних монополій, та плановий розрахунковий обсяг чистого прибутку яких перевищує 50 млн. гривень) за 2005 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=81030.
119. Показники виконання фінансових планів по підприємствах, що є суб'єктами природних монополій та підприємствах, плановий розрахунковий обсяг чистого прибутку яких перевищує 50 млн. гривень за 2005 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=81030.
120. Показники питомої ваги державного сектору економіки за окремими показниками суб'єкта господарювання в розрізі видів економічної діяльності за 2006 рік. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://me.kmu.gov.ua/file/link/103966/file/Kn4-2006.xls>.
121. Показники питомої ваги державного сектору економіки за окремими показниками суб'єкта господарювання в розрізі видів економічної діяльності за 2005 рік. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://me.kmu.gov.ua/file/link/83693/file/Book_4_2005.xls.

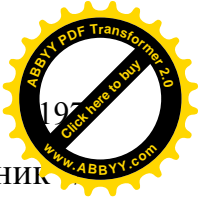
122. Показники питомої ваги державного сектору економіки за окремими показниками суб'єкта господарювання в розрізі видів економічної діяльності за 2007 рік. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://me.kmu.gov.ua/file/link/111687/file/Book_4_2007.xls.
123. Про Державну програму приватизації. Закон України від 18 травня 2000 р., № 1723-III. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1723-14>.
124. Про затвердження Порядку складання, затвердження та контролю виконання фінансових планів державних підприємств, акціонерних, холдингових компаній та інших суб'єктів господарювання, у статутному фонді яких більше 50 відсотків акцій (часток, паїв) належать державі, та їх дочірніх підприємств. Наказ Міністерства економіки України від 21.06.2005 № 173 (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0729-05>.
125. Програма "Власність народу". Постанова Кабінету Міністрів України від 3 червня 2005 р. № 413. - [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.uazakon.com/document/fpart45/idx45882.htm>.
126. Проект Закону про державні унітарні підприємства. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=29630.
127. Проект Закону про Державну програму приватизації на 2007-2009 роки. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=30101.
128. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. - 4-е изд., перераб. и доп. - М. : Инфра-М, 2004. - 480 с. - (Библиотека словарей "ИНФРА-М").
129. Роль держави у довгостроковому економічному зростанні : монографія / за редакцією д. е. н. Б. Є. Кваснюка. – К. : Ін-т екон. прогноз. – Х. : Форт, 2003. – 424 с.

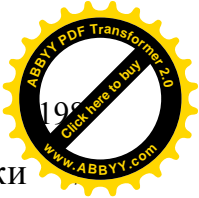
130. Романенко О. Р. Фінанси : підручник / О. Р. Романенко ; Мін-во освіти і науки України, Укр. Фінансово-економічний ін.-т. – 3-е вид. стереот. – К. : ЦНЛ, 2006. – 312 с.
131. Савельєва Т. М. Щодо питання про приватизацію та формування державного сектору економіки / Т. М. Савельєва // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. – 2002. – № 9. – С. 52-54.
132. Савченко П. В. Экономика общественного сектора : учебник / П. В. Савченко, И. А. Погосов, Е. Н. Жильцов. – М. : Инфра-М. – 2009. – 763 с.
133. Сало И. В. Финансы в рыночной экономике : монография / И. В. Сало. – К. : Либра, 1994. – 80 с.
134. Сало І. В. Фінансово-кредитна система України та перспективи її розвитку / І. В. Сало. – К. : Наукова думка, 1995. – 178 с.
135. Семенюк В. П. Розвиток корпоративного сектору економіки та корпоративного управління в Україні / В. П. Семенюк // Економіка і прогнозування. – 2005. – № 3. – С. 78-89.
136. Сігайов А. О. Фінансова система Австрії / А. О. Сігайов // Фінанси України. – 2005. – № 6. – С. 125-131.
137. Соловьев М. М. Проблемы оценки эффективности управления государственной собственностью / М. М. Соловьев, Л. И. Кошкин // Менеджмент в России и за рубежом. – 2008. – № 4. – С. 32-47.
138. Статистичний щорічник України за 2005 рік : довідкове видання / Держ. комітет статистики України ; ред. О. Г. Осауленко. – К. : Консультант, 2006. - 576 с.
139. Статистичний щорічник України за 2006 рік : довідкове видання / Держ. комітет статистики України ; ред. О. Г. Осауленко. – К. : Консультант, 2007. – 552 с.
140. Статистичний щорічник України за 2007 рік / Держ. комітет статистики України ; ред. О. Г. Осауленко. – К. : Консультант, 2008. – 572 с.

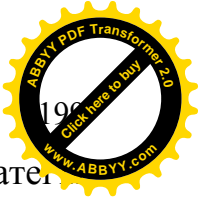
141. Стігліц Дж. Е. Економіка державного сектора : пер. с англ. Дж. Е. Стігліц. – К. : Основи, 1998. – 854 с.
142. Тархов П. В. Критерии государственного регулирования экономики : монография / П. В. Тархов. – Суми : ВВП «Мрія-1», 2005. – 268 с.
143. Теория статистики : учебник / Р. А. Шмойлова ; ред. Р. А. Шмойлова. - М. : Финансы и статистика, 1996. - 464 с.
144. Теория финансов : учебное пособие / ред. Н. Е. Заяц. – 2-е изд., стереот. – Минск : Вышэйшая школа, 1998. – 368 с.
145. Теліженко О. М. Розвиток фінансового ринку в контексті формування фінансової безпеки країни / О. М. Телиженко // Вісник Української академії банківської справи. - 2008. - № 1. - С.28-33.
146. Толстоноженко И. А. О некоторых теоретических аспектах управления государственными финансами / И. А. Толстоноженко // Финансы и кредит. – 2006. – № 25. – С.52–57.
147. Україна в 2007 році: внутрішнє і зовнішнє становище та перспективи розвитку : експертна доповідь / ред. Ю. Г. Рубан. – К. : НІСД, 2007. – 256 с.
148. Умови завершення приватизації в Україні : аналітичний звіт та рекомендації для Державної програми приватизації / В. Дубровський, О. Пасхавер, Л. Верховодова, Б. Блащик. – Варшава, Київ : Центр соціально-економічних досліджень. – 2007. - [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.case-kraine.com.ua/u/publications/f0ab7ba5d8a81a533668e0762dfcc073.pdf>.
149. Управление государственной собственностью : учебник / ред. В. И. Кошкин. – Изд. расш. и доп. – М. : Экмос, 2002. – 664 с.
150. Федосов В. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями : монографія / В. Федосов, В. Опарін, С. Львовчкін ; ред. В. М. Федосов ; Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. – К. : КНЕУ, 2002. – 387 с.
151. Финансовое право : учебник / ред. Н. И. Химичева. - 2-е изд., перераб. и доп. - М. : Юристъ, 2002. - 600 с.

152. Финансовое право для экономических специальностей : учебник
Финансовая академия при правительстве РФ ; ред. С. О. Шохин. - 3-е изд.,
стер. - М. : КНОРУС, 2008. - 544 с.
153. Финансы : учебник / В. В. Ковалев. – 2–е перераб. и доп. – М. : ТК
Велби : Проспект, 2004. – 634 с.
154. Финансы : учебник / В. М. Родионова, Ю. Я. Вавилов, Л. И.
Гончаренко и др. ; под ред. В.М. Родионовой. - М. : Финансы и
статистика, 1995. – 432 с.
155. Финансы : учебник / О. В. Врублевская ; ред. М. В. Романовский ;
СПбГУ экономики и финансов. - М. : Перспектива, 2000. - 520 с.
156. Финансы : учебник для вузов / ред. Л. А. Дробозина. – М. : ЮНИТИ,
2002. – 527 с.
157. Финансы : учебное пособие / А. М. Ковалева. - М. : Финансы и
статистика, 1996. - 334 с.
158. Финансы : ученик / Грязнова А. Г., Маркина Е. В., Седова М. Л. и др. ;
под. ред. Грязновой А. Г., Маркиной Е. В. – М. : Финансы и статистика,
2004 – 504 с.
159. Финансы. Денежное обращение. Кредит : учебник для вузов / ред.
Г. Б. Поляк. – 2-е изд. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 512 с.
160. Фінанси (теоретичні основи) : підручник / МАУП ; рук. роботи
М. В. Грідчина. – 2-е вид., випр. і доп. – К. : МАУП, 2004. – 312 с.
161. Фінанси : навчальний посібник / ред. В. І. Оспіщев. – К. : Знання, 2006. –
415 с.
162. Фінанси : підручник / ред.: С. І. Юрій, В. М. Федосов. – К. : Знання,
2008. – 611 с.
163. Фінансове право України : навчальний посібник / В. П. Нагребельний,
В. Д. Чернадчук, В. В. Сухонос ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького
НАН України, УАБС НБУ. - Суми : Університетська книга, 2004. - 320 с.
164. Фінансово-кредитна система України-Росії (XVIII – XX ст.) : навчальний
посібник / ред. І. В. Сало. – К. : 2000. – 312 с.

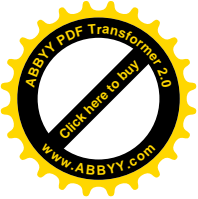
165. Ходов Л. Г. Основы государственной экономической политики Л. Г. Ходов. - М. : БЕК, 1997. - 332 с.
166. Хохич Д. Г. Ефективність системи державних фінансів у контексті інституційного підходу / Д. Г. Хохич // Фінанси України. – 2006. – № 3. – С.65-74.
167. Хубиев К. Государственная собственность и условия ее эффективности (методологический аспект) / К. Хубиев // Экономист. – 2003. – № 1. – С.45-57.
168. Цивільний кодекс України. Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=435-15&p=1243409023593168>.
169. Червова Л. Г. Анализ эффективности управления государственным сектором промышленности / Л. Г. Червова, Л. М. Кузьменко, Е. Р. Васильченко, М. А. Камышанская // Управление экономикой переходного периода. – Донецк : ИЭП НАН Украины. 2002. – С. 3-34.
170. Чердаков В. А. Функціонування корпоративного сектора економіки України / В. А. Чердаков // Формування ринкових відносин в Україні. – 2002. – № 4. – С. 125-129.
171. Чечетов М. Концептуальні засади управління об'єктами державної власності / М. Чечетов, І. Жадан // Економіка України. – 2005. – № 3. – С. 20-32.
172. Шевчук В. О. Державні фінанси зарубіжних країн / В. О. Шевчук // Фінанси України. – 2002. – № 2. – С. 3-13.
173. Шитко О. П. Фінансова система: підходи до визначення та кількісної оцінки / О. П. Шитко // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 4. – С. 66-75.
174. Школьник І. О. Фінансовий ринок України в контексті розвитку світової фінансової системи : монографія / І. О. Школьник. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – 98 с.

175. Школьник І. О. Фінансовий ринок України: сучасний стан і стратегія розвитку : монографія / І. О. Школьник. – Суми : Мрія : УАБС НБУ, 2008. – 348 с.
176. Якобсон Л. И. Экономика общественного сектора. Основы теории государственных финансов : учебник для вузов / Л. И. Якобсон. – М. : Аспект Пресс, 1996. – 319 с.
177. Broadman Harry G. Is Russia restructuring? = Реструктуризация корпоративного сектора в России / Н. G. Broadman, F. Recanatini // Corporate Ownership & Control. – 2003. – № 1. – С. 50-72.
178. De Alessi L. The Economics of Property Rights: a Review of Evidence / De Alessi L. // Research in Law and Economics. – 1980. – Vol. 2. – P. 27-40.
179. Due J. F. Government Finance: Economics of the Public Sector / J. F. Due, A.F. Friedlaender. – Homewood, Richard D. Irwin Inc. – 1973.
180. Eggertson T. Economic Behaviour and Institutions / T. Eggertson. – Cambridge. – 1990.
181. Fishburn P. Utility Theory for Decision Making / P. Fishburn. – John Wiley and Sons, New York, – 1970.
182. Gervais M. Control de Gestion et Planification de l'Entreprise. Tome 2 / M. Gervais. – Paris : Economica. – 1989. - 426 с.
183. Hicks U.K. Public Finance / U.K. Hicks. – Nisbet, London. – 1974.
184. Laffont J.-J. Public Economics / J.-J. Laffont. – MIT Press. – 1989.
185. Musgrave R. A. The Theory of Public Finance / R. A. Musgrave. – McGraw-Hill, New York. – 1959.
186. Prest A. R. Public Finance in Theory and Practice / A. R. Prest. – 5th edn. – Weidenfeld and Nicolson, London. – 1975.
187. Rosen S. Harvey. Public Finance / S. Rosen. – Fourth edition, IRWIN. – 1995.
188. Shrinking the state. The political underpinning of privatization / J. Henig C. Hamnet. – Cambridge. – 1999. – P. 59-86.

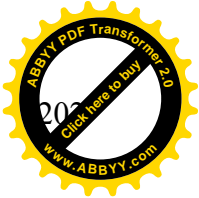

189. Trotman-Dickenson D. L. Economics of the public sector / D. L. Trotman Dickenson. – L. : Macmillan. – 1996.
190. Welfens P. Privatization and foreign direct investment in transforming economies / P. Welfens, P. Jasinski. Dartmouth. – 1994.
191. Wolf J. Power and privatization: Choice a competition in the remaking of British democracy / J. Wolf. – Macmillan press. – 1996. – P. 65.

ДОДАТКИ
Додаток А

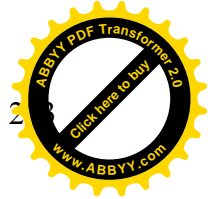
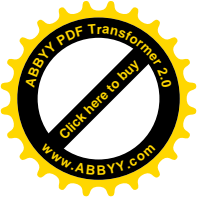
Рис. А 1 - Склад та структура фінансової системи України

Додаток Б

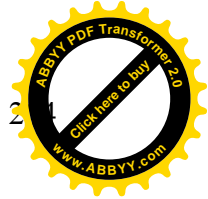
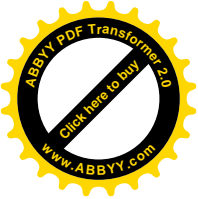
Таблиця Б.1 - Система фінансових відносин суб'єктів державного сектора економіки

Сфера фінансових відносин	Суб'єкт фінансових відносин	Види фінансових відносин
Внутрішні фінансові відносини	Підприємство і держава як засновник Підприємство і інші засновники (власники)	Формування та використання статутного фонду (капіталу). Отримання частини прибутку на вкладений капітал
	Підприємство і його структурні підрозділи	Розподіл фінансових ресурсів на фінансування та формування необоротних та оборотних активів
	Підприємство	Розподіл та використання прибутку, що залишається в розпорядження підприємства
	Підприємство і його працівники	Формування фонду оплати праці. Матеріальне заохочення та стимулювання працівників. Розподіл частини фінансових ресурсів на матеріальну допомогу. Фінансування соціально-культурних заходів
Зовнішні фінансові відносини	Підприємство і держава	Кошторисне (бюджетне) фінансування. Платежі до бюджету. Відрахування до різних фондів державного, регіонального та галузевого значення
	Підприємство і банківські установи	Розрахунково-касове обслуговування. Отримання і погашення кредитів. Відкриття депозитних рахунків
	Підприємство і інші суб'єкти господарювання	Виконання господарських договорів та зобов'язань
	Підприємство і інститути спільного інвестування	Розміщення тимчасово вільних грошових коштів в фінансові інструменти ринку цінних паперів України
	Підприємство і страхові компанії	Виплата страхових платежів. Отримання страхових відшкодувань

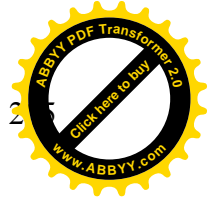
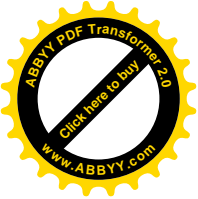
Таблиця В. 1 - Зведені показники виконання фінансового плану суб'єктами державного сектора економіки за період 2005-2006 рр.

Найменування показника	2005 р.			2006 р.		
	сума, млн.грн.		% виконання	сума, млн.грн.		% виконання
	план	факт		план	факт	
Частина I. Формування чистого прибутку						
1. Доходи						
Дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	44193,52	3953,07	89,45	247701,57	249681,24	100,80
Податок на додану вартість	5601,42	7894,16	140,93	26753,53	25136,41	93,96
Акцизний збір	4908,82	5772,30	117,59	161,18	543,03	336,90
Інші вирахування з доходу	687,59	1334,46	194,08	55987,92	64280,69	114,81
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	32995,70	24529,81	74,34	164798,93	159721,12	96,92
Інші операційні доходи, усього	7854,27	10182,24	129,64	20445,99	38872,19	190,12
у тому числі:						
іноземної валюти	4586,71	5145,39	112,18	12026,72	20569,69	171,03
інших оборотних активів (крім фінансових інвестицій)	1090,21	801,62	73,53	1021,48	1897,14	185,72
операційної оренди активів	488,63	672803,56	137,69	383,08	456,85	119,26
операційної курсової різниці за операціями в іноземній валюті	156,89	333,75	212,73	103,13	283,80	275,20
суми штрафів, пені, неустойок та інших санкцій за порушення господарських договорів, що надійшли від боржників, у тому числі за рішенням суду	23318,20	111177,83	476,79	250,02	3044,61	1217,75

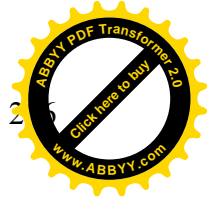
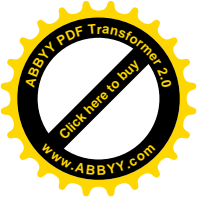
Продовження табл. В. 1

Найменування показника	2005 р.			2006 р.		
	сума, млн.грн.		% виконання	сума, млн.грн.		% виконання
	план	факт		план	факт	
дохід від списання кредиторської заборгованості, щодо якої минув строк позову	33,50	157,56	470,26	330,60	584,88	176,91
відшкодування раніше списаних активів	23,84	147,77	619,90	13,21	2764,08	20922,38
суми одержаних грантів і субсидій	723,08	704,27	97,40	4143,48	4172,98	100,71
інші доходи від операційної діяльності	728,09	2107,92	289,51	2174,28	5098,15	234,48
Дохід від участі в капіталі	4,49	18,98	422,99	52,66	1555,08	2953,10
Інші фінансові доходи, усього	66,85	102,94	153,97	295,33	503,53	170,50
у тому числі:						
одержані дивіденди	11,66	5,59	47,95	13,54	15,26	112,74
відсотки та інші доходи, одержані від фінансових інвестицій (крім доходів, що обліковуються за методом участі в капіталі)	55,20	97,35	176,36	281,80	488,27	173,27
Інші доходи, усього	561,94	983,93	175,09	1519,21	3493,22	229,94
у тому числі:						
фінансових інвестицій	26,09	35,30	135,29	109,36	166,43	152,19
необоротних активів	168,03	284,28	169,18	316,18	624,99	197,67
майнових комплексів	11,03	46,01	417,30	28,09	49,64	176,71
неопераційних курсових різниць	63,29	122,49	193,54	104,53	118,19	113,07
інші доходи, що отримані у процесі звичайної діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю	293,51	495,86	168,94	961,05	2533,97	263,67
Надзвичайні доходи	15,65	45,27	289,25	1,13	1099,48	96896,51

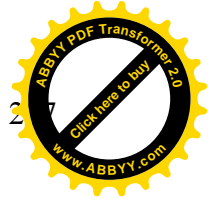
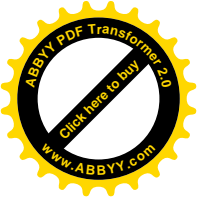
Продовження табл. В. 1

Найменування показника	2005 р.			2006 р.		
	сума, млн.грн.		% виконання	сума, млн.грн.		% виконання
	план	факт		план	факт	
Усього доходів	41498,90	41966,89	101,13	187113,27	205244,61	109,69
2. Витрати						
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	34813,85	32345,85	92,91	144114,74	140035,38	97,17
Адміністративні витрати, усього	2758,07	5236,93	189,88	7154,73	7728,63	108,02
у тому числі:						
загальні корпоративні витрати	228,34	240,65	105,39	129,57	117,35	90,57
витрати на службові відрядження і утримання апарату управління підприємством	1260,63	3579,47	283,94	4349,19	4448,27	102,28
витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського використання	349,51	338,63	96,89	783,70	826,85	105,51
витрати на зв'язок	186,64	274,17	146,90	212,23	212,68	100,21
інші	732,96	804,00	109,69	1680,04	2123,47	126,39
Витрати на збут, усього	1111,96	1428,57	128,47	1774,96	2398,31	135,12
у тому числі витрати на:						
утримання підрозділів, що займаються збутом продукції (товарів)	329,44	392,16	119,04	563,01	681,10	120,97
рекламу	74,42	150,91	202,78	163,41	207,40	126,92
доставку продукції споживачам	695,94	714,45	102,66	1048,54	1509,81	143,99
Інші операційні витрати, усього	8788,86	10082,81	114,72	21332,92	38318,74	179,62
у тому числі:						
єдиний податок	510,19	812,07	159,17	23,23	30,12	129,66

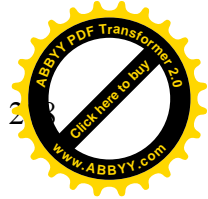
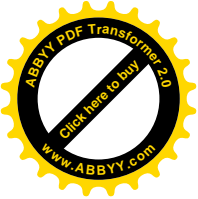
Продовження табл. В. 1

Найменування показника	2005 р.			2006 р.		
	сума, млн.грн.		% виконання	сума, млн.грн.		% виконання
	план	факт		план	факт	
собівартість реалізованих виробничих запасів	1031,53	713,87	69,20	1149,39	3117,71	271,25
сумнівні (безнадійні) борги та втрати від знецінення запасів	135,52	340,38	251,16	983,28	2002,11	203,61
втрати від операційних курсових різниць	1712,65	1966,48	114,82	2340,50	3078,76	131,54
визнані економічні санкції	46,13	151,31	327,98	256,84	3603,14	1402,88
витрати на утримання, експлуатацію та забезпечення основної діяльності об'єктів соціальної інфраструктури	2159,74	2632,73	121,90	1877,04	2306,69	122,89
витрати на благодійництво	24,20	159,02	657,19	289,55	374,75	129,43
безоплатна передача оборотних активів	362,05	618,90	170,95	18,49	18,48	99,95
Фінансові витрати, усього	570,22	596,97	104,69	2993,54	2862,34	95,62
у тому числі:						
витрати на відсотки	514,75	525,39	102,07	2888,92	2755,20	95,37
інші витрати підприємства, пов'язані із залученням позикового капіталу	55,47	71,57	129,04	104,62	107,14	102,41
Втрати від участі в капіталі	57,85	67,72	117,06	2,88	55,56	1929,20
Інші витрати, усього	590,32	822,46	139,32	1838,40	3266,16	177,66
у тому числі:						
фінансових інвестицій	5,17	6,30	121,85	111,17	146,41	131,70
необоротних активів	164,88	169,58	102,85	195,73	346,67	177,11
майнових комплексів	16,54	23,95	144,80	18,35	20,13	109,73
втрати від неопераційних курсових різниць	31,49	37,73	119,82	52,24	272,72	522,01
безоплатна передача необоротних активів	141,81	254,92	179,76	231,23	847,96	366,72

Продовження табл. В. 1

Найменування показника	2005 р.			2006 р.		
	сума, млн.грн.		% виконання	сума, млн.грн.		% виконання
	план	факт		план	факт	
інші витрати, що виникають у процесі звичайної діяльності (крім фінансових витрат), але не пов'язані з операційною діяльністю	230,43	329,98	143,20	1229,67	1632,25	132,74
Податок на прибуток від звичайної діяльності	856,39	979,90	114,42	3038,09	5294,26	174,26
Надзвичайні витрати (невідшкодовані збитки)	40,50	57,73	142,54	3,22	136,19	4224,16
Усього витрати	49588,01	49073,64	98,96	182253,49	200095,56	109,79
3. Фінансові результати діяльності						
Валовий прибуток (збиток)	-1818,15	-7816,04	429,89	20684,19	19685,74	95,17
Фінансовий результат від операційної діяльності	-6622,78	-11836,80	178,73	10867,57	10112,25	93,05
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	-7207,87	-12236,00	169,76	7899,96	9480,02	120,00
Чистий прибуток (збиток), усього	2200,81	1036,32	47,09	4859,49	5148,90	105,96
у тому числі:						
прибуток	2509,24	1937,66	77,22	7613,43	10681,47	140,30
збиток	492,81	967,54	196,33	2753,94	5532,56	200,90
4. Плановий розподіл чистого прибутку						
Відрахування частини прибутку (доходу):	808,13	628,90	77,82	2078,47	2110,28	101,53
державними, казенними підприємствами та їх об'єднаннями і дочірніми підприємствами	738,25	578,81	78,40	1619,06	1468,64	90,71

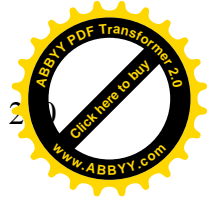
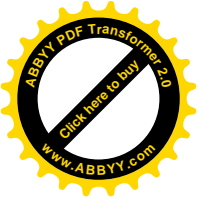

Продовження табл. В. 1

Найменування показника	2005 р.			2006 р.		
	сума, млн.грн.		% виконання	сума, млн.грн.		% виконання
	план	факт		план	факт	
акціонерними, холдинговими компаніями і господарськими товариствами та їх дочірніми підприємствами до фонду дивідендів	69,88	50,09	71,68	459,41	641,64	139,66
у тому числі на державну частку (акції, паї) у статутних фондах	9,09	3,96	43,56	387,99	583,33	150,35
Розвиток виробництва	942,99	501,76	53,21	1893,08	1533,37	81,00
Інші цілі (розшифрувати)	673,60	858,00	127,38	3366,62	6810,33	202,29
Частина II. Джерела формування та надходження коштів і напрями використання						
1. Джерела формування та надходження коштів	18577,25	20962,46	112,84	61059,20	88584,01	145,08
Чистий прибуток	2509,24	1937,66	77,22	7613,43	10681,47	140,30
Нерозподілений прибуток минулих періодів	1502,17	2479,37	165,05	2029,95	2517,07	124,00
Амортизаційні відрахування	2516,66	2472,95	98,26	10964,80	11441,48	104,35
Довгострокові кредити банків	553,62	753,42	136,09	4663,31	5056,32	108,43
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	650,54	825,38	126,88	43,19	218,03	504,78
Інші довгострокові зобов'язання	117,34	227,63	193,99	1547,68	4468,00	288,69
Короткострокові кредити банків	2857,30	3615,40	126,53	10426,00	17627,55	169,07
Сума авансу), одержаного для поставки продукції (виконання робіт, надання послуг)	1096,05	1403,06	128,01	2071,02	3572,85	172,52
Векселі видані	392,68	331,36	84,38	13,92	81,98	588,75
Товари (роботи, послуги) одержані на умовах відстрочення платежу	724,56	1187,46	163,89	2095,75	2985,96	142,48

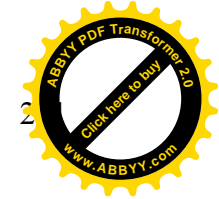
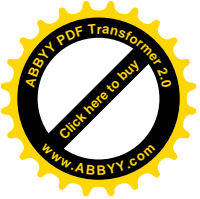
Продовження табл. В. 1

Найменування показника	2005 р.			2006 р.		
	сума, млн.грн.		% виконання	сума, млн.грн.		% виконання
	план	факт		план	факт	
Цільове фінансування і цільові надходження, усього	3299,00	2920,48	88,53	8150,66	8025,06	98,46
у тому числі:						
субсидії, асигнування з бюджету	2184,86	2112,19	96,67	7072,89	7271,66	102,81
кошти спеціальних цільових фондів	1114,14	808,29	72,55	1077,77	753,41	69,90
Інші джерела	2358,09	2808,31	119,09	11439,47	21908,23	191,51
2. Приріст активів підприємства	5553,53	6634,20	119,46	28002,23	31242,61	111,57
Капітальні інвестиції, усього, у т.ч.	2924,37	3027,24	103,52	15659,25	14749,98	94,19
капітальне будівництво	1616,51	1377,55	85,22	8588,50	9337,43	108,72
придбання (виготовлення) основних засобів	1030,75	1159,43	112,48	6594,24	4692,54	71,16
придбання (виготовлення) інших необоротних активів	109,46	306,57	280,06	334,44	469,60	140,41
придбання (створення) нематеріальних активів	167,65	183,70	109,57	142,07	250,41	176,26
Модернізація, модифікація (добудова, дообладнання, реконструкція) основних засобів	1588,39	1132,20	71,28	4115,81	3731,63	90,67
Довгострокові фінансові інвестиції	26,67	67,46	252,98	593,63	96,17	16,20
Приріст оборотних активів підприємства	578,37	1379,60	238,53	5165,61	5027,32	97,32
Поточні фінансові інвестиції	0,98	23,73	2416,24	2,42	45,37	1876,29
Інші витрати (розшифрувати)	434,74	1003,97	230,94	2465,51	7592,14	307,93
3. Повернення залучених коштів, усього	3682,37	4374,36	118,79	13870,36	28197,46	203,29

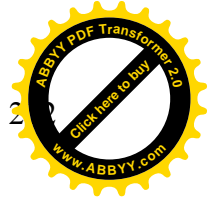
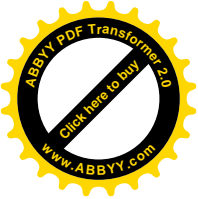
Продовження табл. В. 1

Найменування показника	2005 р.			2006 р.		
	сума, млн.грн.		% виконання	сума, млн.грн.		% виконання
	план	факт		план	факт	
у тому числі:						
довгострокові кредити банків	637,28	269,36	42,27	1923,48	1762,64	91,64
інші довгострокові фінансові зобов'язання	111,43	337,08	302,51	280,13	199,78	71,32
інші довгострокові зобов'язання	136,59	114,88	84,11	960,46	2462,55	256,39
короткострокові кредити банків	2397,24	2764,71	115,33	8673,54	15153,07	174,70
інші зобов'язання	399,83	888,33	222,18	2032,76	8619,43	424,03
4. Витрати, пов'язані з внесенням обов'язкових платежів до бюджету та державних цільових фондів						
Сплата поточних податків та обов'язкових платежів до бюджету, усього	8430,18	9005,51	106,82	37004,24	42352,65	114,45
у тому числі:						
сплата поточних податків та обов'язкових платежів до державного бюджету, усього	5317,27	5760,45	108,33	25793,49	29021,55	112,52
з них:						
податок на прибуток	4064,48	4464,27	109,84	21892,82	24667,28	112,67
податок на додану вартість						
інші податки та обов'язкові платежі	1057,19	1334,40	126,22	3432,47	6404,88	186,60
сплата поточних податків та обов'язкових платежів до місцевого бюджету, усього	1770,39	1996,83	112,79	11284,60	10629,85	94,20
у тому числі:	1236,90	1133,04	91,60	7175,75	7632,55	106,37
єдиний податок	1252,79	1296,18	103,46	3900,68	4354,27	111,63
у тому числі:						
єдиний податок	112,46	116,23	103,34	16,06	14,87	92,60

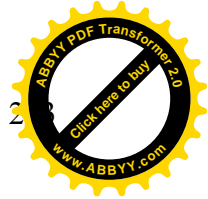
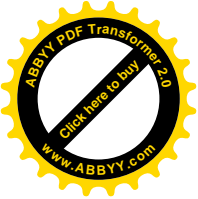
Продовження табл. В. 1

Найменування показника	2005 р.			2006 р.		
	сума, млн.грн.		% виконання	сума, млн.грн.		% виконання
	план	факт		план	факт	
прибутковий податок з громадян	889,16	891,07	100,21	3344,17	3734,29	111,67
інші податки та обов'язкові платежі	251,17	288,88	115,02	540,44	605,11	111,97
Погашення податкової заборгованості, що виникла на початок планованого періоду, у тому числі реструктуризовані та відстрочені суми, що підлягають сплаті в планованому році	289,53	135,36	46,75	279,13	1111,85	398,33
Внески до державних цільових фондів	2771,07	2866,15	103,43	10778,20	11726,08	108,79
Інші обов'язкові платежі (розшифрувати)	52,31	243,54	465,55	153,42	493,16	321,44
5. Покриття збитків минулих періодів	234,57	285,63	121,77	16,18	150,10	927,85

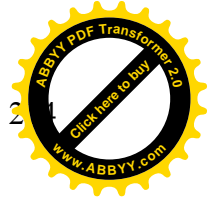
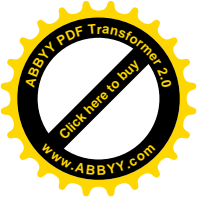
Таблиця В.2 - Зведені показники виконання фінансового плану суб'єктами державного сектора економіки за 2007 р.

Показники	План	Факт	% виконання
I. Формування прибутку підприємства			
Доходи			
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	273127,76	293659,84	107,52 %
податок на додану вартість	29114,36	29795,45	102,34 %
інші непрямі податки	464,51	617,01	132,83 %
Інші вирахування з доходу	64806,02	77285,38	119,26 %
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	178742,88	185962,01	104,04 %
Інші операційні доходи	37039,76	46106,90	124,48 %
Дохід від участі в капіталі	327,70	949,77	289,83 %
Інші фінансові доходи	263,76	437,72	165,95 %
Інші доходи	2181,30	4142,25	189,90 %
Надзвичайні доходи (відшкодування збитків від надзвичайних ситуацій, стихійного лиха, пожеж, техногенних аварій тощо)	0,03	700,36	2188639,51 %
Усього доходів	218555,43	238299,01	109,03 %
Витрати			
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт та послуг)	158328,83	163249,58	103,11 %
Адміністративні витрати, у тому числі:	8681,22	9090,14	104,71 %
витрати, пов'язані з використанням службових автомобілів	337,44	340,68	100,96 %
витрати на консалтингові послуги	20,70	12,85	62,07 %
витрати на страхові послуги	63,00	21,84	34,67 %
витрати на аудиторські послуги	88,30	71,03	80,44 %
інші адміністративні витрати	8171,78	8643,74	105,78 %
Витрати на збут	2870,44	2867,62	99,90 %
Інші операційні витрати	35821,84	46832,43	130,74 %
Фінансові витрати	3203,76	3388,05	105,75 %

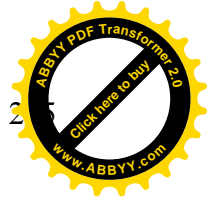
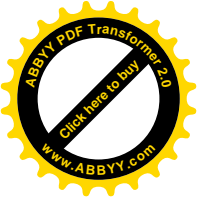
Продовження табл. В. 2

Показники	План	Факт	% виконання
Втрати від участі в капіталі	3,91	19,42	497,01 %
Інші витрати	1599,36	2639,06	165,01 %
Податок на прибуток від звичайної діяльності	4556,85	4476,42	98,23 %
Надзвичайні витрати (невідшкодовані збитки)	2,72	28,26	1037,35 %
Усього витрати	215068,93	232590,99	108,15 %
Фінансові результати діяльності:			
Валовий прибуток (збиток)	20414,05	22712,43	111,26 %
Фінансовий результат від операційної діяльності	10080,31	10029,13	99,49 %
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	8046,04	9512,34	118,22 %
Частка меншості	-99,09	-72,60	73,27 %
Чистий прибуток (збиток), у тому числі:	3585,59	5780,63	161,22 %
прибуток	8757,08	11701,82	133,63 %
збиток	5171,49	5921,19	114,50 %
II. Розподіл чистого прибутку			
Відрахування частини прибутку:	685,60	942,63	137,49 %
державними, казенними підприємствами та їх об'єднаннями і дочірніми підприємствами	420,17	466,71	111,08 %
господарськими товариствами, холдинговими компаніями та їх дочірніми підприємствами відповідно до законодавства України	138,01	165,92	120,22 %
Відрахування до фонду дивідендів: господарськими товариствами, холдинговими компаніями та їх дочірніми підприємствами за нормативами, установленними в поточному році, за результатами фінансово-господарської діяльності за минулий рік, у тому числі:	127,42	310,00	243,28 %
на державну частку	106,92	296,89	277,68 %
Перераховані дивіденди за результатами фінансово-господарської діяльності за минулий рік, у тому числі:	220,72	256,53	116,23 %
на державну частку	214,06	242,60	113,33 %
Залишок нерозподіленого прибутку минулих періодів (непокритого збитку)	-492,91	6015,03	-1220,30 %
Розвиток виробництва	2930,84	2835,85	96,76 %

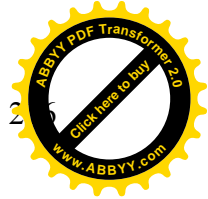
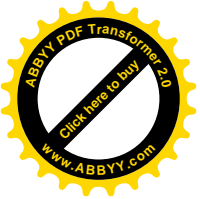
Продовження табл. В. 2

Показники	План	Факт	% виконання
Резервний фонд	70,17	72,80	103,74 %
Інші фонди	2273,22	3431,50	150,95 %
Залишок нерозподіленого прибутку	-390,82	7520,45	-1924,25 %
III. Обов'язкові платежі підприємств до бюджету та державних цільових фондів			
Сплата поточних податків та обов'язкових платежів до бюджету, у тому числі:	19123,30	19821,08	103,65 %
податок на прибуток	4848,54	4968,30	102,47 %
акцизний збір	441,90	686,46	155,34 %
ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету за підсумками звітного періоду	8357,36	8589,69	102,78 %
ПДВ, що підлягає відшкодуванню з бюджету за підсумками звітного періоду	680,42	819,72	120,47 %
рентні платежі	3531,24	3718,50	105,30 %
ресурсні платежі	718,06	831,48	115,79 %
Інші податки	1906,61	1846,38	96,84 %
у тому числі відрахування частини чистого прибутку (доходу)	442,42	369,65	83,55 %
Погашення податкової заборгованості, у тому числі:	1486,71	2858,93	192,30 %
погашення реструктуризованих та відстрочених сум, що підлягають сплаті у поточному році	42,97	58,93	137,14 %
до бюджету	1393,68	1661,46	119,21 %
до державних цільових фондів	15,52	13,16	84,79 %
неустойки (штрафи, пені)	34,54	1125,38	3258,63 %
Внески до державних цільових фондів, у тому числі:	13301,49	14843,26	111,59 %
внески до Пенсійного фонду України	10879,32	12369,13	113,69 %
внески до фондів соціального страхування	2422,17	2474,13	102,15 %
Інші обов'язкові платежі, у тому числі:	5049,40	5288,29	104,73 %
місцеві податки та збори	4206,55	4648,91	110,52 %
інші платежі	842,85	639,38	75,86 %

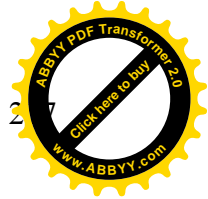
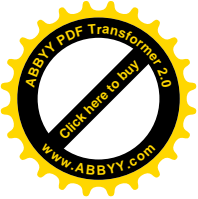
Продовження табл. В. 2

Показники	План	Факт	% виконання
IV. Капітальні інвестиції			
Капітальні інвестиції, усього	21606,49	19673,04	91,05 %
капітальне будівництво	11422,29	10767,93	94,27 %
придбання (виготовлення) основних засобів	9407,89	7989,78	84,93 %
придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів	529,68	591,64	111,70 %
придбання (створення) нематеріальних активів	246,63	323,68	131,25 %
Модернізація, модифікація (добудова, дообладнання, реконструкція) основних засобів	6172,25	5595,17	90,65 %
Придбання (створення) оборотних активів	801,28	3241,52	404,54 %
Капітальний ремонт	1551,38	1717,61	110,72 %
Джерела капітальних інвестицій, усього	25752,55	25895,51	100,56 %
у тому числі:			
Залучені кредитні кошти	4660,66	3362,77	72,15 %
Амортизація	8587,90	11129,58	129,60 %
Інші джерела	12503,99	11403,17	91,20 %
Отримані кредитні кошти, усього	25143,85	33809,14	134,46 %
у тому числі:			
Довгострокові кредити банків	10657,85	7233,84	67,87 %
Короткострокові кредити банків	14486,00	26575,30	183,46 %
Повернення кредитних коштів, усього	18814,15	28999,60	154,14 %
у тому числі:			
Довгострокових кредитів банків	4845,29	4457,53	92,00 %
Короткострокових кредитів банків	13968,87	24542,07	175,69 %

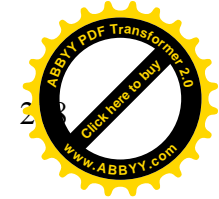
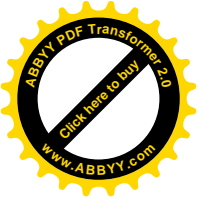
Таблиця Г. 1- Оцінка коефіцієнтів дискримінантної функції та рівень відхилення прогностичних показників результативного параметра від фактичних значень

	<i>Коефіцієнти</i>	<i>Стандартна помилка</i>	<i>t-статистика</i>	<i>P-значення</i>	<i>Нижнє 95 %</i>	<i>Верхнє 95 %</i>	<i>Нижнє 95,0 %</i>	<i>Верхнє 95,0 %</i>
Ү-пересічення	15,9968	14,22815836	1,124308989	0,277467319	-14,16550175	46,15919444	-14,16550175	46,1591944
Змінна X 1	-0,0503	0,103064121	-0,487858602	0,632267703	-0,268766892	0,168205456	-0,268766892	0,16820546
Змінна X 2	-0,0001	0,000359163	-0,220432189	0,828322681	-0,000840562	0,00068222	-0,000840562	0,00068222
Змінна X 3	-0,0907	0,161143941	-0,56264563	0,58147483	-0,432276825	0,250942957	-0,432276825	0,25094296
Змінна X 4	0,0185	0,011683897	1,585050841	0,132518306	-0,006249184	0,043288327	-0,006249184	0,04328833
Змінна X 5	0,0226	0,02509078	0,900981183	0,380960436	-0,030583756	0,075796398	-0,030583756	0,0757964
Змінна X 6	-0,0572	0,102453764	-0,557952682	0,584600008	-0,274356629	0,160027924	-0,274356629	0,16002792
Змінна X 7	-0,0057	0,004935545	-1,162103884	0,262235413	-0,016198505	0,004727272	-0,016198505	0,00472727

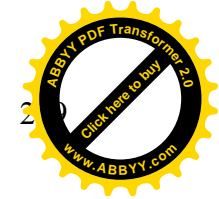
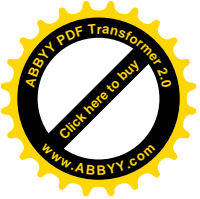
Таблиця Д.1 – Вихідні дані для проведення моделювання другого варіанту дискримінантної функції

Вид економічної діяльності	Інтегральний показник фінансової ефективності, %	Темпи зростання, %				
		обсягу реалізації продукції, робіт послуг	чистого прибутку	середньооблікової чисельності зайнятих	середньорічної вартості оборотних активів	обсягів фінансування із бюджету
Показники за 2006 р.						
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство, рибне господарство	-2,67	113,27	-142,42	91,34	88,56	135,68
Промисловість	4,2	150,86	1374,57	102,18	110,87	135,15
Будівництво	-3,25	100,18	-50,57	92,92	93,83	22,81
Оптова та роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами, послуги з ремонту	-17,13	101,11	-180,34	94,15	89,78	123,28
Готелі і ресторани	0,98	147,64	48,52	132,14	177,93	46,96
Транспорт та зв'язок	4,75	103,74	85,26	99,98	119,01	181,21
Фінансова діяльність	-2,08	170,28	-255,32	90,52	453,89	118,47
Операції з нерухомістю, завдання під найм та послуги юридичним особам	12,83	64,94	2920,52	85,84	454,61	109,36
Державне управління	22,79	13,54	258,86	61,78	23,37	127,85
Освіта	2,024	33,42	35982,14	24,66	77,74	122,04
Охорона здоров'я та соціальна допомога	-5,99	136,75	-1114,74	115,7	105,47	116,86
Коллективні, громадські та особисті послуги	-14,76	110,15	-1038,7	82,95	119,38	109,1

Продовження табл. Д. 1

Вид економічної діяльності	Інтегральний показник фінансової ефективності, %	Темпи зростання, %				
		обсягу реалізації продукції, робіт послуг	чистого прибутку	середньооблікової чисельності зайнятих	середньорічної вартості оборотних активів	обсягів фінансування із бюджету
Показники за 2007 р.						
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство, рибне господарство	0,51	118,22	21,62	89,24	110,34	120,01
Промисловість	1,27	81,32	25,72	76,95	74,83	146,86
Будівництво	-7,53	31,46	-73,94	24,49	43,3	2389,9
Оптова та роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами, послуги з ремонту	-0,18	52,79	0,54	69,63	49,97	118,01
Готелі і ресторани	2,39	112,46	268,49	82,66	83,3	625,52
Транспорт та зв'язок	6,07	68,52	89,03	67,71	67,66	172,65
Фінансова діяльність	-1,38	13,48	28,96	9,17	119,46	122
Операції з нерухомістю, завдання під найм та послуги юридичним особам	19,37	82,11	129,01	82,8	82,52	135,76
Державне управління	20,11	101,12	86,12	1039,26	99,6	128,01
Освіта	7,2	100,67	0,34	85,85	95,5	124,98
Охорона здоров'я та соціальна допомога	1,97	117,76	33,99	88,35	84,05	154,18
Коллективні, громадські та особисті послуги	-15,35	88,78	99,7	86,03	88,55	143,05

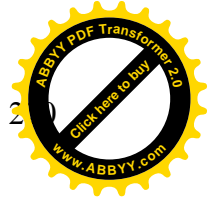
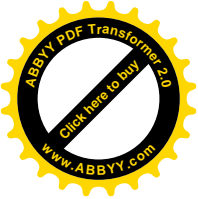

Таблиця Д. 2 - Оцінка значимості показників дискримінантної функції

Показник	Значення
Множинний R	0,543530206
R-квадрат	0,295425085
Нормований R-квадрат	0,099709831
Стандартна помилка	9,728779672
Спостереження	24

Таблиця Д. 3 - Коефіцієнти парної кореляції між змінними параметрами дискримінантної функції

	x ₁	x ₂	x ₃	x ₄	x ₅	x ₇
x ₁	1					
x ₂	-0,31406	1				
x ₃	0,372487	-0,46277	1			
x ₄	0,160787	-0,10296	-0,1673	1		
x ₅	0,343598	-0,03929	0,122589	-0,01092	1	
x ₇	-0,29294	-0,05673	-0,17473	-0,1096	-0,18216	1

Таблиця Д. 4 - Оцінка коефіцієнтів другого варіанту дискримінантної функції та рівень відхилення прогнозних показників результативного параметра від фактичних значень

	<i>Коефіцієнти</i>	<i>Стандартна помилка</i>	<i>t-статистика</i>	<i>P-значення</i>	<i>Нижнє 95 %</i>	<i>Верхнє 95 %</i>	<i>Нижнє 95,0 %</i>	<i>Верхнє 95,0 %</i>
Y-пересічення	7,925786879	6,108914383	1,29741332	0,210872	-4,90857	20,76014	-4,90857	20,76014
Змінна X 1	-0,104184576	0,057384395	-1,8155559	0,086135	-0,22474	0,016376	-0,22474	0,016376
Змінна X 2	-0,000058563	0,000295495	-0,1981844	0,845122	-0,00068	0,000562	-0,00068	0,000562
Змінна X 3	0,021610334	0,010468072	2,06440442	0,053696	-0,00038	0,043603	-0,00038	0,043603
Змінна X 4	0,01526875	0,020401066	0,74842906	0,463869	-0,02759	0,05813	-0,02759	0,05813
Змінна X 5	-0,004840411	0,004599949	-1,0522747	0,306596	-0,0145	0,004824	-0,0145	0,004824